MARGIT SCHREINER

HAYAL KIRIKLIKLARI KİTABI

roman

metis

MARGIT SCHREINER
HAYAL KIRIKLIKLARI KİTABI

roman

Her şeyin eskisi gibi olabileceğini düşünürüz hep. Ama bu doğru değildir. Hiçbir şey eskisi gibi olmayacaktır. Hiçbir şey. Kırışıklıklar hiçbir zaman düzleşmeyecektir. Ne duruş bozukluklarımız ne görme, işitme duyularımızdaki zayıflıklar ne de eklemlerimizdeki hasarlar giderilebilir cinstendir. Bir bacak kırığı, her şeyi değiştirir; tıpkı her burkulma, her deneyim, her aşk ve her sitem gibi. Her şey ardında izini bırakır. Özellikle de hayat.

Ölmüş bir kadının hayatla hesaplaşması: Schreiner doğumdan ölüme dek yaşamımızın her anını oluşturan çabalarımızın beyhudeliğini acı ama mizahtan da yoksun olmayan bir dille anlatıyor. Doğumla birlikte keşfetmeye başladığımız dünyanın giderek büyüsünü yitirişi, umut ve beklentilerimizin boşa çıkışı, hayat tarzımızın kalıplaşması, verdiğimiz kararların sadece görünüşte bir değişiklik yaratması ve olanaklarımızın giderek daralışı Schreiner'in elinde traji-komik bir bilançoya dönüşüyor.

Metis Edebiyat | Roman
ISBN-13: 978-975-342-666-4

9 789753 426664

Metis Yayınları
www.metiskitap.com

Margit Schreiner

HAYAL KIRIKLIKLARI KİTABI

Margit Schreiner 1953 yılında Avusturya'nın Linz şehrinde doğdu, ilk ve orta öğrenimini burada bitirdikten sonra Salzburg'da Alman filolojisi ve psikoloji okudu. 1977' den 1980'e kadar Tokyo'da yaşayan Schreiner burada *Faust* üzerine yazmakta olduğu doktora tezini yarıda bırakarak yazar olmaya karar verdi. 1980-82 yılları arasında Salzburg Üniversitesi'nde sekreterlik yaptı, 1983'ten itibaren yaşamını Salzburg ve Paris'te yazar olarak sürdürmeye başladı. Önce radyo için eserler kaleme alan Schreiner bunların ardından şiir ve makaleler yazdı. Öykülerden oluşan ilk kitabı *Die Rosen des Heiligen Benedikt* (Aziz Benedikt'in Gülleri) 1989'da yayımlandı. Bir süre Berlin ve İtalya'da da yaşadıktan sonra 2000 yılında Avusturya'ya döndü. Sahne eserleri, denemeler ve makaleler de kaleme alan Schreiner'in romanları arasında *Haus, Frauen, Sex* (Ev, Kadınlar, Seks, 2001), *Heisst Lieben* (Sevmek Dedikleri, 2003) ve *Haus, Friedens, Bruch* (Meskene, Tecavüz, 2007) sayılabilir. Eserleri çeşitli dillere çevrilen Schreiner aralarında Theodor Körner (1986) ve Ben Witters (2000) ödüllerinin de bulunduğu çok sayıda ödül kazanmıştır.

Metis Yayınları
İpek Sokak 5, 34433 Beyoğlu, İstanbul
Tel: 212 2454696 Faks: 212 2454519
e-posta: info@metiskitap.com
www.metiskitap.com

Metis Edebiyat
Voices from Europe / Avrupa'dan Sesler

Hayal Kırıklıkları Kitabı, Margit Schreiner
Orijinal Basımı: Buch der Enttäuschungen, 2005
© Schöffling & Co. Verlagsbuchhandlung GmbH, Frankfurt am Main, 2005
© Metis Yayınları, 2006 © Türkçe Çeviri: Ogün Duman, 2007

İlk Basım: Nisan 2008

Yayıma Hazırlayan: Haluk Barışcan

Avrupa Birliği Kültür Programı'nın (2007-2013) kitabın
çevirisi için yaptığı destekle yayımlanmıştır.

*Published with the support of the Culture Programme (2007-2013)
of the European Union.*

Yayın Yönetmeni: Müge Gürsoy Sökmen
Kapak İllüstrasyonu: Emine Bora

Dizgi ve Baskı Öncesi Hazırlık: Metis Yayıncılık Ltd.
Baskı ve Cilt: Yaylacık Matbaacılık Ltd.
Fatih Sanayi Sitesi No: 12/197-203 Topkapı, İstanbul
Tel: 212 5678003

ISBN-13: 978-975-342-666-4

Culture Programme

Bu proje Avrupa Komisyonu'nun mali desteğiyle yürütülmektedir. Yayında yansıtılan görüşler sadece yazara aittir. Komisyon bu görüşlerden ve kitapta yer alan enformasyonun herhangi bir kullanımından sorumlu tutulamaz.

This project has been funded with support from European Commission. This publication reflects the views only of the author, and the commission can not be held responsible for any use which may be male of the information contained them.

MARGIT SCHREINER

HAYAL KIRIKLIKLARI KİTABI

Çeviren:
OGÜN DUMAN

metis

Hayatının son yıllarında neredeyse yatalak hale gelmiş ve bunamış olan seksen üç yaşındaki Henriette Teyzem, birkaç ayda bir tekerlekli sandalyesiyle ya kırk yıl önce ölmüş teyzelerinden birine ya Linz'deki eski evine ya da Ruhr bölgesinde yaşayan, belli belirsiz anımsadığı akrabalarının yanına kaçmaya çalıştığı huzurevinde yatarken, ölümünden hemen önce hayatının en aklı başında cümlesini kurdu: "Kim derdi ki," dedi Henriette Teyzem, kendisini ziyaret etmek için seksen yedi yaşındaki Alzheimerli babamla birlikte Bad Zell'den trenle gelmiş olan ve neredeyse yetmiş yedisine varmış bulunan anneme, "ana babamız bizi bir gün böylesine ortada bırakıverecek."

Annem daha aynı günün akşamı Linz'e geldiğinde bana bunu anlatırken başını salladı. Ben de başımı sallayıp gülsem de aslında pek şaşırmadım, zira Henriette Teyzem, dediğim gibi öyle bunamıştı ki, akrabalarından birinin onu eve alıp ona bakacağını düşünüyordu.

Teyzemin bu cümlesi o günden bu yana aklımdan çıkmadı. Zaten kısa süre sonra da bu konuda gülemez oldum. Yaşım ilerledikçe Henriette Teyzenin, hayatının son demlerinde, önce yalnızlık, ardındansa yıkımla sonuçlanan varoluşumuzu ne kadar keskin bir sezgiyle özetlemiş olduğunu giderek daha net bir şekilde fark ettim. Bu olaydan kısa süre sonra da huzurevinin şapelinde verilen Noel kutlamasında öldü – gösterişsiz bir biçimde. Herkes Noel dualarından sıkıldığını ya da uzun ayinin verdiği bitkinlikten dolayı başını iyice geriye atarak huzurevi şapelinin kubbesini, oradaki gökyüzünden ona bakan yanakları şişkin borazanlı melekleri ve Mühlkreis yakınlarındaki Bad Zell'in huzurevi şapelinin barok kubbesi altında değil de, onu tekerlekli sandalyesiyle beraber emip güneş sisteminin, samanyollarının karmaşasına ve parıltısına doğru çekerek anlaşılmaz bir evrenin derinliklerine fırlatan uçsuz bucaksız bir arşın altında olduğunu hissetmesine neden olan, ışıldayan yıldız ve aylarla dolu gece laciverdini seyrettiğini düşünmüştü. Huzurevinin salonunda kucağında duran paketi ambalajından çıkarmayıp kocaman açtığı gözlerle tavanı izlemeyi sürdürdüğünde yapılan hata nihayet fark edilmişti.

Son iki yılımı yatalak geçirip belediyenin yaşlı bakım servisinden faydalandıktan sonra yetmiş sekizimde, kızımdan kırk dört yaş büyük olarak, hem Henriette Teyzem hem de anne ve babamdan daha genç bir yaşta beyin kanaması sonucu öldüğümde ardımda cam kırıklarından oluşan bir yığın bıraktım. Hayatımla kıyasladığımda ölmek tahmin ettiğim-

den daha kolay olmuştu. Son bir kez soluk verip bir daha asla almamak büyük bir çaba gerektirmiyor. Neredeyse kendiliğinden oluyor. Bir kez rıza gösterdiğinizde. Ancak zaman alıyor bu. Asla kolay bırakabilen biri olmadım. Ne insanları, ne fikirleri ne de kendi korkularımı. En az maddi şeylere bağlandım. Evim bile aslında umurumda değildi. Huzurevine gitmek istemeyişimin tek bir sebebi vardı, orada kimse zamanında ölmüyor.

Gerçekten de ölümümden önce huzurevinde yaşamak zorunda kalmadım, buna karşın ölümümden sonra çıkardığım hayat bilançom bir o kadar felaket oldu. Bu durum ölüm sonrasında Henriette Teyzemle, anne ve babamla barışmamı sağladı. Öğretmenlerimle, eğitmenlerimle. Bu dünyadan göçmemle, düşlediğim, umut ya da arzu ettiklerim şöyle dursun, istediğim, uğruna çalışıp çabalayarak, ulaşmayı denediğim hiçbir şeyi elde edemediğimi açıkça anladım. Hiçbir şeyi. Hazır bulduklarımı ve karşı çıktıklarımı, hatta nefret ettiklerimi tekrarlamış, nihayetinde atalarımın oluşturduğu uzun zincirin bir halkası olmuştum. Hayatım boyunca dayatılanlardan sapmayı başaramamış, mecburiyetleri yıkamamış, hiç olmazsa bunu doğru dürüst denemeyi bile beceremediğimiştim. Babam gibi korkak olmuştum. Yakamı annemin en kaba aptallıklarından bile kurtaramamıştım. Onun gibi kendine acıyan, onun gibi hastalık hastası, onun gibi eklemleri kireçlenmiş, hantal, tembel, dediğim dedik ve cahil biri haline gelmiştim.

Yaşarken böyle görmüyordum durumu. Çünkü yaşayan herkesin bir geleceği vardır. Sadece ölüler gerçek anlamda hayatlarının bilançosunu çıkarabilir, *çünkü* artık yaşamaları gerekmiyordur. Yaşamak zorunda olan kişiyse, ne kadar saçma ve gerçeklikten uzak olsa da, günün birinde tecrübe-

lerinden ders alacağına ve hayatındaki kimi şeyleri değiştireceğine inandırır kendini. Daha iyi yapacağına.

Yürümesini, yemek yemesini ve konuşmasını öğrenir, bunun amacını sorarız kendimize. Dil, tarih ve coğrafya, matematik ve fizik öğrenir, bunun amacını sorarız kendimize. Âşık olur ya da olmaz, evlenir ya da evlenmez, çocuk yapar ya da yapmaz ve bunun amacını sorarız kendimize. Tembel tembel yatar, gezintiye çıkar, görevlerimizi yerine getirir, okur ve bunun amacını sorarız kendimize. Yaşar ve bunun amacını sorarız kendimize... Bir tek ölürken her türlü soru gereksiz hale gelir.

Ölmeden önceki iki yıl boyunca neredeyse tamamen hareketsiz haldeydim. Beynim felçten sonra büyük oranda zarar görmüş olsa da yaşamaya –saçma bir biçimde– sadece kafamın içinde devam ettim. Bir tür aşırı hareketli bir alacakaranlık durumu içinde. Kimse içimde neler olduğunu tahmin edemezdi. Harika! Her sabah, öğle ve akşam belediyenin yaşlı bakım servisinden birisi geliyor, beni yıkayıp altımı bağlıyor ve yemeğimi yediriyordu. Bunun dışında kalan zamanlarda başımın üzerindeki diyafon açık duruyordu. Ağzımdan sesler çıkmaya başladığında –felç konuşma merkezimi darmadağın etmişti– hoparlörden beni sakinleştirecek bir ses yükseliyordu. Bağırdığımda yaşlı bakım servisinden birileri geliyordu. Çok ağladım. Özellikle de kızım ziyaretime geldiğinde. Onu görür görmez ağlamaya başlıyordum. Bir daha da duramıyordum. Böyle davranarak onu çok üzdüğümün farkındaydım, ama kendime hâkim olamıyordum. O zamanlar onu sevdiğim ama onunla konuşamadığım, yemek yiyemediğim, birlikte gezemediğim ve kızı-

mın artık kendisiyle konuşacağı, birlikte yemek yiyeceği, beraber gezeceği bir annesi olmadığı için ağladığımı sanıyordum. Oysa şimdi bunun sebebinin salt bencillik olduğunu biliyorum. Bana kendimi anımsattığı için ağlıyordum.

Her zamanki megalomanimizle kendimizi ve dünyayı yeni baştan keşfettiğimize inanır, ama aslında hep aynı kalıbı tekrarlarız. Yeni düşüncelerle düşündüğümüzü sanırız, ama bunlar hep düşünülmüş düşüncelerdir. Küçük sapmalarla. Dünyayı izler, sevinç duyar, güler ya da ağlarız ve dünyayı kendimize has bir şekilde izlediğimizi, kendimize has bir şekilde sevinç duyduğumuzu, kendimize has bir şekilde güldüğümüzü ya da kendimize has bir şekilde ağladığımızı sanırız. Ama dünyayı, bizden önceki herkesin yaptığı gibi izleriz. Yaşlandığımız için mutlu oluruz, tıpkı büyümeyi bekleyen çocuklar gibi; köpeklere güler, erkekler, kadınlar ya da çocuklar yüzünden ağlarız; anımsar ama sonra anımsayamayız; dünyanın üzerine bir peçe iner, sonra kalkar, ardından yeniden iner ve kalkar. Doğarız ve ölürüz. Hepimiz.

Her yanım ağrıyor. Bunun ne zaman başladığını bilmiyorum bile. Belki de hep böyleydi. Birisi –kimdi, kadın doktor mu, erkek doktor mu?– yaşamın bir genişleme ve tekrar sıkışma olduğunu söyledi. İkisi de acı veriyor. Büyümek de acı veriyor, yaşlanmak da. Tek farkla: Başta her şeyin günün birinde iyi olacağını sanırız, ta ki her şeyin kötüye gittiğini idrak edene kadar. Gözlerimiz bozulur, belleğimiz ve işitme kabiliyetimiz zayıflar, sırtımız, boynumuz tutulur, cildimiz kurur. Tüm bunlar daha otuzumuzda başlar. Belki de yirmi

beşte. Hatta belki daha da önce. Aslına bakılırsa doğumumuzla başlar. Doğduğumuzda ölmeye koyuluruz.

Doğar doğmaz tepeden tırnağa ölçülürsün; yüzüstü çevrilirsin, sırtın dinlenir. Beyaz önlüklü bir adam, bacaklarını neredeyse koparacakmış gibi ayırır. Yine beyaz önlük giymiş bir kadın muayene sonuçlarını büyük bir sayfaya yazar. Su dolu bir küvete taşırlar seni. Önce sevinirsin. Kendini yapış yapış ve kirli hissediyorsundur. Ama su, dokuz ay boyunca olduğu gibi içinde rahat ettiğin bir şey değildir artık. Gözlerine sızınca yakar, kulaklarına girince canını acıtır, ağzına dolunca boğulacak gibi olursun. Artık yüzemiyorsundur bile. Kalın, kırmızı kollar seni tutmasa boğulacaksındır. İsteyen herkes seni öldürebilir. Hoyrat hemşire elleri suya daldırabilir, kendini beğenmiş doktorlar beyninde bir damar çatlayana kadar baş aşağı tutabilir, histerik anneler ellerinden düşürebilir seni; diğer yenidoğanlar üzerine yuvarlanabilir, şişko kediler ağzının üzerine kurulmaya karar verebilir. Ağır bir yorganın altında kalabilirsin. Belki de bez değiştirme masasından düşersin ya da bebek arabasından.

Kim var kim yok herkes sana uzanır. Seni sabunlar, durularlar, havaya kaldırıp yeniden yatırırlar, her yanına krem sürerler, seni giydirir ya da soyarlar, kundağa alırlar. Bu işlerin çoğu canını acıtır, çünkü her yanın yumuşak ve hassastır. Direnirsin. Henüz fazla olanağın yoktur. Tek yapabildiğin çığlık çığlığa ağlamaktır. Ertesi gün ve gece boyunca yaptığın da bu olur. Ama böylece her şeyi daha da kötüleştirirsin. Şimdi gece gündüz seni beslemeye kalkarlar. Bir kadın, ağlamak için açtığın ağzına durduk yerde memesini tıkıştırır. Bugüne kadar başına gelen en korkunç şeylerden

biridir bu. Bunu ne hakla yaptığını sorarsın kendi kendine. Meme büyük, kımıl kımıl, lastiğe benzeyen bir toptur. Kadın sağ eliyle tutup sıkıştırarak mızrak şeklini verdiği memesinin parlak kırmızı ucunu ağzına saplar. Meme yüzünün yarısını kaplar. Burnunu ezer, gözlerini örter, ne hava alabilir ne de süt emebilirsin, çünkü mızrak uçlu memeden süt emmek için ihtiyacın olan güce sahip değilsindir. Bağırmaktan tükenmişsindir, boğulmana ramak kalmıştır. Besinsiz kalmak seni daha da bitkinleştirir. Ama pes etmez ağlamayı sürdürürsün, çünkü şimdi istediğini kabul ettiremezsen ilelebet mağlup sayılacağını sezersin. Memeyi istemediğini anlamaları epey zaman alır. Nihayet biberonu uzatırlar! İlk kez eksiksiz bir mutluluk duyarsın. Zarif, ince emzik burnunu ezmez ve hiçbir yerini tıkamaz, emziğin ortasındaki delik, sütün kendiliğinden akmasına izin verecek kadar büyüktür. Hafif bir emme hareketi yeterli olur. Emmeyi kestiğinde süt suratına fışkırmaz, olduğu yerde durur. Biberonun içindekini bitirirsin. İkincisini de bitireceksindir, ama başka biberon vermezler. Yine de zafer mutluluğuyla gülümsersin. Bir insan olarak belki de hayatındaki ilk gülümsemedir bu. Bir kadın beşiğinin üzerine eğilir ve o da gülümser. Belki de annendir. Ama bu şimdilik bir tahminden öteye geçmez. Diğerlerinden daha sık yanında olan dişi insandır bu. Ardından dişi insan içine yerleştirildiğin beyaz yastığın bağcıklarını sıkar ve seni bir yerlere taşır. Ev, der buraya. Burada bir erkek insan da vardır, artık o da sık sık yanındadır ama aslında onun baban olduğuna inanmazsın. Öyle olsa orada daha çok vakit geçirirdi. Halbuki sadece akşamları gelir ve orada olmasının asıl amacı da muhtemelen annen olan kadını, geceleri düşürdüğün emziği yeniden ağzına yerleştirmekten alıkoymaktır.

Milupa marka emziğin, ikinci insani mutluluğundur. Nedense onu kendiliğinden sana vermemişlerdir. Onu vermeleri için bir kez daha var gücünle onları zorlaman gerekmiştir. Var gücünle demek, senin için hâlâ kafan patlayacak gibi olana dek ağlamak, sana dokunmak istediklerinde tepinmek, kafanı bir yerlere vurana dek debelenmek, bez değiştirme masasından neredeyse düşene dek çırpınmak anlamına gelir. Bu sırada her şeyi göze alırsın. Henüz o kadar kırılgansındır ki bir darbe kafatasını yarabilir, kontrolsüz bir hareket boynunu kırabilir, bez değiştirme masasından düşsen ölebilirsin. Fakat anlaşılan hayat zorlu bir mücadeledir. Sahip olduğun kısıtlı araçlara karşın hedefine ulaşmanı salt inatçılığına ve dizginlenemeyen hayatta kalma iradene borçlusundur.

Emziğin devasa bir böğürtlendir, emilecek küçük bir çan, bir şekerlemedir. Yuvarlak, yumuşak ve ağzı dolduran cinsten. Onu emerken, büyüyüp insan olmak gerektiğini bir süreliğine unutursun. Şanssızlığın, emerek uykuya daldığın emziğinin o an ağzından düşmesidir. Önce farkına varmazsın ama sonra ansızın uyandığında bir bakmışsın emzik yok. Bütün mutsuzluğun yeniden üzerine çullanır. Elbette o saat var gücünle ağlamaya başlarsın. Başlarda kadın koşturup gelir ve onu yeniden ağzına tıkar. Ama şu adam yok mu! Akşam olduğunda kolunun altında ince bir siyah çantayla eve gelir ve her şeyin sahibiymişçesine davranır. Ama belli ki hiçbir şeyin sahibi değildir, çünkü annen olan kadın ondan her gün eve girerken ayakkabılarını çıkarmasını ister. Her şey onun olsa adam sessiz olması gerekiyor gibi çoraplarla dolaşmazdı evde. Ara sıra yanına gelip anlaşılmaz şekilde konuştuğu da olur. Belki de sadece onunla karısının anladığı gizli bir dildir bu. Kullanırken sürekli gülerler. Ada-

mın seni yatağından kaldırmasından hoşlanmazsın. Kadına kıyasla daha kabadır hareketleri. Örneğin kaldırıldığında bir elle başının arkasına destek verilmesi gerektiğini, aksi halde başının öne ya da arkaya devrilivereceğini hâlâ öğrenememiştir. Kadın adamın yanında durur ve kafanı tutar. Adam henüz oturamadığını da bilmiyordur. Dolayısıyla kamburun çıkmış halde onun kucağına çökersin; başın, miden bulanana dek bir öne bir arkaya düşer. Kusacak olursan adam yüzünü buruşturur, seni kadına uzatır ve doğruca banyoya koşar. Belki de bu nedenle düşmanın olur. Geceleri emziğini düşürdüğün için ağladığında, emziğini yeniden ağzına sokmak üzere odana gelmek için yataktan kalkmasını engeller kadının. Onu engelleyemezse yattığın odanın kapısını kilitler, anahtarı da yastığının altına koyar.

Durumun zamanla tahammül edilebilir bir hal alır. Göreli olarak. İçine su serpen –insan neden sonra akıllanır– mekânda yönünü bulabilir hale gelmektir. Önceleri sahip olduğun alan çok küçüktü, doğumundan sonraysa çok büyük. Mekân şimdi boşluktur senin için. Doğmadan önce aşağı ile yukarıyı birbirinden ayırt edemezdin. O zamanlar bunların hiç önemi yoktu. Birden önemli hale geldiler. Uzun süre baş aşağı tutulduğunda, kafanın içinde bir şeyler midenin bulanmasına neden olur. Kafan iki yana sallanacak olursa başın döner. Bir defasında seni açık havada bir lokantanın masasına yatırırlar. Tepende bir ağacın ucu var. Ağacın ucuyla senin aranda sonsuz bir hacim. Fır dönen bir hacim. Ağacın tepesinde parıldayan yapraklar. Gümüşi, hareketleri kafa karıştırıcı. Her şey hareket halinde, özellikle de hava. Sen de hareket edersin. Ama bu tehlike yaratır. Lokanta masası-

nın üzerinde her türlü sınırlamadan yoksunsun. Ne yanlara, ne yukarıya ne de aşağıya doğru bir sınırın var. Sadece boşluk. Balıksı varoluşuna geri döndüğünü düşlersin. Sana destek veren ışıl ışıl bir sıvı. Boşluksuzluğun gücü. Var olmanın yoğunluğu. Günün birinde havanın da yaşamana yetecek miktarda direnç sağlayacağına inanırsın. Günün birinde senin de içinde bulunduğun mekânı kestirebileceğine. Ağaç yaprakları rüzgârda mavimsi bir yeşille parıldar. Lokanta masasının üzerinde yatmış halde yaprakların rüzgârda şekiller oluşturup yeniden bozarak, mavimsi, yeşilimsi, gümüşi, sonu gelmez salınışlarını görürsün.

Diyelim ki düşleyerek balıksı varoluşuna uzunca bir süreliğine dönmeyi başardın. Buna yeni mekân ve zamanı da ekledin. Yüzeyi gümüşi ışıltılarla kaplı ışık denizleri meydana gelirdi, yüzeyin hemen altında açık maviye, aşağıda, daha derinlerde kobalt mavisinin üzerinden laciverde, giderek gece mavisine ve sonunda siyaha dönüşen. İşte buralara kaçardın bir süreliğine. Sonra suyun kendisiyle sanki küçük, saydam atomlarla oynarmışçasına oynadığı ışıkların en parlağına yeniden çıkmak üzere. Nihayet su bütün ağırlığını yüklenir, seni aslında olduğun gölge varlığa dönüştürür, yerçekiminin boyunduruğundan kurtarır. Hafifçe, baş döndürücü biçimde süzülmek ve seni yaratırlarken kalkıştıkları düşüncesizce eylemin inanılmaz sahtekârlığını unutmak. Masallardaki su perileri gibi sudan çıkar denizdeki kayalar üzerinde dinlenirsin, balık bedeninden sular süzülürken, saçların uzun, ıslak. Uzaklarda tayfalar sana gemilerinden el sallar, çünkü sen onların özlemisin, gerçek hayattaki gibi lanetleri değil. Mehtaplı gecelerde gemilere iyice sokulursun ve

bazen, şansın yaver gittiğinde, içlerinden biri güverteden doğruca kollarına atlar. Henüz onların istisna olduklarını bilmiyorsundur, son derece nadir, son derece yabancı olduklarını; yaptıklarının normal olduğunu düşünür ve senin gibi balık bedenlere sahip olmamalarına karşın ne kadar çoğunun kurtulduğuna şaşarsın. Büyük ihtimalle elli yaşına gelecek ve ancak o zaman bir pastırma yazı akşamüstünde terasında otururken farkına varacaksın, balık bedeninle ısıttığın, güçleri tükenip seninle birlikte denize gömülmemeleri için üzerinde dinlenmelerine izin verdiğin onca tayfanın aslında sana ne kadar uzak olduğunu. Tüm o tayfaların senin gibi olduğunu sanmıştın. Neredeyse ellisinde, kesik kesik soluyarak terasında otururken aslında hiçbirinin sana yakın olmadığını anlamanla nefesin daralacak.

Belki de acı, yaşadığımızı bize hissettiren bir dosttur. Onu sevinçle kabul etmeli ya da ondan ayrılmalıyız. Şurası kesin: İlerleyen yaşla beraber beden ne denli düşkünleşirse, zihin o denli keskinleşir. Öğrenme becerisi açısından değil. Ama kesinlikle akıl yürütme yetisi. Bıçak gibi! Neredeyse insanın başını döndürecek kadar keskin. Handiyse ileriyi görmeye yetecek kadar! O kadar çok deneyim ediniriz ki kişisel haritamızdaki beyaz alanları bile nihayet doldurabiliriz. Hayatımızı tereddüt etmeden çizeriz buraya. Hal böyle olunca da belimizin ağrımasına, boynumuzun tutulmasına, parmaklarımızın kalemi kavrayamamasına ya da bir şeyleri not etmek için evin üst katına çıkarken soluk soluğa kalmaya aldırmayız. Fizyoterapistin önerilerini yerine getirir ve zaman zaman duruşumuzu düzeltiriz, ayağa kalkar, bir tur atar, ağır şeyleri kaldırmak için eğilmez, çömeliriz. Otomo-

bili geri geri park ederken arkaya dönüp bakmak yerine dikiz aynasını kullanırız. Başımız ağrıdığında panik içinde Aspirin kutusuna sarılmak yerine doğal ilaç Veenveen'den bir yudum alır, baş ağrısı dayanılmaz hale geldiğindeyse düşünmeyi başımız ağrır vaziyette sürdürürüz. Sürekli bulantı da canımızı pek sıkmaz. Köşedeki lokantanın yemeklerini, fazla yağlı oldukları ya da eski kızartma yağıyla veya bayat yumurtayla hazırlandıkları için çıkardığımızı anladığımızdan bu yana dışarıda yemeyi kesmişizdir. Artık organik ürünler dükkânından alışveriş eder ve sebzeyi yeni buharlı pişiricimizde haşlarız. Midemiz bulanmayı sürdürürse de hiçbir şey yemeyiz. Kahve içmekten karnımızın, sigaradansa başımızın ağrıdığını artık anlamışızdır. Bu nedenle ya sigara kullanmaz ya da kullanıp baş ağrısını sineye çekeriz, ya kahve içmez ya da içip mide ağrısına katlanırız. Midemizin şiddetle yanması bile bizi pek endişelendirmez. Henüz ölmediysek yaşayıp düşünmeyi sürdürürüz ve düşündüğümüz sürece düşüncelerimiz giderek daha berraklaşır, keskinleşir. Neredeyse saydamlaşır. Belimiz, midemiz, başımız ya da karnımız ağrır halde oturur, saydam düşüncelerimizin içinden aşağıya, üzerinden cam gibi berrak suların aktığı renkli taşlardan oluşan yataklarına bakarız ve taşların üzerinden hızla yeni sular akar.

Kaşığı var gücünle kavrar ve elma püresiyle dolu küçük kavanoza saplarsın ama elma püresi, kavanozdan ağzına doğru götürdüğün kaşığın üzerinde kalmaz. En azından yarısı masanın, döşemenin ya da senin üzerine düşer, çünkü şu kaşık yumruğun içinde sabit durmaz, yumruk da ağzına doğru ilerlerken sabit durmaz. Kaşık yumruğunda sallanır, yumru-

ğun da havada titrer ya da çizmemesi gereken bir kavis çizer ansızın. Elma püresi dolu bir kaşıkla ağzı hedeflemek de kolay iş değildir. Sıklıkla ıskalarsın. O zaman bütün suratın elma püresine bulanır. Kendisini annen diye adlandıran kadın yetişkin olması ve yemek yemeyi bilmesi gerçeği nedeniyle senin durumuna kesinlikle anlayış göstermez. Yaptığın her şeyi kötülük, en azından dikkatsizlik olarak yorumlar. "Tanrım," diye bağırır elma püresi yere, halıya ya da senin üzerine düşer düşmez, "tanrım, bütün elma püresini güzelim halıya –ya da Agnes Teyzenin işlediği güzel masa örtüsüne ya da güzelim örgü yeleğin üzerine– döktü yine! Bak şu haline!" diye seslenir kaşığı doğrudan ağzına isabet ettiremediğinde, yani elma püresini suratına sıvadığında. Çaresizlikten kaşıktan hepten vazgeçip ağzına isabet ettirmesi daha kolay olduğu için elini püre kavanozuna soktuğundaysa "pasaklı" der sana. Sonuçta elma püresine ellerinle ya da kaşıkla dalmanı yasaklayıp yine kendisi seni beslemeye başlar. Yüksek bebek sandalyesinde karnının önünde ileriye doğru eğilmeni önleyen bir bariyerle oturur ve kadın elma püresi dolu kaşığı sana yaklaştırır yaklaştırmaz ağzını soluk almaya çalışan bir balık gibi açarsın. Aç. Kapa. Aç. Kapa. Ritmi de o belirler, genellikle de sana fazla hızlı gelir bu; çünkü yemek yemeyi çalışmak için kırk yıl vakti olmuş kadının senden beklediği kadar çabuk davranamazsın, dolayısıyla henüz yutmayı başaramadığın elma püresinin bir kısmı ağzından dışarı taşar sık sık. Kadın da bu durumu şikâyet ve alay etmek için uygun fırsat olarak değerlendirir. Elma püresinin dışarı sızmasını istemediğin için kaşık yaklaşırken ağzını açmaman da kadının işine gelmez. "Ağzını güzelce aç bakayım," diye seslenir yemek için ağzını açmayı bilmeyecek kadar aptalmışsın gibi. İtaat edersen elma pü-

resi yine ağzından dışarı akar ve kadın bir kez daha yakınır: "Bak şu haline," vesaire, vesaire. Oysa birisi tarafından beslenmek istemiyorsundur. Seni sürekli kadın besleyecek olursa kaşığı eline alıp elma püresi kavanozuna daldırmayı, ardından püreyi dökmeden kaşıkla ağzını hedeflemeyi ve isabet ettirmeyi nasıl öğreneceksindir? Yemek yemeyi öğrenmek tekrar meselesidir, başka bir şey değil, bunu kısa sürede anlarsın, çünkü kaşığı kendi başına elma püresine daldırdığın, sonra ağzına götürdüğün ve pürenin en azından bir kısmını ağzına doldurabildiğin her denemenin ardından kaşığı az buçuk sakin biçimde ağza götürüp sokmanın biraz daha kolaylaştığını fark etmişsindir. Ama yetişkinler sabırlı değildir. Belki de sadece üşeniyorlardır. Seni besleyen kadın, dökülen elma püresini silmeye üşeniyor olabilir ya da üşengeçlik edip Agnes Teyze tarafından işlenmiş masa örtüsünü seni yemeğe oturtmadan önce masadan kaldırmamıştır. Ya da daha sonra masa örtüsünü yıkamaya üşenecektir. "Bu çocuk da sırf iş," der, akşam baban olduğu söylenen adamın elinde evrak çantası, ayağında çoraplarla eve girmesiyle; elbette o da onaylar, çünkü kadının kendisiyle ve üzerindeki gömlekle ilgilenmemesinden hoşnuttur, gömleğin yine bir düğmesi eksiktir.

Hayat sonsuz bir bilgi zincirinden meydana gelir. Sonradan bakıldığında her şey mantıklı görünür, bilgiyi edinme süreci sırasındaysa şaşırtıcı. Nesneleri önce tatlarıyla tanırız: Çimen, yapraklar, lastik, gümüş kaşık. İzin verseler toprağın da tadına bakardık. Belki kendimizi de yerdik. Kan tatlıdır, sümük tuzlu, kulak kiri acı. Yara kabuğu gevrektir. Cildimiz sıkıdır. Dudaklarımızı kaplayan deri hariç. Dudak derisi çok

yumuşaktır. Tırnaklar serttir. Saçlar dirençli. Göz çapakları bazen tuzlu bazen tatlı olur. Kimi zaman pelte gibidir, kimi zaman kıtır kıtır. Dışkının istisnasız çürümüş bir tadı vardır, idrarınsa kekremsi. Her şeyin tadına bakmak isteriz. Her şeyi ellemek. Neden elimizi ağzımıza sokmayacakmışız, neden havluyu, anahtarları ya da emziği emmeyecekmişiz? Eğer tatlarına bakamayacaksak annemizi, babamızı nasıl tanıyacağız? Kekeleyerek "baba" ya da "anne" demeyi öğrenmek yeter mi?

Bunun ardından etrafımızda olup biten şeyleri biraz olsun anlayabilmek için konuşmayı, okumayı, hesap yapmayı, yazmayı, çizmeyi, resim yapmayı ve müzikle uğraşmayı öğrenmek yeter mi? Buna rağmen günün birinde kaçınılmaz şekilde tüm ilkeleri en azından anlamış gibi davranmamız gerekeceğini biliriz. Günün birinde.

Bir yaz günü. Çoraplarla evde sessizce dolaşan adam ve annen olduğunu iddia eden kadın seni pikniğe götürür. Papatya, karahindiba, lekeli karanfil ve peygamberçiçeği açmıştır. Papatya, karahindiba, lekeli karanfil ve peygamberçiçeğini ilk görüşündür bu. Kendinden geçersin. Çayırlar, beyaz ve sarı lekelerle bezelidir, aralarında şimşek mavisi ile kırmızı parıldar. Gökyüzünün bulutsuz olmasına ve güneşin ısıtmasına karşın hafif bir esinti olsa gerek, çünkü rengârenk çayır dalgalanır. Tıpkı bir deniz gibi. Kadın seni çimenlerin üzerine bıraktığında önce gözlerini kapamak zorunda kalırsın, daha sonra da çiçek denizine ancak gözlerini kırpıştırarak bakabilirsin. Özellikle papatyaların beyazı göz kamaştırır. Daha önce bununla kıyaslayabileceğin hiçbir şey görmemişsindir. Çarşaflar, odanın duvarları, küvet, hiç-

biri papatyalarınkine yaklaşabilecek bir beyazlığa sahip değildir. Hiçbiri mavi peygamberçiçeklerinin mavisiyle karşılaştırılamaz ve sürekli burnunun dibine dayadıkları, renklerin capcanlı göründüğü resimli kitapta bile lekeli karanfillerinkini andıran bir kırmızı yoktur.

Çayırda o kadar çok sayıda arı, eşekarısı, kelebek ve böcek uçuşur ki sadece renkler değil hareketler de olağanüstüdür. Çayır, bütün çiçekleriyle rüzgâra göre salınır, yanlara yatar ya da titrer, çiçeklerin taçyapraklarının üstündeyse inişe hazır biçimde ileri uzattıkları ayakları, iyice açtıkları duyargaları, titreşen kanatları, çıkardıkları hortumlarıyla böcekler vızıldar, uçuşur, daireler çizer. Binlerce olsalar gerek. Kadın bir papatya tutuşturur eline. Bu kadar tuhaf bir şeyi daha önce hiç görmemişsindir. Beyaz ışınları olan bir güneş. Beyaz ışınlar cilt kadar narin. Birkaç ince ışını birer çekişte koparmayı başarırsın. Taçyapraklarının, uçlarındaki küçük saplarla beraber çiçeğin gövdesinden kayıp çıkıvermesi için üstesinden gelmen gereken ufak direnç harika bir şeydir. Güneşi andıran sarı çiçeğin gövdesi elinde sıcak ve sert değil, serin ve topak gibidir. Normalde ayağında çoraplarla evde sessizce dolaşan adam diğer eline bir parça çiğ sucuk verir, onu sevindirmek için sucuğu emersin.

Ruhu sevmeye alışık değiliz. Salt bedeni sevmek ister, başkalarının da bedenimizi sevmesini bekleriz. Üstelik bütün eksiklerine karşın. Eğer kızsak daha on üç, on dört yaşında saatlerce aynanın karşısında durur, beğenmeyeceğimiz bir şeyler buluruz kendimizde. Erkeksek bu süreç on altı ya da on yedi yaşında başlar: Karnımız yeterince düz değildir ya da fazla düzdür, daha ziyade içe çöküktür, kalça kemikleri-

miz ya fazla belirgindir ya da hiç belli olmaz, bacaklarımız yamuktur ve yeterince uzun değildir ya da sopa gibi düz ama yeterince ince değildir ya da uzun ve yeterince incedir ama biçimi kötüdür ya da biçimlidir ama dizlerimiz fazla etli, ayaklarımız fazla büyüktür; boynumuz fazla uzun ya da kısadır, hatta başımızı göğsümüze doğru eğip kendimize profilden baktığımızda gıdımız olduğunu fark ederiz. Bunun dışında kadınsak memelerimiz küçük ya da büyüktür, erkeksek belden yukarımız kısadır ya da fazla uzundur, özellikle de vücudumuzun kalan kısmına göre; saçlarımız fazla düz, yağlı ya da kıvırcık ve kurudur, renginiyse zaten hiç beğenmeyiz; burnumuzsa ya grotesk biçimde büyük ya da gülünç derecede küçük, hokka kadardır; gözlerimiz ya fazla kısık, neredeyse çekik ya da sabah akşam her şeye şaşırırmışız gibi faltaşı iriliğindedir. Kirpikler asla yeterince sık ve koyu değildir, kulaklar belli bir yaşta illaki kepçedir, kollar ilke olarak fazla uzun gelir insana, parmaklarsa kısa ve tombul, tabii fazla uzun ve kemikli değillerse. Üstüne üstlük suratımızın her yanı sivilcelerle doludur. Ama tanrıya şükür sivilcelere temizleme losyonuyla müdahale edip üzerlerini kremle kapatabildiğimizi, bacaklarımızın belli kesimli pantolonlarla daha uzun göründüklerini keşfederiz. Kalça ve popomuzu geniş kazaklarla gizleriz. Hatta gerektiğinde fazla büyük memelerimizi de. Erkeksek gereksin gerekmesin her gün tıraş oluruz, adrese teslim sakal çıkarıcı ilaç ya da kas geliştirici kremler sipariş edebiliriz. Hiç ara vermeden vücut geliştirme de yapabiliriz. Pamuksu görünüme sahip sakalları maskarayla gür göstermek mümkündür. Saçlarımızı her gün yıkayıp sürekli boyarız. Kadınsak onları bigudilerle kıvırcıklaştırabilir ya da fönle düzleştirebiliriz; gözlerimizi kalem çekerek belirginleştirebilir, kirpikle-

rimize rimel çekebilir, kaşlarımızı boyayabilir, küçük memeleri *push-up* sutyenlerle büyütebilir, burnumuzun etrafına fondöten uygular, dudaklarımıza ruj sürebiliriz. Gıdımızdan, başka çare kalmazsa çenemizi iyice kaldırarak kurtulabiliriz. Böylelikle kendimizi ve başkalarını kandırmayı öğreniriz. Yirmi ile otuz yaşlarımız arasındaki en büyük hatamız da budur. Çevremizi sürekli kendimiz hakkında kandırdığımızı sanırız. Öğretmenleri, profesörleri, ustabaşlarını, eğitmenleri, şeflerimizi ve personel müdürlerini kandırdığımızı düşünürüz. Kadınsak erkekleri, erkeksek kadınları. Göründüğümüz gibi, insanların olduğumuzu sandıkları gibi olmadığımızı düşünürüz haklı olarak; bu nedenle aldatma manevralarımız sırasında gafil avlanmamamız gerekir. Ne söylediğimizi bilmeli, bunu ne zaman ve nasıl söylediğimizi hiç aklımızdan çıkarmamalıyız; nasıl hareket ettiğimize dikkat etmeli, fazla ya da az hareket etmemeye özen göstermeli, ifadelerimizin hakkımızda neleri ele verdiğinin farkında olmalıyız. İfadelerimizin hakkımızda çok şey ele vermemesini sağlamalı ama hiçbir şey ele vermemesini de önlemeliyiz, yoksa taşlaşmış bir ifademiz olur ve profesörlerimiz, eğitmenlerimiz ve şeflerimiz, daha da önemlisi kadınlar ya da erkekler kendilerini sürekli kandırmakta olduğumuzu anlar. Bu nedenle sayısız şeyi yapmamak gerekir: Kadınsak çok gülemeyiz, özellikle de yüksek sesle gülemeyiz; ama çok az ya da kasılarak da gülmemek gerekir. Erkeksek güldüğümüzde duvarları inletmeli, ama buna karşın ne olursa olsun ağlamamalıyız. Gözlerimizin dolması bile yasaktır. Kadınlar içki içemez, erkeklerse maden suyu. Kadınlar, bir erkek kendileriyle konuşurken naz yapmalıdır; erkeklerse kadınlarla konuşmalı ama keyiflerine göre değil, ne olduklarını kimsenin bilmediği katı kurallara riayet ederek. Er-

kekler asla reddedilmemeli, öte yandan kadınlar erkekleri sürekli reddetmelidir. Erkekler ne pahasına olursa olsun kadınların önce aklına, sonra kanına ve nihayetinde yatağına girmeli; kadınlarsa kimsenin akıllarına, kanlarına hele yataklarına girmesine asla izin vermemelidir. Erkeklerin kasları, kadınlarınsa büyük memeleri olmalıdır; erkeklerin popoları küçük ve sıkı, kadınlarınkiyse büyük ve sıkı olmalıdır. Erkekler ne yaptıklarını bilmelidir, kadınlarsa ne yapmadıklarını. Kadınların erkeklerden daha iyi dans etmesi şarttır. Erkekler kadınlardan daha güçlüdür. Bu sebeptendir ki erkekler duyarlı olabilmeli, en azından duyarlı taklidi yapmalıdır. Kadınlar orgazm olmalı ya da en azından orgazm olmuş taklidi yapabilmelidir. Erkeklerin önce sertleşmesi, sonra da fışkırması gerekir, ne de olsa bunun taklidi yapılamaz. Erkekler iş, kadınlarsa erkek bulmalıdır. Bu yaş diliminde olağan olduğu üzere erkek bir kadın bulduğunda, para kazanmaya yoğunlaşabilir ve kadına daha fazla taklit yapması gerekmez. Kadın bulduğu erkeği elinde tutmak için uğraşmalıdır, bu nedenle şefkat, anlayış ve orgazm taklitleri yapmayı sürdürür ki erkeği elinden kaçırmasın. Erkekler ve kadınlar bedenlerini zinde tutmalıdır çünkü toplumun zinde insanlara ihtiyacı vardır, tükenmiş, hasta ya da yaşlı insanlara değil.

Biz de her şeyin böyle devam edeceğine, bedenimizin daima emrimize amade olacağına inanırız. Oysa bedenimiz yıkılmaktadır. Ta en başından itibaren. İlk yıkım emareleri göze çarpan cinsten değildir. Yüzümüzde iri gözenekler keşfederiz, karnımızdaysa –erkek ya da kadın olmamızdan, kadınsak hamilelikten bağımsız olarak– açık renk şeritler görür, kadınsak bacaklarımızın üst kısmında selülitin ilk belirtilerini, erkeksek biracı göbeğinin başlangıcını saptar, boy-

numuzda ve gözlerimizin altında ince çizgiler, cildimizde küçük kırmızı noktalar buluruz. Memelerimiz, cinsiyetimize ve büyüklüklerine bakmaksızın belli belirsiz sarkar. Keza popomuz da. Giderek ayak tırnaklarımızı kesmek için keski biçimindeki tırnak makaslarını, topuklarımızdaki sert deri kısımlardan kurtulmak içinse ponza taşı kullanmamız gerekir. Ansızın kurumaya, yağlanmaya ya da kepeklenmeye başlayan saçımız için karışımlar, yüz ve bedenimiz içinse vitamin kremleri tüketiriz. Ara sıra bacaklarımız ağrımaya başladığında ayak banyosu yapar, varis çorabı giyer, bel ağrılarına karşıysa kükürt banyosunu tercih ederiz.

Her şeyin eskisi gibi olabileceğini düşünürüz hep. Ama bu doğru değildir. Hiçbir şey eskisi gibi olmayacaktır. Hiçbir şey. Kırışıklıklar hiçbir zaman düzleşmeyecektir. Ne duruş bozukluklarımız, ne görme, işitme duyularımızdaki zayıflıklar ne de eklemlerimizdeki hasarlar giderilebilir cinstendir. Bir bacak kırığı, her şeyi değiştirir; tıpkı her burkulma, her deneyim, her aşk ve her sitem gibi. Her şey ardında izini bırakır. Özellikle de hayat.

Daha altı aylıkken sözde annenin tek pencereli ufak odada günlük öğle uykusuna yatmasını fırsat bilip tek başına oyun kafesinin duvarını aşmayı başarır, el ve dizlerinin üzerine çöküp başını ileri uzatır ve hızla emeklemeye başlarsın. Başta bacaklarını biraz ardından sürüklemen gerekir. Şunu anlamışsındır: İrade öndedir! Başın içinde. Boyun, omurga, omuzlar ve kollar üzerinden iletilir. Hiç de sandığın kadar zor değildir işin. Bacaklarını giderek daha etkin kullanmaya çalışırsın. Başarırsın da. Dizlerin sırayla ve giderek daha hızlı şekilde kayar altından. Önce sağ, ardından sol. Düşme-

diğin için sanki o andan itibaren dünyayı keşfetmeye sadece hazır değil, aynı zamanda muktedirsindir de. Bütün dünya dediğin yer şimdilik sadece içinde yaşadığın evdir. Burası harikadır. Nihayet etrafta ne bir engel ne de haylaz ilerleyişini önlemek için karşına çıkan kollar vardır. Dünya büyük ve güzeldir. Tuhaf şeylerle karşılaşırsın burada: girintiler, eşikler, merdivenler. Dünya aşağı ve yukarılardan meydana gelir. Sol ve sağdan. Solda mutfak vardır. Mutfağı oturma odasından ayıran perdenin arasından emekleyerek geçersin. Perde kapı gibi sert değildir. Perde yumuşaktır. Emeklemeye devam edilebilir, perdeye doğru. Üzerine gitmeye, giderek daha karanlık olana kadar, soğuk ve kaba dokuması yüzüne sürtünene kadar içine girmeye cesaret edersen sana yol verir. Başını biraz eğip emeklemeye devam etmen gerekir, o zaman ucu yerden yükselecek, önce ağzını, ardından burnunu ve nihayet gözlerini serbest bıraktıktan sonra yavaşça başının üzerinden kayıp dünya içindeki yolculuğunda ardında kalacaktır. Mutfak döşemesi düz ve soğuktur. Siyah beyaz lekeleri vardır. Döşemeler birbirinden farklıdır. Sofada kenevir kilim, yemek odasında kaplama halı, oturma odasında pelüş bir halı serilidir, yatak odasıysa parke kaplıdır. Banyo döşemesi mutfağınkine benzer. Olağanüstü çöp kovası da mutfakta durur. Mutfak dolabının kapağını açtığında çöp kovası çıkar karşına. Kovanın içinde her şey karman çormandır. Bir kez daha her şey sana kalmıştır. Yapman gereken sadece cesaretini toplamak ve elini kovanın derinliklerine, kalp biçimli portakal kabuklarından, yılanımsı elma kabuklarından, ıslak kâğıt mendillerden ve cüce suratını andıran yağ lekeleriyle bezeli renkli peçetelerden meydana gelen kaygan dünyaya daldırmaktır. Islak naylon torbalar, kısmen çürümüş patates kabukları, keskin kenarlı konserve kutuları,

dikenli gül sapları, kemirilmiş ekmek kenarları, kanlı âdet bağları gibi harikulade nesneleri gün ışığına çıkarırsın. Şu dünyada neler vardır! Ne müthiş renkler, biçimler ve kokular! Her şeyi olduğu gibi bırakır, mutfak ardiyesine doğru emeklersin. En sevdiğin yer! Ne yazık ki, buraya girmene kimse gönüllü olarak izin vermez. Kapıyı açmak da kolay değildir. Kapı koluna tutunup kendini yukarı çekmen gerekir. Ama bu şekilde dengeni uzun süre sağlayamazsın. Kendini yukarı çekerken kapı kolunu aşağıya bastırmayı becermen gerekir. Başarırsın! Annen olduğunu söyleyen kadın bunu bir görseydi! Başaracağını hiç tahmin etmezdi. Ama görse, kaşığı elinden alıp seni beslemekle ya da uykuya yattığında seni oyun kafesine kapatmakla hata yaptığını anlardı. Kendi gücünle hareket edip ardiyeye girebilecek durumda olduğunu kabul etmek zorunda kaldırdı. Dilini yutmuş gibi olurdu herhalde, ezilip büzülürdü. Yassı ve göbekli konserve kutuları, piramit şeklinde istiflenmiş kabukları kalın, yeşilli kahverengili elmalar, fındık ve kuru incir dolu kâseler, büyük bir somun ekmek, içlerinde kornişon, mantar, kırmızı ve yeşil biber ya da pembe renkli ahududu, kırmızı renkli çilek, sarı renkli kayısı ve siyah renkli böğürtlen reçeli bulunan kavanozlar ve üzerlerinde yabancı ülkelerin ya da büyük gemilerin resimlerinin görüldüğü kurabiye kutularından oluşan bir harikalar diyarına nasıl da ustaca girdiğini görürdü. Kutulardan birinin üzerinde, altın sarısı yıldızlarla bezeli ve neredeyse şeffaf elbiseler giymiş siyah uzun saçları olan kadınlar dans ediyor. Ardiyenin en alt rafında temizlik malzemeleri var. Kovalar, paspas, temizlik bezleri, fırça, küçük ve büyük boy süpürgeler. Cila macunu dolu kutu. Cila macununu çok seversin. Ne yazık ki kutuyu tek başına açamazsın. İmkânsız. Tıpkı ayakkabı boyası kutusunu açama-

dığın gibi. Ayakkabı boyası koklamayı da seversin. Sana kalsa burnunu kremin içine gömer ve koklamaktan asla vazgeçmezsin. Ama ne ayakkabı boyasını ne de cila macununu koklamana izin verilir. Kapağı açık bir ayakkabı boyası ya da cila macunu kutusu bulup onu koklamaya başladığında –ki zaten bu şansı nadiren yakalarsın, çünkü ne ayakkabı boyası ne de cila macunu evde açık halde tutulur– kadın hemen yanına gelir ve ayakkabı boyasını ya da cila macununu önünden alır. Tırabzan için kullandığı balmumunu bile koklamana izin yoktur. Ardiyenin kapısını açık bırakır, mutfak kapısındaki perdenin içinden geçerek hole ulaşır, sağ tarafa doğru devam eder ve banyoya varırsın. Banyoyu da seversin. Beyaz camlı penceresinden ötürü. İçeri düşen ışık bu cam nedeniyle parlak değildir. Yumuşak, puslu, açık yeşil renkli bir ışıktır. Doğrudan klozete doğru emeklersin. Tuvalet kapağı açık mavi bir kumaşla kaplıdır. Şapkaya benzer. Klozetin önünde minicik, açık mavi bir halı serilidir, küvetin önündeyse ondan biraz daha büyük bir başka minik halı. Bunların ne işe yaradığını anlamazsın. Minik halıların her ikisi de üzerlerinde emeklediğinde kayar hep. Açık mavi şapkalı klozet kapağını açmaya kalkışırsın. Tek hamlede onu hızla kaldırıp duvara yaslaman gerekir, yoksa yeniden öne düşer ve parmaklarını araya sıkıştırır. Önce klozetin kenarına tutunup kendini yukarı çekersin. Minik halının kayması yüzünden güç bir iştir bu. Ama bütün gücünü kullanıp başarır ve az çok dengede durursun. Vücudunun üst kısmıyla klozet kapağının şapkasının üzerine yaslanırsın. Kumaş yumuşaktır ama biraz keskin kokar. Şimdi tüm gücünü bir kez daha toplamaya çalışırsın. Becerikli hareketlerle vücudunu doğrultur ve klozetin oturma yerinin sadece en ucuna tutunursun. Kapak serbest kalmalıdır. Şimdi her şey denge-

ne bağlıdır. Vücudun uzun süre ileri geri esner, sallanır, tökezler, her defasında dengeni bulmayı başarır ve tekrar sallanırsın. Sadece sağ elinle tutunarak neredeyse desteksiz dururken sol elinle klozet kapağını duvara doğru itmene yetecek ânı yakalaman gerekir. İlk iki denemede başarısız olursun. Ama şansın her defasında yaver gider. İlkinde düşer, klozetin önüne çöküverirsin. Başını hiçbir yere vurmamışsındır. İkincisinde neredeyse küvete çarparsın. Gayriihtiyari küvetin kenarından destek alıp kendini itebilirsin son anda. Üçüncü denemede olur: Klozetin önündesindir ve kapak gerçekten de duvara yaslı halde durur. İşin en zor kısmı şimdi başlamaktadır. Bir kez daha dengeni koruyacak ve aynı anda başka bir şey yapacaksın. Yalnız başına, sadece kendi gücünle sifonu çekeceksin. Bunun için ucunda porselen bir tutamak olan uzun zinciri çekmen gerekir. Zincir neredeyse tavandan aşağıya sallanmaktadır. İncecik. Fazla sert çekmemelisin, aksi halde zincir kopar; ya da zincir çekilince içindeki suyu klozetin içine akıtan tavanın oradaki hazne kırılabilir. Yukarıdan düşer ve sana çarpar. Zinciri fazla yavaş çekersen de hiçbir şey olmaz. İşin zor kısmı bu. Nihayet çektiğinde kalbin gürültüyle çarpar. Doğal olarak dengeni yitirir, zincire tutunur, bir an için tüm ağırlığınla zincire asılı kalırsın. Bir şey olmaz, ne zincir kopar ne de tavanın oradaki hazne üzerine düşer. Ama su da akmaz. Bir an bile olsun vazgeçmeyi aklından geçirmez, dikkatle klozetin kenarını tutan sol elini kaldırır, sağ elinle zinciri tutmaya devam eder, klozetin etrafından dolaşıp zincire doğru yürürsün. Sol elinle tuttuğun klozet kapağını bırakıp iki elinle yapıştığın sifona bütün ağırlığını verirsin. Bir süre bir katedralin çan ipini çeker gibi burada asılı kalırsın. Ansızın suyun hışırtısını duyarsın. Görünürde hiçbir kaynağı olmayan dev bir su akıntısı,

önündeki seti aşarak ya da donmuş halde geçirdiği son derece çetin bir kışın ardından ilkbahar güneşinin ilk ışınlarıyla çözülerek nihayet vadiye doğru gürleyerek akan bir çağlayan gibi tüm yönlerden klozetin içine boşalır, burada köpürür, delice akışını biraz yavaşlatır, oyalanır ama durmaksızın giderin derinliklerinde kaybolmak üzere aşağıya doğru yoluna devam eder. Bizzat senin tarafından meydana getirilmiş bir doğa olayı! Suyun ardından bakar, uçuruma cesurca atlayışını, diğer çağlayanlarla birleşerek duvarlarında nemin gümüşi parıltılar saçtığı buz gibi soğuk ve karanlık tüneller içinde şiddetle akan derin, karanlık ırmaklar oluşturduğunu düşündüğün yeraltına düşüşünü kıskanırsın. Bu tünellerin tavanında yarasaların asılı olduğuna ve yüzen sıçanların çığlıklarının yankılandığına inanırsın. Bir fısıltı duyulur. Daha aşağılardan geliyordur ses. Uzun süredir senin dünyanın altında, güneşin nihayet hep ışıldadığı, çayırların daima yeşil, hayatınsa hep güzel olduğu bir başka dünyanın olduğundan kuşkulanıyordun zaten. Bu dünyayı neredeyse görür gibisindir. Klozetin beyaz porseleninde bulanık bir yansıması görünür. Su kaybolmuştur şimdi, hışırtı kesilmiş, tavanın hemen altındaki hazne de temiz suyla dolmuştur. Yeni maceralara hazırsındır. Klozetin içinde, kenara takılı ufak kaptan gelen hoş kokulu dezenfektanın ürettiği köpük vardır.

Ama bugün araştıracakların bunlarla sınırlı değildir. Kadın hâlâ ufak odada uyuyor olmalı, bu fırsatı değerlendirmen gerekir. Banyodan çıkıp kenevir kilim boyunca, sert lifler dizlerini çize çize yatak odasına kadar emeklersin. Yatak odası kapkaranlıktır. Karanlık ve soğuk. Panjurlar gün boyu kapalı, pencereler sadece bir parmak aralıktır. Burada ısıtıcı

bulunmaz. Sadece elektrikli battaniye vardır, Avusturya'da bulunabilecek ilk elektrikli battaniyelerden biri. Battaniye kadının tarafına serilmiştir. Bir defasında bu yüzden neredeyse ev yanacakmış. Çünkü kadın elektrikli battaniyeyi zamanında kapatmayı unutmuş ve adam komodininden bir şey almak üzere tesadüfen odaya girdiğinde, kadının yatağındaki battaniye ısıdan akkor gibi ışıyormuş. Adam hemen battaniyenin fişini çekmiş, yataktan alıp pencereden dışarı atmış. Ama kadın daha aynı gece bahçeye koşmuş, elektrikli battaniyeyi yeniden eve almış ve soğuduktan sonra da yeniden yatağına sermiş. Battaniye bu olaydan sonra da kusursuz çalışmaya devam etmiş. Kadın elektrikli battaniye olmadan yatak odasının soğuğuna dayanamadığını söylemiş. Adamsa her şeye dirençli. Çünkü hayat onu katılaştırmış. Genç bir adamken Böhmerwald'de kışları her gün köyün gölüne gider, kazmayla donmuş göl yüzeyinde bir delik açar ve buzun içindeki bu deliğe girermiş. İki savaşı bu sayede atlatmış.

İki kişilik dev yatak kara tahtadan. Yatağın karşısında koyu kahverengi devasa bir dolap var. Tavana kadar yükseliyor. Soğukta dev kara yatakta yattığını ve koyu kahverengi dolaba baktığını hayal edersin. Herhalde dolap gecenin bir saati, arka ayakları üzerinde yükselip kaldırdığı pençesiyle yavrularını koruyan bir siyah ayıya dönüşüyordur. Yatağın ayakucundaki yüksek, siyah bir engel yatağa girmene mani olur. Yatağın yanına doğru emeklemen gerekir. Yatağın yanına beyaz bir pösteki serilmiştir. Yatakla kıyaslandığında karınca kadar küçüksün. Senden daha beceriksiz biri, dev yataklı bu odada kaybolabilir, donup kaskatı kesilebilir, yanlışlıkla yatağın altına girip bir daha bulunamayabilirdi. Deneme amacıyla yatağın altına girersin. Her yer tozdur. Yanına yaklaşmanı engelleyen bir ter kokusu saçacak kadar

hamaratça temizlik yaptığı için gizlice Arı adını verdiğin gündelikçi kadın anlaşılan buraları temizlerken o kadar da hamarat davranmıyordur. Yatağın altında toz topakları uçuşur. Küçük bir porselen kap olan lazımlık da yatağın altındadır. Yarıya kadar altın sarısı bir sıvıyla doludur. Kadının geceleri iki adım ötedeki tuvalete gitmek yerine panjurların zifiri karanlığında ve yatak odasının ısıtıcısız soğuğunda çömelip küçük, beyaz bir porselen kaba işemesi tuhaftır. Tabii gecenin bir saatinde, panjurlar da kapalıyken nispeten küçük bu kaba isabet ettirebilirse. Öyle ya, o sırada uyku sersemi de olsa gerek. Bunu hemen oracıkta deneyeceksindir; yatağın altından lazımlığı çıkarırsın. Bu sırada içindeki altın rengi sıvı kabın içinde iki yana çalkalanır. Yatağa tutunup güçlükle doğrulursun. Yatak ancak burun hizana gelir. Kadın yüksek bir yatağın gerekli olduğunu söyler hep, ya günün birinde hasta olsa ve doktorun gelmesi gerekse. Bir hekimden, der kadın, hastasına doğru eğilmesi beklenemez. Benzer sebeplerden dolayı her gün temiz iç çamaşırı giyer: Ya bir kaza olursa?

Önce pantolonunu, ardından bir de bezini çıkarmak kolay iş değil. Üstelik tek elle. Diğer elinle yatağa yapışırsın, yoksa çok büyük ihtimalle yine dengeni yitirecek ve altın sarısı sıvıyla dolu porselen kabın içinde boğulacaksındır. Ama bugün şanslı günün. Bugün nasılsa her şeyi başarıyorsun. Pantolonla bezin yerde, belden aşağın çıplak. Artık yapman gereken tek şey dikkatlice çömelmek ve nişanladığın lazımlığa yavaşça oturmak. Üzerine düşmeden. Ne yazık ki bacaklarında bu iş için gerekli güç yok. Pekâlâ, engeller eğer aşılmak için değilse, neden var? Meseleye beceriyle yaklaşman gerekiyor sadece. En iyisi lazımlıktan birkaç adım geride yine dört ayak üstüne çökmen, emekleyerek lazımlığa

yaklaşman ve bu kez üstüne tırmanmaya çalışman. Bunu daha önce hiç denemedin. Normalde kadın ilk fırsatta seni koltukaltlarından yakalar ve hoyratça lazımlığın üzerine oturtur. Ne var ki bunu şimdi yapamaz, zira uyuyor ve sana böyle bir lazımlığı tek başına alt edebileceğini kanıtlama fırsatını nihayet vermiş durumda. Lazımlığı hedeflediğini görememesi ne yazık! Şimdi başaracağından daha da eminsindir. Ancak görevin güçlüğü aşikâr: Yandan yaklaşacak olursan, tam üzerine devrileceğin sırada lazımlık altından kayacaktır. Lazımlıkları sabit tutan bir düzenek yoktur. Dört ayak üzerinde emekleyerek geri geri yaklaşmak ve körlemesine bir manevraya kalkışmaksa beraberinde çok daha büyük riskler getirir. İlk olarak bu yaklaşımla da lazımlık kayacak, içindeki sıvı giderek daha çok çalkalanacak, sonunda bir ihtimal öyle bir çalkalanacak ki, fazla çalkalanmış olacak, lazımlığın kenarından dışarı taşacak, böylelikle de anan ve baban olduklarını söyleyen insanların yatak odasının her bir yanına altın sarısı birikintiler yayılacak ve onlar da nereye gittiklerini göremeyecek kadar karanlık olan odada belki de çıplak ayakla bunlara basacaklardır; ikinci olarak ise başının arkasında gözlerin yoktur. Yani poponu karanlık yatak odasının bir yerlerine rasgele uzatacak olsan kendini nerede bulacağını kim bilebilir?

Yine de sakin kalırsın, çünkü seni bıraksalar her sorun gibi bu sorunun da üstesinden gelebileceğini bilirsin: Derin bir soluk alır ve doğrudan lazımlığa doğru emeklersin. Yüz yüze gelirsiniz. Görevinin büyüklüğü gözünü korkutmaz. Cesaretle üzerinden emeklemeye devam edersin, lazımlık şimdi altındadır. Bacaklarının arasında. Beklediğin an gelmiştir işte! İçine işersin. Başarırsın. Harika! Lazımlığın içinden su şıpırtıları ve çınlama sesleri gelir. Tek damlasını bile

ıskalamazsın. Hepsini lazımlığın içine yaparsın ve sıvı seviyesi giderek yükselir, yükselir. İşini bitirdiğinde lazımlık neredeyse dolmuştur. Harika bir histir bu. Keşke birisi seni görebilse. Sonradan dolu lazımlığın bulunacağı ve onu bir tek senin doldurmuş olacağının anlaşılacağı düşüncesiyle avunursun. Kadın sana hayran kalacak, seni kucağına alıp öpecektir. Seni hafife almış olduğu için defalarca özür dileyecektir. Bundan emin olduğundan pantolonunu ve bezini oldukları yerde bırakır, emekleyerek uzaklaşırsın. Bu sırada yanlışlıkla biraz ardından sürüklediğin lazımlık sonunda devrilir işte. Önemli değil! Yatak odasında, annen ve baban olduğunu söyleyen insanların devasa siyah yataklarının yanındaki koyu renk parkenin üzerinde altın rengi, büyük ve ılık bir göl oluşur. Göl giderek genişler ve sonunda kadının yatağının bitişiğindeki beyaz pöstekiye ulaşır. Pöstekinin kenarları sarıya boyanır. Beyaz pöstekinin sevgi dolu bir anne kutup ayısı, altın rengi gölünse güneş ışığının yansıdığı bir buz denizi olduğunu hayal edersin ve soğuk yatak odasının karanlığında ansızın açık mavi kristal mağaralar belirir, küçük kutup ayısı yavruları, yavrularını her şeyden çok seven anne kutup ayısının sırtından aşağı yuvarlanarak oyun oynar. Dünya öylesine büyük ve güzeldir ki!

Odayı dört ayak üzerinde terk eder ve yemek odasına geçersin. Nihayet halı kaplı bir oda. Parke, muşamba döşeme ve kenevir kilim yüzünden kızarmış dizlerin yumuşak halıyı memnuniyetle karşılar. Pantolonun ve bezin olmadan daha rahat emeklersin, daha hızlı, daha özgür. Hoş bir esinti dolaşır bedeninin etrafında. Isı, ışık, bitkiler. Bitkin halde bir yanına devrilirsin. Yattığın yerden çiçek desenli rengârenk duvar kâğıdını, dev vitrini, komodini ve üzerine örülmüş ya da işlenmiş örtülerin yığılı olduğu tezgâhı izlersin,

kafa karıştırıcı bir görüntüsü vardır ama en azından karanlık ve soğuk değildir. Neredeyse meskûn bir havası vardır. Başın döner. Her şey etrafında dönmeye başlar. Bütün evren. Aşağıdan bakıldığında dünya, yukarıdan göründüğünden daha büyüktür. Ve daha kafa karıştırıcı. Yemek masası kocamandır, her koltuk da bir dev koltuğu. Sana kalsa bir yerlere kıvrılır dinlenirsin ama yapman gereken bir şey daha var. Bugün içinde oturma odasındaki kitaplığa da gitmek istersin. Kim bilir bu fırsatı bir daha ne zaman yakalayabileceksin. Bugün kimse sana engel olmayacaktır. Çünkü bugün şanslı günün. Senin dünya günün, dünyayı keşfetme günün.

Çiçek vazosu yolunun üzerindeki büyük bir engel. Onu devirmemek için çok dikkat etmen gerekiyor. Vazoyu devirecek olursan içindeki bütün su dışarı dökülür ve güzelim pembe çiçekler bütün döşemeye yayılır. Hatta şanssızsan vazo kırılabilir bile. Zaten fazla uyumuş olan kadın o zaman kaçınılmaz olarak uyanır ve içeri koşup kesin azarlar seni, sızlanır, azarlar. Ellerini birbirine vurur, başını iki yana sallar, seni mahvedecek sözcükler ağzından hızla dökülür, onları tepeden senin üzerine yağdırır. Sonunda seni yakalar, oyun kafesine koyar ve kitaplara ulaşma yolundaki bütün çabaların boşa gider. Bu yüzden vazonun etrafında büyük, ütü masasının etrafındansa daha da büyük bir yay çizersin. Yanlışlıkla ütü masasını devirirsen neler olabileceğini bilmek bile istemezsin. Bir felaket olacağını sezersin sadece.

Birçok şeyi kestirebilir, bir kısmınıysa kesinlikle kestiremeyiz. Makası masadan alıp açıp kapamamızın neden bir felaket olduğunu anlamayız. Şak, şak, şak. Makastan çıkan ses hoşumuza gidiyordur ve o sesi çıkarmamızın nesinin kötü

olduğunu hiçbir zaman kavrayamayacağız. Ya da tarağı ele geçirip ağzımıza sokmamızın. Kapıldığı dehşet yüzünden kadının gözleri faltaşı gibi açılır o zaman. Hatta kimi zaman bize ya da elimizdeki nesneye vurur. O zaman emekleyerek kaçmayı deneriz ama kadın bizden çok daha hızlıdır. Bizi yakalar ve elimizdeki bıçağı teslim etmek yerine sıkıca tuttuğumuz için sarsar. Resmen çığlık atar. Kimi zaman bu yüzden bütün cesaretimizin kırıldığı olur. Kimi zaman bizim elimizi ayağımızı kullanmamızı istemediğini düşünürüz. Hareket etmemizi, gidip tarağı, bıçağı ya da makası almamızı, ışığı açmamızı istemiyordur.

Nihayet hiçbir engelle karşılaşılmadan hedefe ulaşılır! Oturma odası penceresinin panjuru kapalıdır, ışık bu yüzden loştur. Pencerenin önündeki büyük kayın ağacı ışığı biraz daha loşlaştırır. Ihlamur yeşili kadife kanepenin üzerindeki kırlentler mat altın, mat kırmızı ve mat gri renklerinde parlar. Senin konumundan bakıldığında hâlâ çok yüksek olmakla beraber yemek masasına kıyasla daha alçak olan oturma odasındaki sehpanın üzeri tığ işi büyük bir örtüyle kaplı. Agnes Teyze adıyla anılan kişi daha yaşarken yapmış bu örtüyü. Artık kimse böyle tığ işi örtüler yapamıyor. En azından kadının iddiası bu. Ama aynı zamanda kendisinden başka kimsenin artık badem pudingi yapamadığını da ileri sürüyor. Oysa yaptığı badem pudingi yağlı ve fazla şekerli. Oturma odası sakin bir yer. Gündüzleri burada kimse oturmaz. Akşamları da genellikle herkes yemek odasında vakit geçirir, çünkü radyo oradadır. Bir tek misafir geldiğinde, Noel, Paskalya tatillerinde, yaş günlerinde ya da anneler gününde herkes oturma odasındadır.

Odanın uzun duvarındaki kitaplıkta duran kitaplar kırmızı, sarı, yeşil, pembe, mor, turuncu renkli. Kitap sırtların-

daki yazılar genellikle siyah. Bazıları kırmızı ya da beyaz. Nadir olarak yaldızlı yazılar da var. Çıplak ve hafiflemiş halde onlara yaklaşırsın. En altta en büyük kitaplar dizili. Resim ve fotoğraf kitapları. Pirene Dağları, İtalya, Alpler, rüya gibi yollar ve ülkeler. Bir üst rafta daha küçük, kalın kitaplar yer alır. Hepsi birbirine benzer: Mavi kapak üzerine beyaz yazı: *Meyers Lexikon*. Sonraları, büyüdüğünde saatlerini bu sözlüğün sayfalarını karıştırarak geçireceksin. Gözleri birer uzantının ucunda sallanan derin deniz balıklarını keşfedecek, Kızılderili kabilelerinin farklı yüz dövmelerini, ilk buharlı lokomotifleri, maymunlardan insana uzanan dik yürümenin gelişimini öğrenecek, ilk otomobillerle karşılaşacak, pompa, kaldıraç ve vinç resimleri göreceksin. Hint mihracelerinin hazine odalarına, bir firavun mezarına bakma şansını elde edeceksin. En üst rafta en küçük ve en önemsiz kitaplar durur. Seni en az ilgilendirenler de onlar. İşe en alttan başlarsın. Kitapları teker teker sırtlarından tutup dışarı çekersin. Dağınık halde, alt alta, üst üste halının üzerine yığılışları güzeldir. Bazen bir defada üç, dört kitabı birden alırsın raftan. Harikulade! Alttaki raf tamamen boşalmıştır. Alttan ikinci rafa geçersin: *Meyers Lexikon*. Bir esriklik kaplar içini. Bir defada mümkün olan en fazla sayıda ansiklopedi cildini raftan itmeye çabalarsın. Bunun için bir kolunu zorla ciltlerin arkasına sokar, kitaplara sarılır ve yerleştikleri raftan söküp almak için kolunu sertçe çekersin. Bu kalın kitaplar ufak olsa da ağırdır. Üçlü ya da dörtlü gruplar halinde halının üzerine düşerler. Sıra üçüncü rafa geldiğinde artık ayağa kalkman gerekir. Sol elinle rafa tutunurken, sağ elinde mümkün olan en çok sayıda kitabı raftan aşağı süpürürsün. Sıcak bastığını, zorlandığın için de dilini hafifçe çıkartmış olduğunu hissedersin. Sonunda alttan dör-

düncü rafa ulaştığında beklenen olur. Duvara kullanma kılavuzu uyarınca monte edilmemiş olan kitaplık sallanmaya, iki yana bel vermeye başlar ve sonunda öne, sana doğru düşer. Üzerine birkaç kitabın düşmesine ve şansına arkası açık olan kitaplığın kafana çarpmasına karşın zarar görmeden iki raf arasına sıkışıp kaldığın bu an muhteşem bir andır. Dev gibi, senden üç kat büyük, belki de daha büyük, bir ev kadar büyük, dünya kadar büyük bir kitaplığı sarsmayı, sallamayı ve içindeki sarı, kırmızı, mavi, yeşil kitapların, içerdikleri sırlarla beraber kafa üstü halıya çakılmalarına, orada takla atmalarına, açık halde kalakalmalarına neden olacak şekilde devirmeyi başardın. Odaya birisi gelecek olsa kitaplar yere düştüğünde açılan sayfaları okuyabilirdi şimdi. Bunu, hele bir de birkaç aylıkken başaran birinin –o anda bundan hiçbir şeyden olmadığın kadar eminsindir– hayatta yapamayacağı şey yoktur. Hiçbir şey, diye düşünürsün, bundan sonra yoluma çıkamaz, çünkü en büyük engeli bile irademe, kuvvetim ve becerikliliğim sayesinde istediğim zaman ortadan kaldırabilirim. Uzak bir geçmişte karanlık, nemli, ıslak ve dar bir kanaldan özgürlüğüne, havaya ulaştığın ve ölmediğin, aksine doğduğun –ama önceden bir balık gibi suda yüzdüğün için varlığından bihaber olduğun soluğu nihayet almak üzere gırtlağını temizleyen ilk çığlığını yarı boğulmuş halde atarken bunun aslında bir ödül olmadığını bilemediğin– o günden bu yana yaşadığın en güzel andır bu.

Bu kez de bir çığlık duyulur. Ama bu senden değil, annen olduğu iddiasını sürdüren kadından gelir. Devrilen kitaplığın sesine uyanmış olmalı. Düşüncelere dalmış olsan da çığlığı hemen tanıdın, çünkü keskin, çınlayan bir çığlık, tanıdığın bütün insanlar içinde sadece kadının çıkarabileceği türden bir çığlık. Sana öyle gelir ki, kadının, sevgili evla-

dı olduğunu ileri sürdüğü seni bir kitaplığın altında yatarken gördüğünde atması gerektiğine inandığı çığlıktır bu. Sonuna kadar sahte, yapay bir çığlık, korkudan atılmış izlenimi yaratması için atılmış bir çığlık. Kadın seni kitaplığın rafları altında yatarken gördüğü ve hâlâ yaşıyor musun, yoksa duvara kullanma kılavuzu uyarınca monte edilmemiş kitaplığın altında gömülü kalıp çoktan öldün mü bilmediği için korkmamış değildir; öyle ya hiç beklemediği bir anda emekleyerek köşede belirdiğinde hatta bazen telefon çaldığında ya da kocası beklenenden önce eve geldiğinde bile korkuverdiği düşünülecek olursa sonsuza kadar öylece kalabilecek kadar mutlu olduğun için rafların arasında hareketsiz yattığını gördüğünde nasıl korkmasın? Hayır, kadın gerçekten de korkar, hakikaten dehşete kapılır. Buna rağmen attığı çığlık yapaydır, çünkü kadın asla hakiki bir çığlık atamaz, gerçekten korktuğunda bile. Herhangi bir olayın neden olduğu korkma halinin sonucunda gerçek bir çığlık değil, aksine, kadının böyle anlarda atılması gerektiğine inandığı çığlık atılır. Bu alışkanlığı nereden edindiğini bilmiyorsun, ileride de öğrenemeyeceksin. Sonradan kadının, insanların belli durumlar karşısında nasıl çığlık atacaklarının tüm ayrıntılarıyla tasvir edildiğini tahmin ettiğin korku romanlarına düşkün olduğunu ya da katillerin ne kadar korkunç gülebildiğinin, kurbanlarınsa ne büyük bir dehşet içinde bağırdığının gösterildiği polisiye filmler izlemeyi sevdiğini, belki de korkunç olaylarla dolu bir dönemde yetiştiğini ve o zamanlar atılan ve ölüm çığlığı olmayan her çığlığın ister istemez yapay kaldığını, zira nasıl sahte bir hayatın içinde hakiki bir hayat olamazsa bu kadar çok dehşetin vuku bulduğu yerde de hakiki çığlıkların olamayacağını, dolayısıyla kadının genç kızlığından bu yana yanlış çığlıklar atmayı alış-

kanlık edindiğini düşüneceksin. Sonuç olarak kadın bağırır ve yanına koşar. Hareketsiz yatmayı sürdürürsün. Seni kaldırıp sarsar. Sen gözlerini açmaz, başını yana sarkık halde tutarsın, çünkü seni dik tutup sallayıp sarsmasını istemezsin, çünkü sonunda sallanıp sarsılmak, ardından da günü gelince kesilip derisi yüzülen, fırında kızartılan, ağzına biberiye tıkılmış halde üzerinde gonca güller olan altın kenarlı tabağa yerleştirilip aç akrabalara servis edilen bir tavşan gibi yeniden kafese konmak için keşfe çıkmamışsındır dünyayı. Kadın ağlıyordur şimdi. Öldüğüne inanıyor olmalı. O zaman gönlün elvermez, yumuşar ve gözlerini açarsın. Sana bakar ve seni asla affetmeyeceğini anlarsın bakışlarından. Ansızın o güne kadar uyguladıklarından çok daha fazla işkence yöntemi bildiğini sezer; kadının da aslında anlamadığı sayısız yasa uyarınca yaşadığını, senden de bu sayısız, anlaşılmaz yasalara uygun yaşamanı isteyeceğini, her ne kadar bu kuralları asla anlamayacak da olsan kadının yanında hayatta kalmak istiyorsan senin de onlara riayet etmen gerektiğini fark eder; bu anlaşılmaz kuralların acımasız olduğunu ve senden hayatın boyunca sürekli olarak tüm çabalarına karşın yerine getiremeyeceğin şeyler talep edeceklerini kavrarsın. Bu dünyaya adımını atmanla yazgının çizilmiş olduğunu hisseder ve bu kez sen ağlamaya başlarsın.

Ama kadın ardında bıraktığın yolları izler acımasızca: Çöp kovası, cila macunu, klozet kapağı ve halılar. Bebek bezi, pantolon, lazımlık ve kenarları sararmış pösteki. Kadın gözyaşlarına boğulmuş bir sesle onun başının belası olduğunu, onu öldürdüğünü, sırf senin yüzünden uyku bile uyuyamadığını söyler, beş dakika bile uyuyamıyorum, der, bir saniye gözümü üzerinden ayıramıyorum, hep gözüm üzerinde olacak, sürekli, yoksa yaramazlık yapıyorsun, be-

nim için değerli olan her şeyi kırıp döküyorsun, der, her şeyi kirletiyorsun, her yere tükürüğün akıyor, deviriyorsun, döküyorsun, der. Senden önce hayatının pirüpak ve düzenli, her şeyinin yerli yerinde olduğunu, şimdiyse hayatının sürekli bir kargaşaya dönüştüğünü söyler, çünkü hiçbir şeyi ait olduğu yerde bırakmıyor, her şeyi karıştırıyorsundur; evliliğimi bile, der, çünkü hiçbir erkek, karısının günün yirmi dört saatini senin gibi sürekli ağlayan, sustuğundaysa bunu sinsice ortalığı kırıp dökmek amacıyla yapan bir bebeğin ardından koşturarak geçirmesine ve beş dakikalığına olsun kocasıyla ilgilenmeye vakti olmamasına tahammül edemez. Uyuyamıyorum artık, der kadın, seni taşımaktan sırtım ağrıyor, omuzlarım ağrıyor, sürekli tükürüğünü silmekten, altını değiştirmekten iştahım kalmadı, beni hasta ediyorsun ve sonunda canımdan da edeceksin.

Dünya kararmıştır. Nesneler bulanıklaşır. Sesler giderek uzaklaşır. Ansızın korkunç bir sessizlik çöker. Mutfak ardiyesindeki kurabiye kutularının üzerindeki siyah saçlı kadınlar dans etmeyi keser ve kızgın kızgın sana bakarlar. Pembe, kırmızı, sarı ve siyah reçel kavanozları sırayla raftan yere düşüp ses çıkarmadan parçalanır, reçeller yoğun, yapışkan, yekpare bir kütle oluşturur, hızla yayılır, seni yutmak için üzerine üzerine gelir. Aynı zamanda dört bir yanda seni altına alacak yapışkan, pis kokulu çöp dağları meydanda belirir; çağlayanlar birden durup devasa su kütleleriyle seni ezebilmek için ortaya çıkmanı bekler; siyah ayılar ve kutup ayıları yan yana durmuş korkunç pençelerini sana doğru uzatırlar. Açık mavi renkli, uçsuz bucaksız denizin ortasında yüzen bir buz parçasına kaçar ve bütün hayatın boyunca karşılaşacağın yalnızlığın tamamını bir kerede yaşarsın. Çünkü suçluluk duygusunu öğrenmişsindir. Daha ya-

şını doldurmadan bunun ne kadar çabuk olabildiğini görmüşsündür; büyük ve güzel olan her şey küçük, minicik olur, bir zamanlar parlayan her şey şimdi lekelidir, güzel kokan her şey kokuşur, sağlam olan her şey binlerce parçaya bölünür, elde olan her şey yitirilir ve iyi olan her şey kötüdür artık. Güven duyamazsın. Hiçbir şeye ve hiç kimseye.

Doğrudur, buna ilişkin bilinç ancak otuz yaşında gelişir. Küçük yaştakilerse henüz sadece önseziler, ara sıra ortaya çıkan kavrayışlar, ani sarsıntılardır. Kocalarımızın ya da karılarımızın karşısında durur ve bir anlığına onlara yabancılaşırız. Nasıl olup da otuz yılın uçup gittiğini sorarız kendimize. Su gibi. Sonraki otuz yılın öncekinden de hızlı geçeceğine dair ilk kuşkulara kapılırız. Bir şeyler gırtlağımıza sarılır ve bizi boğar. Ama acıyı hisseder hissetmez kaçarız, hedeflerimizin ve planlarımızın, karılarımızın, kocalarımızın, çocuklarımızın, düşlerimizin ve hayallerimizin ardından koşarız. Hedef ve planlarımızın, karılarımızın, kocalarımızın, çocuklarımızın, düşlerimizin, hayallerimizin biz artlarından koştukça bizden uzaklaştıklarını ne kadar çok hissedersek, o kadar sık korkuya kapılırız. Korkularımız çok büyükse bu yaşlarda canımızı alırız. Onları kontrol altında tutmayı başarabilirsek, kariyerimizin temelini atmaya koyulur ya da kariyer yapmaktan ilke olarak vazgeçeriz. Her ikisi de bizim elimizdedir. Yaşı ilerlemiş üniversite öğrencisi bu hayatı kendisi seçmiştir, tıpkı bohem bir hayat yaşamayı seçenler, karşı çıktığı için içki içenler, tutkularını yaşadığı için eksantrik olanlar, bağlanmayı reddettiği için mevsimlik işçilik yapanlar gibi; anne ya da ev kadını olanlar gibi. Tıpkı daire başkanının, öğretim görevlisi asistanının, öğretmenin, şube

müdürünün ve yöneticinin bu seçimleri kendilerinin yapmış olması gibi. Ama günün birinde, büyük ihtimalle kısa süre içinde, belki yarın, belki on ya da yirmi yıl sonra artık yapılabilecek bir seçim kalmayacak. Öyle ya da böyle. Ve bir kez daha bu korku gırtlağımıza sarılacak, hem de kariyerimizin temelini atmış ya da atmamış olmamızdan bağımsız olarak. Ne var ki henüz her şey öylesine muğlaktır ki korkumuzu sürekli unuturuz. Hâlâ istesek memur değil aktör olabileceğimizi, mutsuz bir evliliği sürdürmektense hayatımızın aşkını bulabileceğimizi, gece gündüz çalışmak yerine cennet gibi bir köşede, güneşin altında yatabileceğimizi, giderek daha çok içmektense içmeyi bırakabileceğimizi, çocuklarımızdan kaçmak yerine onlara kulak verebileceğimizi düşünürüz. Gerçi belli bazı yollara girmişizdir, ama bunlara henüz aşina değilizdir. Gayelerimiz henüz bulanık, gelecek ise ümit vaat edicidir. Evlenmiş ya da bekâr kalmışızdır, çocuklarımız vardır ya da yoktur, kendimize bir ev inşa etmiş ya da etmemiş, bir daire satın almış ya da alamamışızdır. Ama gelecek hâlâ önümüzdedir. Bu gelecekte evlenebilir ya da boşanıp yeniden evlenebiliriz, çocuk sahibi olabilir ya da yeniden çocuksuz hayata dönebilir, belki evlat ediniriz, ev inşa edebilir, kendimize bir daire satın alabiliriz. İstesek saçlarımızı boyatabilir, hayat tarzımızı değiştirebilir ve erkeksek Texas'ta, kadınsak Hollywood'da kaybolabiliriz. Erkeksek kovboy olarak Marlboro çiftliğinde işe girebilir, ya da petrol kuyularında çalışabilir ve derelerde altın arayabilir, kadınsak ameliyatla memelerimizi büyütür ardından *casting*'lere katılabiliriz. Fotomodel ya da aktris olarak iş bulabiliriz. Eğer fotomodel ya da aktris olmak istemezsek Nashville'de *country* şarkıcılığına başlayabilir ya da ikinci evliliğimizi bir milyonerle yapabiliriz. Otuzlu yaşlarında

Avustralya'ya göç eden ve burada koyun yetiştirenler de varmış ya da Kanada'ya yerleşip odunculuk yapanlar, Maldiv Adaları'nda dalgıçlık, İbiza'da yelkencilik kursu açanlar. Başkaları da İspanya'da golf kulübü kurmuş. Ama çoğu insan evinde kalır ve öylece çürür gider. Kadınlar giderek daha çok şişmanlar ama günün birinde *Weight-Watcher* diyeti yapabilecekleri düşüncesiyle avunurken, erkekler de şişmanlayana kadar bira içer. Bir gün gelip zengin olacakları düşüncesiyle avunurlar, o zaman zaten ne kadar şişman olduklarının hiçbir önemi olmayacaktır. Yine başkaları vakti geldiğinde deniz kenarında bir yazlık ya da Paris'te bir daire satın almanın hayalini kurar. Ya da küçük bir bostan.

Anımsadıklarımız. Kendi çocukluğumuz, düşlerimiz, arzularımız, gayelerimiz, ana babamız ve öğretmenlerimiz. Renkli Miki Fare ciltleri ve Prens Vaillant çizgi romanları. Ahududulu ve limonlu dondurmalar, Jesolo kumsalındaki suları damlayan karpuzlar. Şişe geçirilip kızartılan balığın keskin, kurutulmuş denizyıldızlarınınsa derimsi kokusu hâlâ burnumuzda. Kentin terk edilmiş gibi göründüğü sakin pazar günlerinde kedimizin yumuşak tüylerini avucumuzda, muhabbetkuşunun pürüzsüz kıvrık gagasını burnumuzun üzerinde hissettiğimizi sanırız. Bunun bizi nasıl mutlu ettiği hâlâ aklımızda, masmavi bir gökyüzünün çabucak kararabileceği de öyle; ansızın bulutlar kümelenir, yüksek kara sütunlar meydana getirir ve dünya kararmaya başlarken şimşekler çakar, gök gürler, yağmur bardaktan boşanırcasına yağar.

Bir gün uyandığımda cildim kaşıntılı kabarcıklarla doluydu. Aile hekimimizin tanısı: kızıl. Önce dehşete kapıldım. Sı-

nıftan bir kız arkadaşım kızıl olmuş ve hastanede üç hafta geçirmişti. Orada beş çocukla aynı odada yatmış ve onların gözleri önünde çıplak olarak tahta bir küvetin içinde yıkanmak zorunda kalmıştı. Beş çocuğun önünde yıkanmaktansa kızıldan ölmeyi yeğlerdim, ağlamaya başladım. Annem ve babam, annemin karısıyla, benimse kızıyla arkadaş olduğumuz aile hekimiyle oturma odasında uzun uzun konuştu ve sonunda hastaneye gitmem gerekmediğine, evde kalabileceğime karar verildi. Okula üç değil, altı hafta gidemeyeceğim anlamına geliyordu bu. Annemle babam, okula gidemeyeceğim dönemde işlenecek derslerin konularını öğretmenimden öğrendiler; ardından sağlık ocağı onlara, kapıya asmaları gereken bir levha verdi. Levhanın üzerinde bu ailede bulaşıcı hastalığa yakalanmış birinin bulunduğu ve eve girmenin yasak olduğu yazıyordu. Annemle babam odama girerken beyaz önlükler giyiyor, evden çıkmadan önce de ellerini dezenfektanla temizliyorlardı.

Hayatımın en güzel hastalığıydı bu. Çocuk odasının penceresi önündeki kayın ağacının dallarında, ilkbahar esintileriyle usul usul salınan yeşil renkli sosiscikler çıktı, ardından tomurcuklar ve nihayet ilk küçük yeşil yapraklar. Yapraklar hızla büyüdü, güneşin açısına göre açık yeşil, koyu yeşil ya da gümüş rengi ışıltılar saçtı; bense hâlâ yatağımdaydım. Tam bir hafta boyunca kabarcıklarım kaşındı, ateşim çıktı, başım ağrıdı, iştahım kapandı ve eklemlerim sızladı, sonra her şey geçti gitti. Ondan sonraki beş hafta nekahat dönemiydi. Çünkü kızıl hastalığının tehlikeli yanı iç organlara sıçrama ihtimaliydi. Dolayısıyla nekahat dönemine uyulmadığı takdirde karaciğer ya da böbrek yetmezliği meydana gelebilir, hatta insan menenjit olup kendi adını bile bilemeyecek kadar aptallaşabilirdi. Başıma bunun gelmemesi

için beş hafta yataktan çıkmamalıydım, hem de tamamen iyileşmiş ve gücümü toplamış olmama karşın. Antibiyotiğin tadı iğrençti. Yanında mutlaka bir parça nugatlı çikolata da veriyorlardı. Hem de şimdilerde bulunmayan şu mor renkli Bensdorp çikolatalarından. O zamanlar bulabileceğiniz en iyi çikolata buydu. En azından bana göre. Fazla büyük değildi ve tam ağza uygun büyüklükte beş parçadan meydana geliyordu. Dışı sütlü çikolatayla kaplıydı, içindeyse yumuşak, dilin üzerinde eriyen, fazla tatlı olmayan, enfes bir nugat tabakası vardı. İğrenç, kıvamlı, sarımsı turuncu renkli ve kaşığın üzerinde minicik kabarcıklar oluşturan antibiyotiği yuttuktan sonra bir parça Bensdorp çikolatasının ağzıma tıkılmasıyla dünyadaki kötü, acı, yapış yapış, kıvamlı ve tiksinti uyandırıcı her şey, yerini, anlaşılan bunlarla aynı anda var olan ve renklerden, hoş kokulardan, uyumlu seslerden, sakinleştirici duygulardan meydana gelen yumuşak, kadifemsi, tatlı bir dünyaya bırakıyordu. Akşamları babam işten döndüğünde hemen kızma birader ya da benzeri başka oyunlar oynuyorduk. Ya da remi. Babam kapıdan içeri girer girmez, daha ellerini dezenfektanla yıkamasını ve beyaz önlüğü giymesini beklemeden onu çağırırdım. Çünkü akşam olana kadar canım çoktan sıkılmış olurdu. Sabahları rahattı. Geç uyanırdım, sonra yatağımdan çıkmaz ve yine kızıla tutulmuş olan en sevdiğim bebeğim Lotte'nin saçlarını tarardım. Lotte'yi geçen yaz İtalya'da, iki yıllık bir mücadelenin ardından kendime hediye ettirmiştim. Uzun, siyah saçları, sık kirpikli lacivert gözleri, sımsıkı kapalı bir ağzı ve kar beyazı bir elbisesi vardı. İlk kez kutusundan çıkarıp saçlarını taradığımda mutluluktan ağlamıştım. Hemen o gün benimle beraber kumsala geldi, biraz kumlandı, dolayısıyla otel odasında ona adım attırdığımda eklemlerinden çıtırtılar geldi, saçları da

tuzlu su, rüzgâr ve kum yüzünden biraz keçeleşti. Lotte'nin açık renkli teni de zamanla biraz esmerleşti, zira eklemlerinin arası açık olduğu için doğru dürüst yıkanamıyordu. Başta dik konuma getirildiğinde açtığı, yatırıldığındaysa kapattığı gözkapakları bir gün sıkışıp hareket etmez oldu. Bir tek burun delikleri satın alındığı ilk günkü gibi pespembe kaldı.

Kızıl hastalığımız sırasında Lotte'nin uzun saçları başımıza dert oldu, bütün gün yatmak zorunda olduğu için daha çok taranması gerekiyordu. Üstelik bu iş canını acıttığından Lotte acıyla bağırsa da. Yapmasaydım, saçları keçeleşirdi. Öğleden önce saat on ile on iki arasında hastalığımız yüzünden kaçırdığımız dersleri çalışıyorduk. Daha doğrusu ders çalışan Bärli ile Lotte'ydi. Ben öğretmenleriydim ve onlara ders veriyordum. Lotte hep iyi notlar alıyordu, Bärli ise hep zayıf. Bu konuda yapacak bir şey yoktu. Bazen Bärli'ye bu yüzden vurduğum oluyordu ama bu da işe yaramıyordu. Dayakla daha akıllı olmuyordu. Öğlene doğru genellikle çocuklarla uğraşmaktan bitap düşüyordum. Aman aman acıkmıyordum, çünkü hareket etmiyordum. En fazla tuvalete ya da kitaplığa gitmeme izin vardı. İnsan bu kadar hareketten acıkmaz. Üstelik bir de annesinin yaptığı yemekler lezzetsizse. Bugün domuz jambonlu erişte pişirdi. İçindeki de gerçek jambon değil, kesin tuzlama ettir ve tuzlama da yine çok yağlıdır. Üstelik iyi çırpılmadığından yumurta akı kesin sulu kalmıştır ve bu yüzden jambonlu erişte fırında şişip sert bir kütle oluşturmayıp sönecek, yumurta akı bulanık bir sıvı olarak tepsinin dibine çökecek, dolayısıyla da tabağımıza sıvı yumurta akında yüzen jambonlu erişte konacak demektir. Babam için önemi yok bunun. Farkına bile varmaz. Babam kaç defa annemin çok iyi yemek yaptığını söyledi. Belki de yalan söylüyordur. Belki de jambonlu eriştenin sıvı yumurta

akı içinde yüzdüğünü, dana dalyanın kayış gibi olduğunu, haşlama etin tel tel dağıldığını pekâlâ fark ediyordur da anneyle arasını bozmak istemediği için ses çıkarmıyordur. Belki de babam anneme yaranmaya çalışıyordur.

Annem her gün yemekten sonra uyur. Lotte ile Bärli de uyumak zorunda. Menenjit olmamaları için. Bu arada ben ya bebek evimle ya koyun Louise ile oynar ya da pencereden dışarı bakıp kayın ağacının yapraklarının alttan vuran rüzgârla dönüşlerini, açık yeşil parıltılarının gümüşiye dönüşmesini izlerim. Evimizin olduğu binanın önünden geçen yoldan yükselen otomobil gürültüsü dalgaların sesi, yatağımsa yüksek kayalıkların tepesindeki şato. Zamanın geçmediği şato burası. Yirmi dört odası var ve hepsi boş. Olsa olsa bazı kapıların yanında bir sandalye duruyor. Her odanın en az iki penceresi var ve pencerelerden turkuaz renkli dalgasız denizi görmek mümkün. Neredeyse yetişkin sayılırım, belime kadar uzanan siyah saçlarım var ve beni görebilseler insanları şaşırtacak denli güzelim. Ama denizin üzerinde yükselen şatomda hep yalnızım. Annem yok, sadece babam var, o da uzaklarda. Onu neredeyse hiç görmüyorum. Eğitimimi her gün kendi kendime veriyor ve daha şimdiden aşağı yukarı her şeyi biliyorum. Altı lisan konuşuyorum. Kimi günler beyaz bir atın sırtında kayalıklarda gezintiye çıkıyorum. Tenim kadife gibi yumuşak, ayaklarımsa ufak ve narin. Günün birinde bir prens şatoma gelecek ve güzelliğimi görecek. Zekâmı da fark edecek. O da olağanüstü bir güzelliğe sahip ve duyarlı olacak, ona anlattığım her şeyi anlayacak. Günlerimizi denize bakan kayalıklarda geçirecek, el ele tutuşacak ve birbirimizi izleyeceğiz. Başka hiçbir yere bakmak istemeyeceğiz. Ama daha değil. Yalnız kalmaya, güzel ve zeki olmaya daha vaktim var.

Tam bu esnada annem çocuk odasına giriyor. Uykusunu almış. Annem uykusunu almışsa, çevresindeki herkesin de almış olmasını bekler. Oysa ben daha uyumak isterim. Hayal kuruyorum. Annem insanın hayal kurmasını hiçbir zaman kabul etmeyecek. Çünkü düşleri göremez. "Gözün açık ne hayaller kuruyorsun öyle?" diyor, o zamana kadar uyumuş olan ve benim düşünde neler gördüğünü ona sormadığım annem. "Hiçbir şey," diyorum, "pencereden dışarıya bakıyorum sadece," ama annem peşini bırakmıyor, "İngilizce sözcükleri ezberleyeceğine yine şu hikâyelerini düşünüyorsun, değil mi?" Yorganın altından İngilizce kitabını çıkarıyorum. Annem haklı, beklediğim gün geldiğinde hazır olmak için çalışmam gerekiyor. Henüz vaktim var. Annem gerçekten de İngilizce sözcükleri çalıştığıma inanamıyor. Yatağımın yanına oturup örgü örüyor. Zaten uzun süre çalışamıyorum. Öğleden sonraları hep bitkin oluyorum. Sürekli yatmaktan. Annemin yatağımın yanına oturup örgü örmesini sevmiyorum. Beni gözetliyormuş gibi oluyor. Bana bekçilik yapıyormuş gibi. Annem yatağımın yanına oturup örgü ördüğünde esnemeye, genzimi temizlemeye, öbür yana dönmeye ya da düşünmeye cesaret edemiyorum, çünkü annem hemen soruyor: "Neden esniyorsun şimdi? Öksürüğün mü var? Neden öbür yana döndün ki? Ne düşünüyorsun?" Hiç kimse dayanamaz buna. Yatağımın yanına oturup örgü örmesini istemiyorum. Gitsin istiyorum. Oturma odasında, yemek odasında ya da başka bir yerde örsün örgüsünü, benim yanımda değil. Yalnız kalayım, kafamı dinleyeyim, düşüneyim ya da şatomun içinde gezineyim, denizi izleyeyim ve bu sırada kimse benimle konuşmasın istiyorum. Bir tek babamla durum farklı. Babam saatlerce yatağımın yanı başında oturup gazetesini okuyabilir. Hatta saatlerce yatağı-

mın yanı başında oturup gazetesini okumasını istiyorum. Babam beni gözetlemiyor. Durduk yerde benimle konuşmuyor da. Babam gazetesini okuyor. Neden ansızın öbür yana döndüğüm ve o sırada ne düşündüğüm babamı hiç ilgilendirmiyor. Hatta onunla tam tersi oluyor. Ben babamın gazete okumasını bölüyorum. Sürekli onunla konuşuyor, sorular soruyorum. Bana bir şey anlatmasını istiyorum. Bütün öğleden sonramı babamın işten geleceğine sevinerek geçiriyorum. Bu arada canım çok sıkılıyor. Uzunca süredir İngilizce sözcük öğrenmiyorum. İleride bir gün zeki ya da aptal olmak artık umurumda değil. Lotte ve Bärli'den de sıkıldım. Zaten günün yarısını uyuyarak geçiriyorlar. Kitap okumak da istemiyorum, çünkü *Das doppelte Lottchen*'i o kadar çok okudum ki artık ezberimde, *Trotzkopf*'taki salak Ilse ise, kitabın sonunda sırf nişanlısı istedi diye pazar öğleden sonrasındaki kahve saatlerinde diğer kadınlarla oturup örgü öreceğini öğrendiğimden bu yana ilgimi çekmiyor artık. Nişanlısının adı Leo. Annemin ilk kocasının adı da Leo'ydu, bu yüzden adamdan hoşlanamadım. Herhalde annemi örgü örmeye ve insanların ne düşündüklerini sorgulamaya alıştıran da oydu. Annemin ilk kocası savaşta ölmüş. Doğu cephesindeki çadırı, arkadaşlarıyla kâğıt oynarken bir el bombasının şarapnellerine hedef olmuş. Bir an kâğıt oynarken, bir sonrakinde şarapneller tarafından parçalanmanın nasıl bir şey olduğunu düşünmek istemiyorum. Savaş sırasında insanın hasta bile olsa her bombardıman uyarısında yatağından kalkıp bodruma koşmasının neye benzediğini, bombardıman uyarısı sırasında bodrumda karanlıkta oturmanın, ara sıra bir yerlerden gelen patlama seslerini dinlemenin nasıl bir şey olduğunu da. Ya da bombardıman uyarısı sırasında bodrumda otururken bir bomba tarafından parçalanmanın. Mi-

dem bulanıyor. Antibiyotik yüzünden. Üstelik mide ağrısı da yapıyor. Baş ağrısı da. Çok yorgunum. Denizin üzerindeki şatom bile ilgimi çekmiyor, ne kadar güzel ve zeki olduğumu keşfedecek adamın nasıl göründüğünü hayal etmeyi bile canım çekmiyor.

O sırada ev kapısının kilidine giren anahtarın sesini işitiyorum. Babam geliyor! Hemen sesleniyorum ona. Ellerini dezenfektanla yıkayıp üzerine beyaz önlüğü giymesi, yatağımın kenarına oturması ve kollarımı boynuna dolayıp onu kendime çekmem, yüzünü, boynunu öpmem biraz zaman alıyor. Babam temiz hava kokuyor. Toprak, çiçek ve özgürlük kokuyor. Artık yatağımdan çıkmak istiyorum. Babam gülüyor, kollarımı boynundan alıp doğruluyor, saçlarını arkaya doğru yatırıyor ve yatağın üzerine devrilmiş halde yatan Bärli'yi eline alıp şöyle bir vuruyor, sonra devrilmeyecek şekilde oturtuyor. Ardından anneme sesleniyor. "Bärli ile ben," diyor babam, "kurt gibi acıktık." Bunu söyledikten sonra hastalığım boyunca her akşam yaptığı gibi servis masasını yatağımın yanına yerleştiriyor, yemek odasından iki katlanır sandalye ve yatağın üzerine konan tahtayı getiriyor, ardından annemin akşam yemeğini getirmesiyle üçümüz de benim odamda yemek yiyoruz. Yemek bitince annem bulaşıkları mutfağa taşıyor, babamsa oturma odasından kızma biraderi getiriyor ve oyunu yatağımın üzerine kurup üçümüz kızma birader oynuyoruz. İnsanın kızıl olması, yatakta yatması ve anne babasıyla kızma birader oynaması harika bir şey, hem de annemin taşlarımızı her kırışında kahkaha atmasına ve babamın buna, gülüp umurunda değilmiş gibi davransa da enikonu kızmasına karşın. Okul öylesine uzak ki, neredeyse yok gibi, kızların kafasına kışın kartopu, yazınsa futbol topu yağdıran Michi de öyle. Ayrıca nihayet oyuncak-

larımın olduğu evde kalmak yerine yürüyüşe çıkmam, gezinti yapmam, kayak kaymam da gerekmiyor. Bärli ve Lotte de kızma birader oynar. Onlara da ufak bir oyun hazırladım. Dışarıda hava giderek kararıyor, ta ki sitemizin alt tarafında kalan sokak lambaları yanana ve yabancı sahillere dikilmiş deniz fenerleri gibi ışıkları odama düşene kadar.

Ansızın iyileşmiş sayılıyorum. Lotte ölüyor. En az altmış derecede çamaşır makinesinde yıkanamayan her şey çöpe atılıyor. Enfeksiyon tehlikesi yüzünden. Bunu bilmiyordum. Kızma birader oyunu, karnavalda taktığım peruk, en sevdiğim ipek geceliğim, hastalığım sırasında okuduğum bütün kitaplar, bebek evi mutfağı, Lotte, hepsi atılmalı. Bilmiyordum. En sevdiğim peruğum ve Lotte'yi vermeye yanaşmıyorum. Bir elimle peruğu sıkıca tutuyorum, diğeriyle Lotte'yi. Yine de her ikisini de elimden alıyorlar. Ağlamaktan konuşamıyorum. Annemle babam en sevdiğim peruğumla Lotte'nin bende kalmasının neden imkânsız olduğunu anlatıyor. Hıçkırıklara boğulduğumdan onlara karşılık veremiyorum. Mutsuzluğumun içinde dilimi kaybediyorum. Bir daha bu kadar güzel bir peruğa sahip olamayacağımı, Lotte'nin yetim olduğunu ve hayatta benden başka kimsesi olmadığını bile söyleyemiyorum, Lotte'nin tek dayanağının ben olduğunu da. Söyleyemiyorum, çünkü ağzımdan tek bir sözcük bile çıkaramıyorum. Karaya çekilmiş bir balık gibi hava almaya çabalıyorum. Kendi kendimi peruğumdan ettim. Lotte'den ettim. İkisinin de çöplüğü boylamasının nedeni benim. Daha çöp arabasının içinde kopacak Lotte'nin bir kolu, bacaklarından biri ters kıvrılmış halde kalacak. Paslanmış kutular, kokuşmuş et kalıntıları ve eski lastiklerin arasında, yapış yapış bir çöp yığınının bir yerlerinde kaybolacak. Güzelim yüzü kirlenecek, uzun saçları birbiri-

ne dolanacak, yağmur, don ve gres yağıyla keçeleşecek. Orada Lotte beni çağırır ve ağlarken kimse sesini duymayacak. Üzerinde uzanan gökyüzü kocaman ve gri olacak, tepesinde de kara kuşlar daireler çizecek.

Eskiden kendime neden en çok kırk ile elli yaşları arasındaki insanlara karşı antipati duyduğumu sorardım sık sık. Şimdi sebebini biliyorum. Ya kariyerlerinin doruğuna ulaşıp tahammül edilemez hale gelmiş ya da kariyer yapmayı başaramayıp tahammül edilemez hale gelmiş insanlar bunlar. Ya tamamen kendi çabalarıyla kariyer yapmış ve olağanüstü bir başarıya imza atmış olduklarını düşünürler ya da bunu yapamamışlarsa kendi çabalarıyla kariyer yapıp olağanüstü işlere imza atamamış olmalarından başkalarını sorumlu tutarlar. Kariyer yapmış olanlar elbette ki bunun karşılığında bir bedel ödemek zorunda kalmıştır. Çocuklarına, karılarına ya da kocalarına ilgi göstermemiş, bedenlerini her istediklerinde kullanabileceklerine inanarak da kendilerine ilgi göstermemişlerdir. Ne çocukları, karıları ya da kocaları affeder bunu, ne de kendi bedenleri. Kadınlar şikâyet eder, erkekler susar, çocuklar iğneleyici sözler söyler, bedenler ağrır. Daha sabah kalkarken ağrımaya başlar, çalışırken ağrır ve akşamları da ağrımaya devam eder. Onu kurtarmak için girişilen program da ağrı vericidir. Koşu bandında ömür tüketir ya da *fitness* salonlarında kendimize eziyet ederiz. Aslında her şey eskiden beri böyle olagelmiştir ama bunu asıl elli yaşına geldiğimizde yavaş yavaş idrak ederiz. Çaresiz bir şekilde hayatımızdan daha çok keyif almaya, daha mutlu olmaya çabalarız ama keyif ve mutluluk veren her şey ya pahalı ya da zararlıdır. Kariyer peşinde

koşmamış olanları kıskanmaya başlarız; ama bu da saçma bir iştir, çünkü kariyer yapmamış olanlar evde çocukları, karıları ya da kocalarıyla vakit geçirmiştir geçirmesine, ama sürekli kendilerine acıdıkları için evde çocuklarının, karılarının ya da kocalarının sinirlerine dokunmuşlardır. Çoğu iflah olmaz sigara tiryakisi ya da alenen alkol bağımlısıdır, televizyonda saatlerce spor programlarını izler ya da aslında kimsenin ilgilenmediği gezi ve etkinliklerle ailelerine eziyet ederler.

Kariyer yapmış olanların büyük bölümü de hayal kırıklığı nedeniyle sigaraya içmeye, alkol tüketmeye, spor programlarını izlemeye, ve onları ha bire *wellness* otellerine ya da doğanın her an insanın üzerine çöküp onu yok edebileceği Tayland'a, Maldiv Adaları'na sürükleyerek ailelerine eziyet etmeye başlar. Kırk ile elli yaşları arasındaki insan, kariyer yapmış olsun ya da olmasın genellikle anıları olmayan insandır. Eşini sevmiş olduğu zamanları anımsamıyordur. Ne uzun bir kışın ardından duyulan sararmış otların kokusu hatırındadır ne de kendi çocukluğu. Yine de her şeyi başkalarından daha iyi bilir ve çocuklarına, zaten kulak asmayacakları nasihatler verir. Eşinin işini de bu yaşlar arasında bitirir. Kadınlar kocalarını yapmadıkları yüzünden sürekli azarlar, kocalar da karılarını aslında yapmamaları gerektiği halde yaptıklarıyla itham eder. Kırk ile elli yaş arası böyledir işte. Bu yaşlarda çoğu kişinin boşanmaya bile vakti yoktur.

Bunun ardından, elli ile altmış yaşları arasında insan güvensizlik duyar. Kariyer yapmış olalım ya da olmayalım, güçten düşeriz. O ana dek ulaşamadığımız hedeflerimize asla ulaşamayacağımızı biliriz, daha önceden koyduğumuz he-

deflerin bazılarına ulaşıp ulaşmamamızdan bağımsız olarak böyledir bu. Meslek hayatımızda ne başarmış olursak olalım, tüm bunların bir anlamı olup olmadığını, olup olmayacağını sorgularız. Bir anlam bulamayız. Bunun nedeni aslında anlamın olmamasıdır. Ancak bunu kabullenmeyiz, dolayısıyla sabırsızlanırız. Başkalarına karşı olduğu kadar kendimize karşı da. Ellisi ile altmışı arasındaki insan, ergenlerden daha hassastır. Bazen ellisinden sonra yeniden ağlamaya başlar, ansızın müteveffa anne babasını anımsar. Bu durum canını sıkar, çünkü ansızın artık ona ait olmayan bir hayatın ritmine ayak uydurmak için canını dişine takmak zorundadır. Henüz anılara gömülme lüksü yoktur. Zırlayan bir eşe ve başına buyruk çocuklara da tahammül edemez. Hayatın ritmine ayak uydurabilmek istiyorsa her şeyin pürüzsüz gitmesi gerektiği yaştadır şimdi. Ama tam da bu yaşta hiçbir şey pürüzsüz gitmez. Bu nedenle elli ile altmış yaşları arasındaki insan, bütün yaş grupları içinde en tahammülsüz, en kontrolsüz ve nihayetinde en sevimsiz insandır. Onu geçse geçse, bütün varoluşlarını kariyeri ya da kendine acıma üzerine inşa etmiş, son derece başarılı ya da yıkılıp yerle bir olmuş kırk elli yaş arasındakiler geçebilir.

Bazıları elli ile altmış yaş arasında erken emekli olma, boşanma ya da bir kez daha meslek değiştirme cesaretini gösterir. Ama çoğu hayata küser. Özellikle de kadınlar. Elli ile altmış yaş arasının en iyi yaş dönemi olduğunu düşünen kadınlar hariç. Bu kadınlar genellikle oyuncular arasından çıkar ve bizlere ellinci yaş gününün ne kadar heyecanlı olduğunu anlatmak için televizyondaki *talkshow*'lara katılırlar.

Kadın olmamız şartıyla işin yegâne iyi kısmı, artık kanamalarımızın kesilmiş olmasıdır. Ama bunun yerine çenemizde kıllar çıkar ve her yanımızda kırışıklıklar belirir. Aşk

da bizi artık eskisi kadar cezbetmiyordur. Bu da nihayet aşkı bulmak için en uygun koşuldur.

Fazla çaba gerektirmeyen ama pahalıya patlayan şeyleri keşfettiğimiz yaştır bu. Kokulu saunalar, *wellness* otelleri, masajlar, *Tai-chi* ve *Çigong*, kaplıcalar, ışık tedavileri, sağlıklı beslenme. Bunun dışında kolajen, yüz maskeleri, tuzlu su banyoları, lava toprağıyla saç yıkama, aloe vera, geleneksel Tayland ve Çin tıbbıyla ya da gevşeme hareketleri yaparak, hatta son zamanlarda mekik çekerek kendimizi kurtarmaya çalışırız. Ama hiçbiri işe yaramaz. Yaşlanırız. Şimdi karşımıza bizimle birlikte olmaya yanaşacak bir kadın ya da erkek çıksa hiç tereddüt etmeyiz. Bu yaşlarda her şeyi bırakmaya, ailemizi, evimizi ve alışkanlıklarımızı terk etmeye hazırızdır. Son bir kez daha hayatımızın aşkını bulduğumuza inanırız. Gerçekten de hayatımızın son aşkı en başarılısıdır. Kendimizi ve başkalarını kandırmaya çalışmaktan çoktan vazgeçmişizdir. Yaşımızla, hızla ilerleyen zamanla barışmışızdır. Vaatte bulunurken temkinli davranırız. O güne kadar geçirdiğimiz zaman elimize ipler vermiştir ve onları karmaşık bir şablon uyarınca birbirine düğümleriz. Başımıza gelebilecek en iyi şey, o güne kadar sürdüğümüz hayatı, ömrümüz boyunca aradığımız ve yaşımız ilerlediğinde nihayet bulduğumuz aşka hazırlık için geçirdiğimizi düşünmemizdir. Ama yaşlanma süreci, büyük aşkımızı bulmuş olsak da olmasak da her durumda bir yalnızlaşma sürecidir. Günün birinde büyük aşk ölür ve yapayalnız kalırız.

On bir ya da on iki yaşında ansızın bütün oyunların sonu gelir. Daha evvelsi gün çocuklarıyla yaş günü kutlayan bir anneydim. Küçük çocuk masasının üzerine bebek tabakları dizilmiş, bebekler en güzel elbiselerini giymiş, saçları yapılmıştı, hatta Bärli'nin bile pembe fiyongu boynundaydı. Kızıl hastalığını, çamaşır makinesinde altmış derecede yıkanabilmesi sayesinde atlatmasından bu yana eskisinden daha uslu Bärli. Ben de ona artık daha iyi davranıyorum, çünkü evlat yitirmenin ne kadar korkunç olduğunu öğrendim. Bütün çocuklarım yaş günü masasının etrafına dizilmiş, kum havuzunda kendi ellerimle yaptığım yaş günü pastasından yiyorlar. Neşeli bir yaş günü kutlaması. Kenevirden dikilmiş renkli elbiseli ve kıvırcık siyah saçlı, kara gözlü zenci bebek öyle çok gülüyor ki sonunda sandalyesinden düşüyor. Bir avuç çamur ve bol suyla yine kendi hazırladığım kakaodan koyuyorum hepsinin bardağına. Papatya ve çimenden hazırlanmış yaş günü buketi biraz solmuş, ama kimse bundan rahatsız olmuyor. Daha evvelsi gün böyleydi işte: Oyuncak bebekler benim çocuklarım İDİ, ben de onların anneleri İDİM, papatyalar harika bir yaş günü buketi İDİ, ben de bebeklerimin karşısında titredikleri dişçi, okul doktoru İDİM, okula gelmeden önce on çömelme hareketi yapmalarını emreden öğretmenleri İDİM, Bärli kötü bir öğrenci, zenci bebekse –sarışın kızları tercih eden öğretmenimin aksine siyah saçlı kızlara iltimas eden bir öğretmen olduğum için– sınıf birincisi İDİ. Odamda duran ve üzerinde uyuduğum açılır-kapanır kanepe, hangi oyunu oynadığıma bağlı olarak tren vagonu, tekne, otomobil ya da koca bir ev oluyor İDİ. Çocuklarla çıktığımız her tren, tekne ya da otomobil gezisi ve

onlarla gittiğim her ev, gerçek hayattaki tren, tekne ya da otomobil gezilerinden ve gerçek evlerden daha güzeldi. Trene binmeden önce hiçbirimiz treni kaçıracağımızdan ya da bir şeyleri unuttuğumuzdan ötürü endişelenmezdik, tren de asla gecikmez, kompartımanımız hep boş olurdu; dışarıdaki manzara da gerçek tren yolculukları sırasındaki gerçek manzaralardan çok daha güzeldi. Örneğin trenle bozkırlardan geçer, bu sırada bizimle beraber koşan kurt sürüleri görürdük, bazen Afrika'dan geçer, anneleriyle oynayan aslan yavrularını, su içmek için bacaklarını iyice açmak zorunda kalan zürafaları izlerdik. Kimi zaman deniz kıyısından gider, bütün yol boyunca dalgaların tepesindeki parıldayan beyaz köpüklerle dolu mavi yüzeye ya da dümdüz, neredeyse gümüşi bir denize bakardık, bazen iki yunus sudan sıçrar ve havada kocaman, neredeyse kusursuz bir yay çizdikten sonra yeniden sulara gömülürdü. Bir defasında otomobille Amerika'yı kat ettik. Direksiyonda hep ben oturuyordum elbette, direksiyonu güvenle ellerimin arasında tutuyor ve acemi sürücünün biri önünü kapıyor diye tehlikeli bir virajda annemin çığlıkları arasında meşakkatli bir sollama manevrasına kalkışan babam gibi küfür etmiyordum. Amerika'da yaptığımız yolculuğumuz sırasında kimse yolumuzu kapatmadı, yollar bomboştu, güneş parlıyordu ve ara sıra rengârenk boyanmış birkaç Kızılderili hızlı siyah atlarıyla yanımızdan geçti. Onlara el salladık, onlar da karşılık verdi. Elbette çocuklar sık sık sorun çıkardı. Ama bu çok önemli değildi, çünkü çocuk olan ben değildim, ben anneydim ve yaramazlık yaptıklarında onlara yemek vermedim ya da konuşmalarını yasakladım. Bir defasında, daha hayattayken, Lotte uzun bir otomobil yolculuğunda sinirlerime o kadar dokundu ki sonunda durup onu dışarı attım. Lotte salya sü-

mük ağladı tabii. Ama ben yumuşamadan yoluma devam ettim, Lotte dikiz aynasında giderek küçüldü, küçüldü ve nihayetinde tamamen gözden kayboldu. Ancak o zaman döndüm ve Lotte'yi yeniden otomobile aldım, o da şoka girdiği için yol boyunca bir kelime daha etmedi. Ancak bir Kızılderili kampına vardığımızda, Kızılderililer bize barış çubuğu uzattıklarında yeniden konuştu. Bundan sonra hep uslu olacağını ve beni bir daha asla kızdırmayacağını söyledi. Sonra, Lotte öldüğünde onu otomobilden atıp yol kenarında bıraktığım için çok üzüldüm, çünkü hayatı boyunca annesini bir daha göremeyeceğini ya da Kızılderililerin gelip onu köylerine götüreceklerini ve bir Kızılderili olarak yetişip kendi odasına bir daha gidemeyeceğini düşünerek çok korkmuş olmalıydı.

Tekne gezileri de harika geçerdi. Bir defasında babam bir şişme bot almıştı, sonra bot delindi, babam deliğin nerede olduğunu tespit edebilmek için botu şişirip sonra nereye koyacağını bilemediğinden oturma odasının ortasında bıraktı. Babam işe gidince bebeklerimi botun içine yerleştirdim, yanıma piknik sepetiyle yengeç ağını da aldım, küçük şemsiyeyi yelken olarak kullanarak Atlantik'i geçme oyunu oynadık. Korkunç bir fırtınayla karşılaştık ama başımıza bir şey gelmedi, çünkü hepimiz çok iyi yelkenciydik ve gemimizi fırtınanın içinden nasıl geçireceğimizi biliyorduk. Çocuklar çok korktu ve bağırdı, hatta zenci bebek kustu, ama ben olan bitene her an hâkimdim. Sonunda Pasifik Okyanusu'na ulaştık, her şey huzurlu, sakindi, su altın rengine bürünmüştü ve palmiyeli adalar güneş ışığında uzanıyordu. Tekneden indik, beyaz kumla kaplı koylarda yüzdük; kıyı öyle sık bir egzotik bitki örtüsüyle kaplıydı ki suyun üzerine doğru, aralarında şemsiye büyüklüğünde kırmızı ve be-

yaz çiçeklerin belirdiği yeşil bir çatı sarkıyordu. Cam gibi berrak koy sularında renkli melekbalıkları yüzüyordu.

Oyunlar zamanla değişti. Bir anlamda daha gerçeğe uygun hale gelirken, bir başka anlamda gerçeklikten daha da uzaklaştılar. En azından daha karmaşık hale geldiler. Böyle bir oyunun gerçekten işe yaraması için onu kafamda daha ayrıntılı biçimde kurgulamam gerekiyordu artık. Amerika' da öyle rasgele yolculuk etmek olmuyordu. Böyle bir yolculuğu ancak piyangodan kazanabiliyordum. Ne var ki bu açıklama da zamanla gözüme gerçekdışı görünmeye başladı. O kadar gerçekdışı gelmeyen bir şey, annemle babamın bir otomobil kazasında hayatlarını kaybetmeleri, benim de yatılı okula gitmemin gerekmesiydi. Olmuşken de güzel bir yatılı okul hayal ettim. Bahçesi ve atları olan bir şatoydu bu okul. Gerçek hayatta yapmam gereken her şeyi burada yapıyordum: Ev ödevlerimi yaptım, piyano çaldım, ebeveynlerimle (bunlar beni yetiştirenlerdi şimdi) öğle yemeği yedim. Dışarıdan bakıldığında aslında oyun oynadığım anlaşılmıyordu bile. Ama içimden yatılı okulun binlerce kuralına uyuyordum ve kimi akşamlar annem ya da babam bana elbiselerimi nasıl bu kadar düzgün katladığımı, neden hiç uyarı gerekmeden yatağıma gittiğimi soruyorlardı. Öte yandan bir şatoda yaşayan ve ileride kraliçe olmak üzere yetiştirilen bir prenses olduğum düşüncesi tuhaf şekilde uzun süre inandırıcı geldi bana. Oyuncak bebekler de son işlevlerini üstlendi: Sağda solda oturan ama bunun dışında herhangi bir önemli rol oynamayan küçük kardeşlerimdi onlar artık.

Evet, sonunda bir gün her şeyin sonu geldi. Belki de gerçek hayatta bu değişim her şey bitip gittikten sonra göründüğü kadar çabuk olmamış, sinsice gelişmişti, oynadığım oyunlara inancım giderek azalarak sonunda hiç kalmamıştı; belki de dünyanın sadece olduğu şeye indirgenmesi karşısında sonradan her düşündüğümde hissettiğim o ani şoku yaşamamıştım. Her neyse, kesin olan hakiki gerçeklik ile hayali gerçekliğin birbirinden ayrılması ve hakiki olanının galip gelmesiydi. En azından oyunun tüy kadar hafif ve bir zamanlar son derece doğal olan düzleminde. Onu geri kazanmaya çalıştım ama olmadı. Halı, halı olarak kaldı, okyanus olmadı, ne kanepe otomobile dönüştü ne de evimiz şatoya. Tüm bunların en korkunç yanıysa hakiki dünyanın tahmin ettiğimden de çirkin çıkmasıydı. Halı denize dönüşmemekle kalmadı, aynı zamanda çirkin bir çiçek desenine sahip çirkin, eprimiş bir halı, kanepe de, ellili yıllarda yaygın olan türden kahverengi bir heyula, aşağıya doğru incelen bacakları yüzünden sivri parmak uçlarıyla elbisesini çekiştiren posası çıkmış bir bakireyi andıran son derece çirkin bir çekyat haline geldi; oturma odamızın duvar kâğıdı duvarda asılı resimlerle boğuşmaktaydı ve odaya saçılmış haldeki kakmalı mobilyalar etrafımdaki her şeyin çirkin ve yalan olduğunun, en azından olduğundan başka bir şeymiş gibi davrandığının kanıtını teşkil ediyordu. İşte o zaman anladım dünyanın ardındaki dünyanın benim için ne anlam taşımış olduğunu ve bundan böyle, kirli, renksiz ve sıkıcı olan hakiki dünyaya mecbur kalacağımı. Evimizi dolaştım ve çirkinliği karşısında şaşırıp kaldım. Evimiz bana hep kocaman gelirdi, şimdiyse ufacık görünüyordu, odaların tavanları al-

çaktı, duvar kâğıtları huzursuzluk verici, duvara asılı resimlerse dayanılmaz ölçüde iticiydi. Özellikle Juli Teyzemin yaptığı, babamın da hayal gücünü zorlayacak çirkinlikle altın yaldızlı açık renk bir çerçeveye yerleştirdiği kahverengi kil vazonun içindeki ayçiçeği buketi ve ellerini yalvarırcasına kavuşturup göğe bakan, dolgun memeleri elbiselerinin dekoltesinden fırlamış çingene kadınlarını taşıyan, atları şaha kalkmış çamura saplı çingene arabası resmi.

Çocuklarımın ansızın kötü imal edilmiş, aşırı kırmızı dudaklı, hokka burunlu, tel tel saçlı, kol ve bacak eklemleri gıcırdayan cansız oyuncak bebeklere dönüşmelerini ve onları nasıl olup da canlı ve güzel görebilmiş olduğumu hayal edemez hale gelişimi düşününce hâlâ ürperirim. Hele Bärli ile durum daha da vahimdi. Lotte'nin ölümünden sonra en çok onu sevmiştim, çok dostçaydı, masumdu, sıcak ve yumuşaktı, sonraysa onun aslında paramparça, çirkin bir oyuncak hayvan olduğunu fark ettim; gözleri, biri ipin ucunda sallanan iki düğmeden, burnuysa suratının ortasına iki iğne darbesiyle geçirilmiş siyah iplikten başka bir şey değildi. Geceleri ona sarıldığımda artık beni teselli etmiyordu. Onu bir süre daha bodrumda sakladım ve günün birinde attım.

Önce dünya daralır. Altmışımızı geçtiğimizde çöl bize göre değildir artık. Bir gün *Greyhound*'la Amerika'yı gezme arzumuzu rafa kaldırırız. Artık Çin'e de gitmek istemeyiz. Yolculuk bize zor gelecektir. Belki bir gemi seyahati ya da bir otel gemisiyle Tuna'yı kat ederek Karadeniz'e çıkmak. O zaman gemide oturup deniz ya da önümüzden geçip giden manzara izlenebilir. Seyahate çıkma vakti gelip çattığındaysa bunu ne diye yapacağımızı sorgulamaya başlarız. Neden

önümüzden geçip giden bir manzarayı ya da denizi izlemek isteyelim ki, en tuhafları da dahil olmak üzere tüm manzaralar çoktan içimizdeyken ve onların önümüzden geçip gitmesini ya da guruba karşı denizin ışımasını izlemek için gözlerimizi kapamamız yeterliyken.

Dünya daralmaya devam eder. Önce bulunduğumuz kentle, sonra yaşadığımız semtle, ardındansa evimizle sınırlanır. Nihayet yatağımıza kadar daralır. Kahvaltı etmek, yıkanmak, giyinmek, saçımızı taramak için günün yarısına ihtiyaç duyarız. Kalan yarısınıysa alışveriş yapmak, doktora gitmek, eksiklerimizi almak, postaneye ya da bankaya uğramak ve akşam yemeğine oturmak için kullanırız. Etrafımızdaki çember kapanır. Bir anlamda eskiden olduğundan daha geçirgendir. Çünkü eskiden hayatımızı idame ettirmek için çalışmak, oraya buraya koşuşturmak, çalışabilmek için kendimizi tazelemek, hayatımızı idame ettirmeye dayanacak gücü toplayabilmek için saunaya gitmek, dünya turuna çıkmak dışında ne yapıyorduk ki? Tüm bunlar şimdi daha kolay. Yaşlı insanların dertlerine sahibiz şimdi, sindirim sistemimizle, beslenmemizle ilgili dertlere. Dışarıda, sokağın ortasında düşüvermekten korkarız. Sıcak bir rüzgâr estiğinde başımız öylesine döner ki tökezleriz. Kar yağdığında yönümüzü şaşırırız. Tepemizdeki, altımızdaki, etrafımızdaki kar taneleri aklımızı karıştırır. Sıcakta çarpıntımız tutar, dizlerimiz yumuşar, soğukta burnumuz beyaza keser, bacaklarımız hissizleşir. Sürekli yorgunuzdur. Bu yüzden ayaklarımızı yerden fazla kaldırmaz, sürekli tökezleme tehlikesi yaşarız. Kollarımız iki yanımızda sallanır. Ağır alışveriş torbaları omuzlarımızı aşağı çeker. Başımızı güçlükle dik tutarız. Sürekli gergin durumdaki ensemiz, bu işin ne kadar zor olduğunun göstergesidir. Bakışlarımızı ileriye dikmeye çalışı-

rız. Bu nedenle nereye bastığımızı genellikle görmeyiz. Gözlüğümüzün numarası hiçbir zaman doğru değildir. Ya fazla net görüyoruzdur ya da her şey bulanıktır. Artık sürekli baş dönmesinden mustaribizdir. Dünyanın yüzeyinde sarhoş gibi dolaşırız ve onu bu kadar iyi tanımasak yönümüzü bulmamız söz konusu bile değildir. Bu sebepten dolayı bilmediğimiz sokaklarda yürümez, tanımadığımız dükkânlara adım atmayız. Yönümüzü zihnimizin içinde buluruz. Sokaklar, kaldırımlar, ağaçlar, evler, dükkânlar, parklar, hepsi zihnimizde çizilidir. Bir şeyler değiştirildiği anda yönümüzü yitiririz. Her köşeyi tahayyül edebilecek, her levhayı, her yaya geçidini belleyecek durumdaki zihnimiz yeni değişiklikleri kaydedemez artık. Bellek dolmuştur çünkü. Bizim için genel geçerliğini yitirmiş ama zihnimizde hâlâ genel geçer olarak kayıtlı etkinliklerle dolmuştur, gördüğümüz ve düşlediğimiz manzaralarla, tanıdığımız ve tanımak istediğimiz insanlarla, çocuklarla, köpekler, kediler, ağaçlar, çiçeklerle, okuduğumuz kitaplarla, hem de her bir sayfasıyla, kokularla, seslerle, fikirlerle dolmuştur. Çifte bir hayat süreriz. Biri dışa dönük, biriyse içe dönük. Güvenilir olan içteki hayatımızdır. Dışarıdaki hayat bir yanılsama halini almıştır. Yani dışarı çıkıp sokaklarda dolaştığımızda, aslında dış dünyadaki sokaklarda değil, içimizdeki sokaklarda yürürüz. Kafamızın içinde tüm ayrıntılarıyla kayıtlı dükkânlardan alışveriş yaparız, gerçek dükkânlardan uzunca süredir bir şey satın almamışızdır. Sohbet ettiğimizde en içimizde olanlardan bahsederiz, asla dışarıdan değil. Genç insanlar bunu bilmez. Bizimle, sanki onların dünyasında yaşıyormuşuz gibi konuşurlar. Onları hayal kırıklığına uğratmamak için çok güç harcarız. Hâlâ orada olduğumuz hissini vermek ancak deneyimlerimiz sayesinde mümkün olur. Öte yandan bu o

kadar zordur ki, görüştüğümüz kişilerin sayısını azaltmak zorunda kalırız. Seçici olmamız gerekir. İlk sırada daima çocuklarımız vardır. Artık ortalıktan kaybolmak üzere olduğumuzun farkına varmamalarını sağlamak için en uzun süre kandırmamız gerekenler onlardır. Sadece onları değil, kendimizi de düşünürüz bunu yaparken. Yoksa gidişimizi gereksiz yere güçleştirirlerdi. Yaşayan herkes gitmeyi güçleştirir. Yaşamaları nedeniyle. Bir tek ölenler bizi bu dünyadan azat eder. Bu yüzden severiz gazetedeki ölüm ilanlarını okumayı. Sokaklarda yürüyen, toplu taşıma araçlarına binen, sohbet eden, seyahatlere çıkan tüm o yaşlı insanlar etraflarındakileri kandırıyordur. Bellekleri ne kadar genişse, belleğin erişilebilirliği ne kadar kolaysa kandırmaca da o kadar başarılı olur. Buna özgüven denir. Gölgeler dünyasında tökezlemeden hareket edebilmek için ciddi bir özgüven gerekir. Ama bu bile gerçek bir sorun değildir. Çünkü ince eleyip sık dokunacak olursa, genç insanlar da dünyada düşe kalka ilerler, bellekleri, düşünceleri vardır ve yaptıkları ya da gördükleri hiçbir şey gerçek değildir. Sadece bunun farkında değildirler.

Şimdilerde bütün yaşlı insanlar gibi mezarlıkları sever olmuşuzdur. Toplu taşıma araçlarını kullanır, mezarlıklara gideriz. Belleklerini bile yitirmiş zihinler orada toplanmıştır. Onlar arasında en genç, en hareketli ve en güvenli olanlar bizizdir. Mezardan mezara sendeler, bazen yüksek sesle güleriz. Kimi zaman ansızın, yumuşak bir hareketle eğilir, bakımsız bir mezarın üzerindeki otları yolarız. Düşüncelere dalmış gibi bir mum yakar, onu ardımızda bırakabiliriz. Nasılsa kendiliğinden sönecektir. Bazı zamanlar belli bir meza-

rın başında dururuz. Burada büyük aşkımız yatıyordur, az ötede de büyük hayal kırıklığımız. Bir düşman, bir dost. Belleğimizde bacak bacak üstüne atmış halde oturuyor, kendine bir sigara sarıyordur. Kızımız kahve yapmış, masayı hazırlamıştır. Boynunu bükmeye başlamış bir karanfili buketin içinden çekip alır. Dışarıda lapa lapa kar yağmaktadır. Kafamızdaki mezarlıklar çıplaktır hep. Dallarını göğe kaldıran çıplak, kararmış ağaçlar, soluk yapraklarla kaplı çıplak mezarlar. Çıplak, çamurlu yollar, bazen hafif buz tutmuş, bazen üzerine kırağı düşmüş. Bir gün gelir bu mezarlık imgesi her kafanın içine yerleşir. O güne dek genellikle masmavi bir gökyüzünün altında açık yeşil yapraklar ve çiçeklerle kaplı olmuş olsa da. Sonunda mezarlık kaçınılmaz şekilde renk değiştirir. Açık yeşil renkli yapraklar dökülür, çiçekler solar ve mavi gök soluklaşarak, boşluk gibi her şeyi yutan bu geniş gri gökyüzüne döner. Bir gün bizi de yutacak ve arkamızda, hayatta kalanların zihni dışında hiçbir iz kalmayacaktır. Hayattaki son kişi de öldüğünde tamamen silineceğiz.

Bir gün kendime hayali bir baba ile anne düşlüyorum. Babam yapılı, güçlü, nazik ve eğlenceli. Annemse biçimli vücutlu, güzel, zeki ve sabırlı. Yapılı, nazik babam kadınlarla flört eder. Akşamları gidilen lokalde özellikle Bindi'yle flört halinde. Bindi'yi düşlememe gerek yok. Babamın işyerinden arkadaşı ve hiç evlenmemiş. Bindi, babamdan daha uzun boylu, kızıl saçlı ve bir sigarayı söndürmeden diğerini yakar. Sigara içmekten sesi kalınlaşmış. Güldüğünde gürleme sesi yükselir.

Şimdi yaratacağım baba aile kutlamalarında kadınlarla flört edemez, çünkü orada sadece, yine yaratacağım anne ile

onun kız kardeşi Henriette Teyzem var. Yaratılmakta olan baba, Henriette Teyzem ile flört etmez. Onu çok aptal buluyor olmalı. Henriette Teyzem her fırsatta bir atasözü söyler. Ama nedense atasözünün hep uymayan bir tarafı olur. Ya duruma uygun değildir ya da yanlıştır: "Su testisi, sen kırılana kadar su yolunda gider" gibisinden. Yaratılacak anne gitmemiz gerektiğinde hep şöyle der: "Haydi tembel tavşanlar, yoksa sizi avcılar kapar." Bunu akşam gidilen lokalde söylediğinde Bindi gürleyerek güler.

Şu andan başlayarak hayatımın son dakikasına kadar tekrar tekrar yeni baştan yaratacağım babanın ince, çekik, mavi gözleri, kartal gagası gibi bir burnu ve giderek açılan bir keli var. Onu olduğundan daha genç düşlememe gerek yok, çünkü babamın elli altı yaşında olmasında bir sakınca görmüyorum. Hayatın ne olduğunu daha kendisi bilmeyen ve çocuklarını yetiştirirken çeşitli deneylere kalkışacak genç bir babam olsun istemem. Benim düşlediğim babanın hayat deneyimi var. Önceden evlenmiş, ilk evliliğinden bir kızı olmuş. Ama ilk karısını ve kızını tanımıyoruz. Çünkü babam başka bir ülkeden, bir Demir Perde'nin arkasında kaldığı için ziyaret edemediğimiz bir yerden. Demir Perde bütün dünyayı ikiye böler, diyor babam. Perdeyi kimin çektiği bilinmiyor, bense onu yapmanın çok güç olmuş olduğunu düşünüyorum. Ayrıca nereye takılı olduğunu da bilmiyorum. Öyle ya, her perdenin bir yere asılı olması gerekir. Bazı zamanlar uzayın bir köşesindeki hayali bir kumanda merkezinin bu demir perdeyi dikip gökyüzüne astığına inanıyorum. Kesin olan şey, babamın doğduğu, ilk karısıyla evlendiği, ilk kızını yetiştirdiği ülkenin Demir Perde'nin arkasında olduğu; biz de bu yüzden istesek bile babamın doğduğu ülkeye gidemiyor, ilk karısı ve kızıyla tanışamıyoruz, çünkü

Demir Perde hiç aralanmıyor. Demir Perde'nin bizden ayırdığı ülke Doğu. Babamın çekik gözlerinin ve çıkık elmacık kemiklerinin sebebinin bu olduğuna eminim. Bir keresinde Doğu'dan gelen insanlara "çekik gözlü" dendiğini işitmiştim, babamın gözlerinin neden bu kadar ince olduğunu o saat anladım. Doğu'daki ülkeler masal diyarları. Bunu da bizimkilerin kütüphanesinde duran ve çocuklara uygun olmayanlarına bakmama izin verilmeyen kitaplardan biliyorum. Ama ben fırsatını buldukça onlara da bakıyorum. Harikulade kitaplar. Örneğin babamın memleketi hakkındaki kitap. Kitabın adı *Binbir Gece Masalları*. Kitapta yüzü çilli, semiz Hansel'in kafesten dışarı uzattığı kuru dalı oğlanın parmağı sanan yüzü çıbanlarla kaplı cadınınki gibi korkunç resimler değil, altın rengi uzun elbiseler içinde palmiyelerin altına, pınarları çevreleyen mermerlerin üzerine uzanmış, kalçalarına kadar uzanan kara saçlı güzel kızları gösteren ve altın yaldızlı çerçeveleri olan tablolar var. Bu kitabın neden bana uygun olmadığını anlamıyorum. Hep çocukların masallara ihtiyacı olduğu söylenmez mi? Babamsa şöyle diyor: Masal var, masal var. *Binbir Gece Masalları*'ndakiler çocuklara uygun olmayan türden masallar. Yakındoğu'dan geldikleri için. Yakındoğu'daki insanlar, der babam, bizden çok farklı. Yetişkinleri hiçbir zaman anlayamayacağım. O da Yakındoğu' dan gelmiyor mu? Henriette Teyzem öyle demişti. Anneme. Mutfakta. Ringa balığı salatası hazırlarken. Annemle bir şey konuşuyorlardı. Gizli bir şey. O sırada beni dışarı yolladılar. Bense perdenin arkasına saklandım ve babamın ilk karısıyla ilk kızı hakkında konuştuklarını işittim. Babamın, ilk kızının yazdığı mektuba yanıt verip vermemesiydi konu. Henriette Teyzem mektuba cevap vermemesi gerektiğini düşünüyordu. Bir manası olmadığını savunuyordu bunun. Ge-

reksiz yere hayatlar çalkalanacaktı. "Onlar Doğu Bloğu'nda yaşıyor," demişti anneme her şeyi özetlemek ister gibi.

Binbir Gece'deki masalları birbirinden ayıran resimlerdeki insanların çekik, kara gözleri ve kara saçları var. Babamınsa kafasında neredeyse hiç saç yok, gözleriyse mavi ama çekik gibi. Bazen hayalimde kafasına bir kavuk oturtuyor, omzuna kıpkırmızı renkli, altın sırmalarla süslü gösterişli bir kaftan atıyor ve siyah bir atın sırtına yerleştiriyorum, o da geniş bozkırlarda ışıltılı bir günbatımına doğru yol alıyor. Babam bir emir, bense onun kızıyım! Kartal gagası biçimli burnu emir ailesinden geldiğinin kanıtı. Kulları onu seviyor. Atla yanlarından geçerken, hepsi kaftanının eteklerini öpmeye çabalıyor. Ama babam bundan hoşlanmıyor. Merhametli ve mütevazı bir emir. Kullarının onu sevmesini anlıyorum. Anlayışlı, gönlü geniş ve gülmesini seviyor. Tek zayıf yönü fıkraları ve Çek ordusu. Fıkralarını anlamıyorum ve fıkra anlattığında yüzünü öyle bir buruşturuyor ki bence bir emire yakışmayacak şekilde bayağılaşıyor. Ayrıca fıkrayı sürekli karıştırıyor ve yeni baştan başlaması gerekiyor. Çek ordusundan bahsederken de kendini kaptırıyor. Böyle yapmasından da hoşlanmıyorum. Orada önemli bir rol oynamış olmalı. Bu konudaki hikâyeleri bitmek bilmez. Böyle düşünen bir tek ben değilim. Herkes aynı fikirde. Babam ne zaman Çek ordusu hakkında konuşmaya koyulsa annem tırnaklarını temizlemeye ya da esnemeye başlar. Henriette Teyzem haylaz bir oğlanla uğraşıyormuşçasına anlayışlı bir ifade takınır, Friedrich Amcam ise bıyık altından gülümser. Bunu başka türlü adlandırmam mümkün değil. Ama emir tüm bunları tuhaf şekilde fark etmez bile. Belki de gecenin geç saatlerinde bahsi Çek ordusuna getirdiğinde çoktan birkaç kadeh şarap içmiş olmasından kay-

naklanır bu; o zamanlar benim yatmamış olduğumu da fark etmez zaten. Emir bir bacağını öne atarak olayın nasıl geliştiğini anlatır. "Üsteğmenim," diye başlar rahat bir tavırla ya da bazen "Başçavuşum," der, çünkü emir, askeri rütbeler konusuna acayip hâkimdir, "filanca maddeye göre" (emir, askeri kanun maddeleri konusuna da acayip hâkimdir), "bu dediğinizi yapmak zorunda değilim." Amirinin bunu izleyen tepkisi dehşet vericidir. Onu taklit ederken emir alı al, moru mor olur.

Kışlar giderek uzar, yazlarıysa sanki trans halinde geçiririz. Her şey hızla akar ve akıp giden her şey de akılda olduğu gibi kalır. Bunun anılarla ilgisi yoktur, anılar solar, belleğimizde onlara ulaşmak giderek güçleşir, zaman da, tıpkı mekân gibi çözülmeye başlar. İkisi de hem daralır hem de sonsuza kadar esner. Evimizi giderek daha az terk ederiz. Bedenimiz büzüşür, ağrımaya başlar. Başlarda doktora gider, hap içer, krem ve merhemler kullanırız, nihayetindeyse artık yemek, içmek bile istemez canımız. Toz haline gelinceye dek kururuz. Gıda alıp dışkı atmaya indirgenmiş bu döngü bizi yıldırmıştır. Aslında değişen bir şey olmamıştır, sadece merak ve mutluluk duymuyoruzdur. Bazen öleceğimize seviniriz ama genellikle korku hâkimdir. Ölümün bile bize armağan edilmeyeceğini tahmin ederiz. Bütün gücümüzü alacağını biliriz. Ama gücümüz azalır. Bununla başa çıkamayacağımızı hissederiz. Bu da yeni bir şey değildir. Hangi işle başa çıkabilmişizdir ki? Zaten ta baştan beri başarısız olmamış mıyızdır? Doktorların muayenehanelerinde bekleyen yaşlı insanlar iyimser oldukları izlenimini yaratmaya çalışırlar. Üstelik ara sıra bir ilaç, herhangi bir merhem ya da

doktorun bir sözü nedeniyle rahatladığımız ve ümide kapıldığımız da olur. Ama ümit yaşlı insanların harcı değildir. Genç insanlar bunu anlamaz. Ümit etmediğimizde bize öfkelenir, bizi kendimizi bırakmakla itham ederler, bize ümit aşılamaya çalışırlar. Yaşamamıza neden olan ümitlerin bize neye mal olduğunu ve her şeyin neredeyse bittiği şu günleri ne pahasına yaşadığımızı bilmezler. Her bir ümit ölmemizi engeller, silinip gitmemizi geciktirir, bize ağrılar verir. Ama bunu genç insanlara anlatmayız, çünkü onları ümitsiz bırakamayız. Çürümemizi onlara bulaştırmamak zorundayızdır. Bu zor bir iştir ve tüm konsantrasyonumuzu gerektirir. Yaşlılığın izlerini taşıyan karşımızdaki bu insan da kim? Babamız mı, annemiz mi yoksa oğlumuz ya da kızımız mı? Yüz hatları birbirine benzer, aynı şekilde kullandıkları sözcükler de. Kim derdi ki, bir zamanlar tüm dünyamız olan ana babamız bir gün, işin sonuna geldiğimizde bizi böylesine ortada bırakacak? Önce bize yürümesini, yemek yemesini, konuşmasını öğretirler, sonra da bizi öylece ortada bırakıp artık tek başımıza yemek yiyecek, konuşacak, yürüyecek halde olmadığımızda kimsesiz kalmamıza neden olurlar. Her şeyin sırası aslında ters değil mi, yaşlı insanlar olarak dünyaya gelip doğumumuza kadar gençleşmemiz daha doğru olmaz mıydı? Ama zaten öyle. Doğumumuza yaklaşarak ölüyoruz. Ölmemizin ya da doğmamızın bir önemi yok, önemli olan döngünün tamamlanması, biz değiliz. "Ben", büyük döngüyü kabullenemeyecek kadar dardır, bu yüzden de çözülür. Yaşlı insanlar giderek birbirine benzer. Bu yüzdendir ki gençleri hâlâ kendimiz olduğumuza inandırabilmek için en belirgin özelliklerimizi canlı tutarız. Gençlerin en korkunç yönlerimiz olarak nitelendirdikleri bu özellikler onları kandırmak için elimizdeki son silahtır. Sürekli saatin kaç ya

da günlerden hangi gün olduğunu sorarız. Aynı hikâyeleri defalarca anlatarak sinirlerini bozarız. Yardım kabul etmez, ağzımıza tıktıkları lapayı tükürürüz. Onlarsa böyle yaparak hayatta kaldığımızı bilmezler.

Noel bir kez daha geçti. Bizim için önem taşıyan insanları bir kez daha kandırmayı başardık. Bu kez hediyeleri tedarik etmek ve yerine getirebiliyormuşuz izlenimini yaratmamız gereken rutin işlerle uğraşmak bütün bir yılımızı aldı. Noel kurabiyelerinin, o akşam yiyeceğimiz ördeğin ya da sazanın tarifini güçlükle anımsadık. Ördekten, sazan balığından nefret etsek de, bunları yıl içinde alır ve zamanı geldiğinde elimizin altında bulunması için buzluğa atarız. Artık ayrıntıların önemli olmadığını görmüşüzdür. Evlatlarımıza ne hediye ettiğimizin herhangi bir önemi kalmamıştır. Mümkünse para veririz onlara. Genç insanların sağlıklı kalmaları için paraya, kendilerine bakabilmek içinse kuvvetlerine ihtiyacı vardır. Evlatlarımızsa hediyelerini ciddiye alırlar. Üşüdüğümüzde bize hediye ettikleri yumuşak, yün battaniyeyi mutlaka kullanmamızı salık verirler. Sanki üşüyüp üşümememizin herhangi bir önemi varmış gibi. Onların hatırına yağlı ördeği yer ya da pişirildiği tepsinin içinden boş gözlerle bize bakan sazandan bir parça alırız. Noel ağacındaki ışıkları görüyormuş gibi yaparız, oysa algıladığımız hareketli gölgelerdir sadece. Noel şarkıları işittiğimizi söyleriz, çalınsalar da çalınmasalar da. Sonunda yağlı ördeği, yediğimiz bir parça sazanı ya da Noel kurabiyesini istifra eder ve yaptığımızı onaylamayan çocuklarımızın kapıldığı dehşeti hissederiz. Bunu onlar için yaptığımızı bilmezler. Elimizde pek fazla imkân kalmamıştır ki yaşıyor taklidi yapmak için.

Gitmemeleri, yanımızda kalmaları için yalvarırız, oysa gitmeleri gerektiğini, yanımızda kalamayacaklarını, çünkü kendi hayatlarını yaşamak zorunda olduklarını, kendilerine ait bir gelecekleri olduğunu pekâlâ biliriz. Ama hâlâ yaşadığımızı onlara başka nasıl belli edebiliriz? Becerebildiğimiz, dayanabildiğimiz ve gücümüzü bunun üzerine yoğunlaştırabildiğimiz sürece dikkatlerini üzerimize, kendi hayatımıza çekmeliyiz ki ölmeyi öğrensinler. Onlar için yaptıklarımızı ancak çok sonra anlayacaklar.

Ev de daralmaya başlar. Yatak odasından banyoya giden yol sürekli uzar. Çocuklarımızın akıl ettiği değişiklikler hayatımızı kolaylaştırmak yerine daha da zorlaştırır. Belleğimiz yenilikleri kaydedemez. Tökezlememiz için yerinden söktürdükleri bir eşiğe takılmaya başlarız. Sökülmüş olan eşik yolumuzu değiştirir, dolayısıyla artık var olmayan eşiğe takılmak yerine duvara çarparız. Küçük düğmeli yeni radyomuz hiçbir işe yaramaz. Mekanizmasını öğrenemeyiz, öğrenebilsek bile katılaşmış parmaklarımızda onu kullanacak hassasiyet yoktur. Aynısı televizyon için de geçerlidir. Uzaktan kumandayı sürekli elimizden düşürürüz veya yanlışlıkla bir düğmeye bastığımız için ya görüntü ya da ses gider, bazen de ses tahammül edemeyeceğimiz kadar yükselir. Radyoyu, televizyonu giderek daha seyrek kullanırız. Orada söylenen ya da gösterilenleri zaten anlamayız. Dikkatimizi içimizdeki yerlerden, imgelerden, kokulardan başka bir yere yöneltmesinin haricinde, bize tamamen yabancı kurallara boyun eğerler. Çocuklarımız radyo ve televizyonu kullanmadığımız için bize söylenir. Radyo dinlemeyip televizyon izlemediğimizde kaçacağımıza inanırlar. Belki de haklıdırlar. Belki de ortada bir hayatın olmadığı yerde onlara yaşama taklidi yapmamız hatalıdır; ama onla-

rı kandırmamıza neden olan da hayatımızın elimizde kalan bu son parçasıdır.

Artık yemek pişirmek istemeyiz. Zaten bir şey yemek de istemeyiz, öyleyse neden bunca çaba gösterip sonunda hoşumuza gitmeyecek yemekleri pişirmek için zaman harcayalım. Tat alma sinirlerimiz neredeyse tamamen ölmüştür. Sadece ara sıra canımızın yumurta salatası ya da seyreltilmiş ahududu şerbeti çekmesine neden olan lezzet anıları vardır. Gözlerimiz zayıfladığı ve, ya fazla net ya da çok bulanık görmemize neden olan gözlüklerin hiçbiri işe yaramadığı için bulaşık yıkamak ya da temizlik yapmak da anlamsızdır. Mümkün olduğunca az tabak çanak kullanmaya çalışır, derbederliğimizin çocuklarımız tarafından fark edilmemesi için etrafı kirletmemeye dikkat ederiz. Ama davranışlarından derbederliğimizi yine de fark ettiklerini anlarız – bundan hoşlanmadıklarını da. Evin havasız koktuğunu söyler, pencereleri açarlar. Dışarıdan gelen soğuk hava bizi korkutur. Soğuk hava bize yabancıdır artık. Umut kadar temizdir. İçinde boğulmaktan korkarız. Çocuklarımız ziyarete geldiklerinde tuvaleti temizlemeye, bulaşıklarımızı yıkamaya koyulurlar. Her defasında bir tabağı ya da fincanı havaya kaldırıp başlarını iki yana sallar, bulaşık yıkamaya zaman ayırmamız gerektiğini açıklar, zaten yapacak başka bir şeyimiz olmadığını hissettirirler. Her şeyi bulanık gölgeler halinde gördüğümüzü bilmezler. Günlük hayatımızda kullandığımız eşyaları bulamayacağımız yerlere kaldıran gündelikçi kadınlar tutmalarına izin veririz. Gündelikçi kadın alışverişimizi de yapar. Artık evi hiç terk etmez olmuşuzdur. Temizlenmek ve giyinmek giderek zorlaşır. Günün birinde

küvetten tek başımıza çıkamadığımızdan bu yana yıkanmak da sorun olmuştur. Tıkacı bulamadığımız için birkaç saat boyunca giderek soğuyan suyun içinde beklemiş, sonunda ayak parmaklarımızla tıkacın bağlı olduğu zinciri çekmeyi başarmışızdır. Su boşalmış ve küvetten güç bela sürünerek çıkabilmişizdir. Bu sırada üşüttüğümüz için de günlerce yüksek ateşle yatağa düşeriz. Çocuklarımız bizi ziyarete geldiklerinde ilk iş küveti doldururlar. Yıkanmayı unuttuğumuzu ya da yıkanamayacak kadar tembelleştiğimizi düşünürler. Karşı çıkmayız. Ama bir süre sonra küvetten tek başımıza çıkmak için tüm gücümüzü kullanmamız gerektiği dikkatlerini çeker. Zor durumda kaldığımızda basacağımız bir düğmesi olan bir bilezik alırlar bize. Düğmeye basınca Kızılhaç'tan birileri gelecektir. Gecemiz gündüzümüz düğmeye yanlışlıkla basmaktan korkmakla geçer. Gündelikçi kadın huzurumuzu bozar. Elektrikli süpürgeyle sürekli gürültü yapar. Sürekli yoluna çıkıyor, tam süpüreceği yerde duruyor ya da oturuyoruzdur. Sinirlerimizi yıpratır bunlar. Yabancı bir gündelikçi kadınla baş edecek gücümüz yoktur işte. Gündelikçi bu yüzden bizi sevimsiz bulur. Çocuklarımız bizden hesap sorar. Neden yardım edilmesini istemediğimizi öğrenmek isterler. Ama kimsenin bize yardım ettiği falan yoktur. Çocuklarımız bunu bilmez, bizim de onlara söyleyecek cesaretimiz yoktur. Dayanırız. Sabah kalkar ve amaçsızca evin içinde dolaşırız. Zil çaldığında kapıyı ayak sürüyerek açarız, çünkü muhtemelen yemek servisi yemeğimizi getirmiştir. Yemekten tat almayız. Artık neredeyse hiçbir şeyin tadı yoktur. Bazen sosisli sandviçin hoşumuza gideceğini düşünürüz ya da kornişon turşusunun ama aslında sosisli sandviç ve kornişon turşusunun anısıdır bu. Hakiki sosisli sandviç ve kornişon turşusu boğazımıza takılıp kalır.

En kötüsü bir şey içmektir. Günde iki litre su içmemiz gerekiyordur, hem de en az. Ama daha ilk bardakta vücudumuz şişmiş gibi olur. Su bütün organlarımıza baskı uygular. Az sonra tuvalete gitmek zorunda kalırız. Her defasında. Zor bir iştir bu. Tuvalete gidip az önce içtiğimiz suyu boşaltmak için bütün gücümüzü kullanmak zorunda kalırız. Başka hiçbir şey yapmaya gücümüz kalmaz. Ziyaretimize gelen herkes bir yüke dönüşür. Telefon çaldığında cevap vermeyiz ki birileri ziyarete geleceğini bildirmesin. Buna rağmen konuğumuz olursa, geleni tanıyamayız. Tanımış gibi yapar ve sohbet ettiğimiz izlenimini yaratırız. İşin aslındaysa bahsedilen konu hakkında en ufak bir fikrimiz bile yoktur. Sonrasında bitkin düşeriz. Çocuklarımız telefonu açmadığımızı elbette hemen fark eder ve her an bizi kontrol etmeye başlarlar. Onları kandırma çabasına daha ne kadar dayanabileceğimizi kestiremeyiz. Uzunca süredir bizi bir bakımevine yatırmayı düşündüklerini biliriz. Bakımımızın eksiksiz olması için. Bakımdan anlaşılan da ölmemize izin verilmemesidir. Bakımevinde yatanların neredeyse hiçbiri zamanında ölmeyi başaramaz.

Almanca dersinde dikkat çeken birçok kompozisyon yazmıştım; ama yazılarımın hep iyi notlar almasına ve Almanca öğretmenimin onları zaman zaman okumayı kahkahalarla bölmesine yol açacak kadar neşeli bulması nedeniyle sınıfta sıklıkla okutmasına karşın, gerçekten ödüllendirilen ve okulun yıllık dergisinde basılanların daima ciddi, bazen acıklı, bazense kuru ve acıklı –konuları kuru, anlatımları acıklı– ancak istisnasız olarak ciddi kompozisyonlar olması

beni hep yaralamıştı. Tuhaf bir şekilde, ödüllendirilen ve okulun yıllık dergisinde basılan kompozisyonların ortak yönü, kişisel olan hiçbir şeyin yazılara girmemesi, hepsinin kişisel olmayan konular, mümkün olduğunca genel şeyler hakkında yazılmış olmalarıydı. Halen okulların da ötesinde ciddi edebiyattan beklenen bir koşul bu: kişisel olmayan ve ciddi konular. Mümkünse de acıklı! Nitekim ikircikli kompozisyonlara not vermek için öğretmenler odasında toplanan bir grup öğretmenden başka bir şey olmayan edebiyat jürilerinin bile yerine getirilmesini beklediği koşul bu. Elbette bu sırada, öğrencilerine vereceği notlar her öğretmenin aklındadır, ama demokratik ya da ne ad veriyorlarsa o sebeplerden dolayı sanki bu notları meslektaşları arasında tartışmaya açıyormuş gibi davranırlar; tabii verecekleri not önceden akıllarında olduğu için aslında kesinlikle böyle olmaz. Aynı durum her şeyi çoktan bilen edebiyat jürileri için de geçerlidir. Özellikle kadın jüri üyeleri çok kötüdür. Bir kez olsun özellikle ciddi, kişisel olmayan, acıklı bir kompozisyon yazmaya çok uğraştım ama bir türlü başarılı olamadım. Ancak bunun bir önemi yoktu, çünkü Almanca öğretmenim benim son derece kişisel kompozisyonlarımı eğlenceli buluyor ve sık sık sınıfta okutuyordu ama yine de bu kişisel ve eğlenceli yazıların, yıllık dergiye girmeleriyle gerçekleşecek o kutsanmaya kavuşmaması içimi kemiriyordu.

O zamanlar okul kompozisyonlarımı önce bir bloknota yazmak gibi korkunç bir alışkanlığım vardı. Aksi halde kalemim tutuluyordu. Dümdüz mavi çizgileriyle o tertemiz okul defterini görmem ve "Emeksiz başarı olmaz" ya da "Ancak sürekli çabalayan..." gibi tuhaf konularda mümkün olduğunca kişisel olmayan bir şeyler yazmam için gereken ciddiyeti düşünmem bile, kalemimin tutulmasına yetiyordu.

Bloknot ise yıpranmıştı ve çizgisizdi. Okulumdaki öğretmenler bir öğrencinin tüm ödevlerini önce bir bloknota yazıp oradan defterine geçirmesine izin verilip verilmeyeceğinden uzun süre emin olamadı; ama anlaşılan sonunda, okunduğunda hep gülmek zorunda kaldığı için kompozisyonlarımı zaten seven Almanca öğretmenimin de onayıyla ödevlerimi önce bir bloknota, oradan da okul defterine yazmanın ve bu nedenle diğerlerinin cümlelerini güzelleştirmek, imlalarını kontrol etmek için kullandıkları süreyi bu şekilde kaybetmenin sadece beni ilgilendirdiği kanaatine vardılar. Bu alışkanlığı, daha doğrusu kalemimin tutulması sorununu sadece Almanca dersinde yaşıyordum. İngilizce ya da Fransızca kompozisyonlarımı doğrudan okul defterime yazıyordum. İlk ciddi yazma deneyimimi yaşadığım Fransızca kompozisyon dersinde de öyle yapmıştım. Konumuz: "...ve insan aya ayak bastı" idi. Hemen yazmaya koyuldum ve aralıksız iki saat boyunca ilk ciddi kompozisyonumu kâğıda döktüm. Yazı aya inişin ve bir muharebe alanının dönüşümlü tasvirlerinden meydana geliyordu. Asıl olay örgüsü muharebe alanıydı. Önceden en az bir kez görmediğim bir şeyi tasvir ettiğim olmamıştı. Muharebe alanı görmüş değildim ama sanki tasvir ederek onu görebiliyor gibiydim. Ya da daha önce görmüş olmasam da sanki bana iyi bildiğim bir şeyi anımsatan bir şeyi tasvir ediyor gibi. Elbette ne yazdığımı tam olarak hatırlamıyorum. Aklımda kalan kısım, bir çocuğun moloz yığınının ortasında oturmuş, elindeki kürekle oyuncak kovasına moloz doldurduğu paragraftı. Aslında kendi çocukluğumu yazıyordum. Belki o zamanlar değil ama sonradan hissettiğim o ümitsizliği; bir zamanlar büyük ve güzel görünen bütün manzaraların farklı bir açıdan bakıldığında küçük, gri, sefil görünmesiyle, bir

kum havuzunun bütün dünya olabilmesi, bir futbol sahası kadar büyük ve altın rengi bir kumun ve minik parlak mineral parçacıklarının parıltılarıyla dolu olabilmesiyle alakalı ümitsizliği. Bu minik parçacıklar, katmanlar halinde dünyayı oluşturan ve üst üste yığılarak kumulları, tepeleri meydana getiren ya da ırmak yahut göller tarafından oyularak vadileri yaratan, zamanın öğütüp rendelediği değerli taşlardan başka bir şey değildi. Kum üzerindekilere dayandığı sürece vadilerden halklar göç ediyor, ama dayanmayıp bir kürek darbesi ya da ayakla itildiğinde olduğu gibi kolayca hareket geçtiğinde ise hiçbir şeyin ve hiç kimsenin altında kalmaktan kurtulamayacağı yığınlar halinde akıyordu. Bu yığınların altında gömülü kalanların kumun güzelliğini görecek durumda olmadığını güçlü bir şekilde hissediyordum. Savaşın ardında bıraktığı moloz yığınının üzerinde oynayan çocuk hiçbir şey bilmiyordu. Anne babasının ölüp sadece köpeğinin hayatta kaldığı bir savaşı canlı atlatan yegâne insan olduğunu bilmiyordu. Köpeğin çöp kadar ince olduğundan ve moloz yığınlarının arasında yiyecek bulamadığı için yakında öleceğinden, annesiyle babası öldüğü ve ona bakacak kimsesi olmadığı için kendisinin de hayatta kalamayacağından da haberi yoktu. Yine de çocuk için üzülmüyordum, çünkü kaderini bilmiyordu, kum kovasına moloz dolduruyordu, kendini işine vermişti. Moloz yığınının içinde beliren kurşunla delinmiş ya da bombalarla parçalanmış konserve kutuları gümüş rengi kıvılcımlar saçıyor, küreğe takılan ayna kırıkları, üzerlerine düşen ve bir kâğıt ya da tahta parçasına yansıyacak olsa devasa bir yangına yol açabilecek güneş ışığıyla parıldıyordu. Fransızca kompozisyonumda tüm bu ayrıntıları işlediğime inanmıyorum, ama hikâyemin arka planını bunlar oluşturuyordu. Arka plan her-

halde sadece aklımda mevcuttu, ancak daha önce hiç hissetmediğim bir varlığa sahipti. Birden fazla hayatı içeren bir hayatın, birden çok manzara içeren bir manzaranın ve birden fazla manzaradan meydana gelen ya da onları içeren ya da onları yansıtan bir manzaraya bakmanın sonsuz yolları olacağı sezgisinin varlığı. Kısacası yazan herkesin peşinden koştuğu, bulunması, elde tutulması ve tekrarlanması zor bir doluluk durumu, bir vahiydi. Hikâyeyi yazmamın sebebini, yani Fransızca kompozisyon dersini, okulu, öğretmenlerin kişisel olmayan ciddi kompozisyonlar konusunda düşündüklerini, hatta beni sevmediği için ikmale bırakan, bu yüzden yaz tatilimi Fransa'da, aileme karşı kendilerini sorumlu hissettikleri için beni evden dışarı bırakmayan, benim de bunu tüm varoluşuma karşı bir saldırı olarak algılayarak yemeden içmeden kesilip zafiyet geçirmeme ve yaz tatili sonunda ikmal sınavını başarıyla geçmeme karşın sinirlerimin bozulması yüzünden ertesi sene neredeyse üç dersten kalma tehlikesi atlatmama sebep olan bir ailenin yanında geçirmeme yol açan Fransızca öğretmenimi bile unuttum. Ne var ki ilk gerçek yazma deneyimimi yaşarken tüm bunlar aklıma bile gelmedi, kaldı ki, gelmiş olsa dahi umurumda olmazdı, çünkü yazarken hissettiğim doluluk her şeyi içeriyordu, güzeli, korkuncu; hatta evet, güzel ya da korkunç, iyi ya da kötü, hoş ya da nahoş olması aslında önemsiz sayılırdı, zira aslolan var olması ve ansızın, neredeyse sürekli tabi olduğumuz kısıtlılığın ortasında duyumsanabilir olmasıydı. Bu deneyimi asla unutamayacağımı ve bundan sonraki hayatımda ne yaparsam yapayım her şeyde o ânı arayacağımı hemen anladım. Çünkü bir tür çocukluğun yeniden yakalanması gibi bir şeydi bu, hem de bir çocuğun bütünüyle bilinçsiz haline dönmek gerekmeden.

Özel ders aldığım Fransızca öğretmeninin de teyit ettiği üzere son derece az gramer hatası yapmış olmama rağmen bu kompozisyondan zayıf aldım. Sayfanın altına sadece "Dobos pastası"* yazılmıştı. Babam Fransızca öğretmenimle görüşmeye gidip ona, bütün üstlerine en kaba biçimde davrandığı Çek ordusuna ilişkin öykülerindekinin tam aksine son derece temkinli, neredeyse boynu bükük bir şekilde, benim ölçütlerime göre enikonu hatasız yazılmış bu kompozisyonun neden "zayıf" notu aldığını sorduğunda, Fransızca öğretmenimin, kompozisyonu sadece biçimi, yani aslında öğrencinin –ki ben oluyordum bu– aklından geçen düşüncelerin rasgele art arda dizilmesinden meydana gelmesi nedeniyle her türlü yapı ve bağlamdan yoksun oluşu açısından değil, aynı zamanda içeriği, yani ideolojik rengi, taraflı oluşu yüzünden de beğenmediği bilgisini almış.

1968 yılında Demir Perde ansızın biraz aralandı ve arasından üvey kardeşim çıktı. Hepimiz için büyük bir şoktu bu. Bana sorulacak olursa, özellikle annem için. Linz garında trenden indiğinde üvey kardeşimin kapkara, tepesinde toplanmış saçları, kahverengi gözleri ve yüzünde de koskocaman gülümsemesi vardı. Açık kahverengi, tüylü bir ayıcık kabanı, yüksek, açık kahverengi ayakkabılar giymiş ve koluna yine açık kahverengi lake bir çanta takmıştı. Dudaklarına koyu kırmızı ruj sürmüştü, tırnaklarına da aynı renk oje. Gözüme bir Hollywood yıldızı gibi görünmüştü. En azından Linz'de tanıdığım bütün kadınlardan farklıydı. Burada kim-

* Bisküvi ve çikolatalı kremanın katmanlar halinde üst üste dizilmesiyle yapılan bir Macar pastası. *–ç.n.*

se onunkine uzaktan yakından benzer bir gülümsemeye sahip değildi. Ya da üzerindeki pofuduk ayıcık kabana. Ya da koyu kırmızıya boyanmış dudaklara. Linz'de tanıdığım kadınlar dudaklarını pembeye, bazen de turuncuya boyardı, o da illa boyanmaları gerekiyorsa; annemse bazen aile davetlerinde veya babamla tiyatroya ya da konsere gideceği zaman kırmızı ruj sürerdi dudaklarına gerçi ama asla koyu kırmızı değil! Üvey kardeşimin o zamana kadar tanıdığımdan çok farklı bir dünyadan geldiğini hemen hissettim.

Dört dili, yani Çekçe, Slovakça, Rusça ve Almancayı akıcı şekilde konuşması sayesinde önce komünist ülkelerdeki, ardındansa batıdaki turnelerinde bir Çek bale grubunun tercümanlığını yapmıştı. Wiesbaden'e yaptıkları bir gezide gruba eşlik etmiş, onlardan ayrılıp birkaç günü orada geçirdikten sonra bize ertesi gün geleceğini bildiren bir telgraf göndermişti. Kaçışını önceden planlayıp elzem eşyalarını, eski filmlerde gemi seyahatlerine çıkarken asil hanımların yanlarına aldıklarına benzeyen garip görünümlü kutu biçimli valizine doldurmuştu. Önce telgraf geldi, ertesi gün üvey kardeş, üç gün sonraysa kutu-valiz. Annem daha telgrafın gelmesiyle bayılacak gibi olmuştu. Zira aldığı Katolik eğitimin, zamanında evlenip boşanmış ve ilk evliliğinden çocuğu olan bir adamla evlenmesini aslında başından beri yasaklamış olmasına karşın, zamanında evlenilip boşanılmış ilk eşin kızıyla beraber Demir Perde'nin ardında, komünist bir ülkede yaşamaları, dolayısıyla bir anlamda var olmamaları gerçeği durumunu kolaylaştırmıştı. Şimdiyse babamın ilk evliliğinden kızı ansızın, üstüne üstlük tüylü bir ayıcık kabanı, kıpkırmızı dudaklar ve ışıltılı bir gülümsemeyle ortaya çıkmış ve anneme, katı Katolik ilkelere göre ya babamın önceki evliliğini günah içinde yaşayıp bu kızı

da günah içinde yaptığını ya da bizzat annemin babamla günah içinde yaşamakta olduğunu hatırlatmıştı. Babamın ilk karısıyla kilisede evlenmemiş oluşu ilk seçeneği destekliyordu, annemin boşanmış bir adamla evli olduğu gerçeği ise ikinciyi. Annem babamın ilk evliliğini günah içinde yaşadığına ve işin aslına bakılırsa onunla evlenmiş bile sayılamayacağına kanaat getirdi, Katolik kilisesinin desteklediği bir bakış açısıydı bu, zaten annemle babamın kilisede evlenebilmeleri ve günah sayılmayan biçimde hayatlarını sürdürmeleri de bu sayede olmuştu. Ancak şimdi annem ansızın babamın günah çocuğuyla karşılaşmış bulunuyordu. Katolik bakış açısıyla kız gayrimeşru bir çocuk sayılırdı ve annem evlilik dışı bir kızı olan bir adamla evli hale gelmişti; oysa baştan aşağı Katolik bir sülale olan ailesinde bugüne dek evlilik dışı bir üvey evlat görülmemişti. Babam annemin ailesinin gözünde sorunlu bir vaka haline geldi, gerçi aforoz edilmedi ama yine de ona artık belli bir temkinle yaklaşılır oldu, babam da buna annemin ailesinden bahsederken hafif küçümseyici bir tavır takınarak karşılık verdi.

Üvey ablam Linz garında babamın boynuna atıldığında ağlıyordu, annem de hemen elimi tuttu. Kocasıyla günah içinde yaşamayan bir eş böyle bir durumda nasıl davranır? İşte büyük soru buydu. Annem açık görüşlü, çağdaş bir tavır sergilemeye karar verdi ve açık görüşlü, Katolik örümcek kafalılığın tozlu görüşlerinden kendini kurtarmış çağdaş bir kadının kocasının evlilik dışı kızıyla karşılaştığında gülümseyeceğini tahmin ettiği şekilde gülümsedi. Nazik ama biraz da mesafeli ve itici daha doğrusu: bekleyiş içinde. Çünkü ne kadar açık görüşlü olsa da karşısındakinin kocasının gayrimeşru sayılabilecek kızı olmanın yanı sıra komünist bir ülkede yetiştiğinin de farkındaydı ki bu da Linz ga-

rında karşımızda duran bu kızı, daha doğrusu kadını –üvey ablam bize geldiğinde otuzunu doldurmuş bulunuyordu– elbette olumsuz yönde etkilemiş olmalıydı. Annem birilerini eğitmek zorunda kalmasının ihtimal dahilinde olduğunun farkındaydı, bunu üvey ablamın kıpkırmızı tırnaklarına bakıp tasvip etmez bir edayla başını neredeyse fark edilmeyecek şekilde iki yana sallamasından anladım. Başkalarının gözünden kaçabilecek bu hareket benim gözümde çok belirgindi. Ne de olsa annemi tanıyordum.

Olup bitenler babam için tam bir şok oldu; benim için de bir şoktu, çünkü çocukluktan bu yana bir kız kardeş isteyip üvey kardeşin Demir Perde'nin ardında yaşaması, annenin de öz kız kardeşi doğuracak yaşı geçmiş olması nedeniyle kız kardeşsiz kalmışken ansızın bundan sonra bizimle yaşayacak bir üvey ablayla karşılaşmak başka ne olabilirdi ki?

Işıltılı üvey ablam Linz garında beni ve annemi de kucakladı. Ama ağlamadan. Bana sarılırken başımı okşadı. Sonra kırmızı Volkswagen Kaplumbağa'mızla eve döndük.

Anlaşılan ailem beni babamın gayrimeşru sayılabilecek kızıyla yapılan görüşmelerin dışında tutmaya karar vermişti; yani izleyen günler ve haftalarda sürekli oturma odasından çıkmak zorunda kalıyor, sonra geri dönebiliyor ama ardından yine dışarı yollanıyordum. Sinir bozucu! Zaten odadan çıkmam gerektiğinde kapıda durup içeride konuşulanları dinliyordum; dolayısıyla konuşulanların babamın gayrimeşru sayılabilecek kızının hayatının bundan sonra nasıl süreceğiyle ilgili olduğunu anladım. Kız annemle babamın onu yanlarına alacaklarını ummuş görünüyordu, nitekim öyle de olmuştu, ama sadece bir süreliğine. Annem bunu üzerine basa basa tekrarlıyordu. Sadece bir süreliğine. Bunun nedeni evlilik dışı da olsa ikinci bir kızının olmasının onu ra-

hatsız etmesi değil, çağdaş, açık görüşlü tavrı uyarınca üvey kardeşimin artık kendi hayatını sürdürmesi gereken bir yaşta olduğuna inanmasıydı. Bu yeni hayat komünist değil, özgür bir ülkedeki hayattı, yani bambaşka kuralları vardı, üvey kardeşimin de bunları yalnız başına öğrenmesi gerekiyordu, aksi halde birbirine taban tabana zıt iki dünya arasında gerginlikler çıkabilirdi. Eminim annem o sırada, yüksek bir varlığa inanmayan komünistlerin tanrıtanımazlığını düşünüyor ve doğrudan komünizmin olmasa da bir anlamda daha doğulu, daha katı bir hayat tarzının sonucu olarak kiliseye gitmeyen ama son zamanlarda onunla beraber pazar ayinlerine katılmaya başlayan babamın üzerindeki emeklerinin boşa çıkmasını istemiyordu. Bunun dışında insanların belli ki kilise nikâhı yapmadıkları ve boşanmaktan da çekinmedikleri komünist ülkelerdeki sapkınlıkları da düşünüyordu büyük olasılıkla ve hem babamı hem de beni bunun etkisinden korumak niyetindeydi. Gerçekten de annem ile üvey ablam arasındaki ilk çatışmalar ablamın pazarları kiliseye gitmemesi ve –elbette yine oturma odasının kapısını gizlice dinleyerek öğrendiğim üzere– Doğu Bloğu ülkeleriyle kurulan ticari ilişkiler nedeniyle acilen ihtiyaç duyulan ve bizde kimsenin doğru dürüst bilmediği Doğu Avrupa dillerine olan hâkimiyeti sayesinde babamın da yardımıyla kısa süre içinde sekreter olarak çalışmaya başladığı Vöest'teki çelik fabrikasının evli şefiyle bir ilişki yaşamasından kaynaklandı. Kapı açılıyor, kapı kapanıyordu. Günde birkaç kez odadan çıkıyor, odaya dönüyor, yine çıkıyordum. Ama ablamın yaptıkları etkileyiciydi. Sıkıcı pazar ayinlerine katılmaması ve her ne kadar gözümün önünde somut bir şey canlanmasa da evli bir sevgilisinin olması. Bunların ötesinde ablamın konuşurken R'leri yuvarlaması da beni etkiliyordu. Bana bir şeyleri ha-

tırlatıyordu. Gök gürlemesini ya da intikamı.

Babam doğal olarak arada kalmıştı. Hem annem hem de ablam onu din, cinsel özgürlükler ve aşkla ilgili olarak kendi cephesine çekmeye çabalıyordu. Babamsa sorunu çözmek için ablamla yaptığı konuşmalarda annemi savundu, annemle yaptıklarındaysa ablamı. Ama ne annem ne de ablam böyle bir şeye alışkındı. Annem babamın daima kendisiyle aynı görüşte olmasına alışkındı, çünkü ona göre mutlu bir evliliğin özelliği buydu, eşlerin daima aynı fikirde olmaları ve hiç tartışmamaları; öte yandan ablam da bu duruma hiç alışkın değildi, çünkü bir babası olmasına alışkın değildi. Hatta annemle ortak babamız baş başa konsere gittiklerinde, tüm çocukluğu, tüm ergenliği boyunca babasını arayıp bulmanın hayaliyle yaşadığını ve hayalindeki babanın son derece anlayışlı, sevgi dolu ve kızına neredeyse tapan biri olduğunu anlattı; benim de babam olan gerçek babası onu daha küçük bir çocukken bırakıp gitmişti, yani kendini affettirmesi gerekiyordu. Benim için tuhaf olan bu düşünce akışını anladım anlamasına, ama bu durum içime de dokundu; çünkü babamın annemle evlenebilmesi, onunla birlikte beni yapabilmesi, sonra da annemin eşi, benimse babam olarak yanımızda yaşayabilmesi için öncesinde ablamı yarı yolda bırakmış olması gerektiği anlamına geliyor ve sonuç olarak, her ne kadar zaten gözüme hep kırılgan görünmüş olsa da, mutluluğum ablamın mutsuzluğu üzerine kurulmuş demek oluyordu bu. Yani şimdi babam Külkedisi'nin babası gibi ödlek bir adam, ben de Külkedisi eski püskü kıyafetleri içinde yerde sürünür ve külün içindeki bezelyeleri ayıklarken istediği her şeye sahip olan üvey kız kardeş miydim? Evet, ben de kendimi ona affettirmeliydim. Bu yüzden onun tarafını tuttum, her konuda ona hak verdim.

Ne annem ne de babam buna alışıktı. Babam genellikle onun tarafını tuttuğum, annemse uyumlu bir aile yaşantısının tüm fertlerin aynı görüşte olmasından kaynaklandığına inandığı için.

Annem ve babamla pazar ayininden dönüp saat ona kadar uyumuş olan üvey ablamı –o tarafa bakmamak için büyük çaba göstersek de– giriş kapısının hemen yanındaki banyo kapısının buzlu camından görebildiğimiz kadarıyla küvetin içinde bir köpük dağının altında bulduğumuz bir pazar gününü çok net anımsıyorum. Babam gazetesini okur, ben ödevlerimi yapar, annem de pazarları yediğimiz rostoyu hazırlarken üvey ablam, ara sıra işini bitirip bitirmediğini dolayısıyla banyoda bulunan tuvaleti kullanıp kullanamayacağımı öğrenmek için önüne gittiğim banyo kapısından gördüğüm kadarıyla bacaklarını tıraşlıyordu. Kadınların bacaklarını tıraşlaması da altmışlı yıllarda Linz'de alışık olunan bir şey değildi. Babam sanki her şey yolundaymış gibi gazetesini sonuna kadar okudu, ben verilenin iki katı ödevim varmış gibi davrandım, annemse ara sıra göğüs geçirdi. Ablam saat on bir buçuğa doğru nihayet banyodan çıktığında annem masayı öğle yemeği için hazırlamıştı bile. Pembe pamuklu bir bornoza sarınmış ve büyük olasılıkla bigudilere sarılı nemli saçlarına yine pembe bir pamuklu havlu dolamış olan ablam pazar günü için hazırlanmış yemek masasına baktı. "Maria," diye seslendi anneme; kendisine, çok daha hoşuna gidecek olan "anneciğim" yerine, daha açık görüşlü ve çağdaş görüneceğini düşünerek "Maria" diye hitap etmesini kocasının gayrimeşru sayılabilecek kızına her ne kadar kendisi teklif etmiş olsa da her zamanki gibi irkildi annem; "Maria," dedi üvey ablam dört kişi için hazırlanmış olan masaya baktıktan sonra, "beni beklemeyin, yeme-

ğe davetliyim." Bardağı taşıran damla da bu oldu. Yemeğe davetliyim! Büyük olasılıkla evli şefi tarafından davet edilmişti. Üstelik bir pazar günü, tanrının gününde! Altmışlı yıllarda kimsenin yemeğe gitmediğini söylemem gerek, en azından biz hiç gitmezdik, anneler günü hariç. Annem elbette hiçbir şey söylemedi, çünkü karşısındaki onun değil, kocasının gayrimeşru sayılabilecek kızıydı, bu sebeple müdahale etmesini gerektirecek bir sebep yoktu. İlkelerine ve hayat tarzına en kaba şekilde saldıran bir davranışla karşı karşıya olsa da. Babam yine hiçbir şeyin farkında değilmiş gibi yaparak annem dudaklarını birbirine bastırmış, dördüncü servisi masadan sessizce kaldırırken gazetesini okumayı sürdürdü. Bense tüm oturma odasını rahatlıkla izleyebildiğim kapısı açık odamda çalışma masamın başında oturmuş ucundaki iki çelik parçası yanlara doğru ayrılana kadar bastırdığım dolmakalemimle matematik ödevlerimi yaptığım defterin sayfaları arasındaki kurutma kâğıtlarını lekeliyordum. Kurutma kâğıtlarının üzerindeki lekeler gittikçe büyüyerek sürekli biçim değiştiriyor, cinin suratı uzun burunlu bir cüceye, altı bacaklı örümceklerse ağızlarından ateşten diller çıkan ejderhalara dönüşüyordu. Anlaşılan üvey ablam annemin sıkıca birbirine bastırdığı dudaklarını ya görmemiş ya da bigudilerini çıkarmak, kaş ve kirpiklerini boyamak ve nihayetinde altında siyah beyaz desenli dar bir etek, üzerinde en az bunun kadar dar ve rengi, kıvrılarak omuzlarına düşen birkaç perçem hariç topuz yapmış olduğu siyah saçlarına çok uyan kıpkırmızı bir bluz, omzunda da kırmızı bir çantayla aceleyle evden çıkmakla fazlasıyla meşgul olduğundan fark etmemişti. Muldenstrasse Sokağı'ndan üç kısa ve bir uzun klakson sesinin yükseldiğini işittim. Dikkatlice aşağı baktım. Kapının önünde üstü açık, kırmızı bir spor

otomobil duruyordu (üvey ablam giysi seçiminde spor otomobilin rengini de göz önünde bulundurmuş olmalıydı, zira arabanın rengi, üzerindeki dar bluzla tamı tamına aynı tondaydı). Görebildiğim kadarıyla otomobilin içinde siyah beyaz ekose bir ceket (siyah beyaz desenli dar eteği seçerken de adamın ceketine mi dikkat etmişti?) giymiş ve aynı desenli bir kasket takmış bir adam sigara içiyordu. Anımsayabildiğim kadarıyla, içinde böyle bir adamın sigara içerek oturduğu bir otomobil binamızın olduğu sokakta daha önce hiç durmamıştı. Hiç. Komşumuz olan kadının balkona çıkıp aşağı baktığını gördüm ve aşağıda, sokakta evli bir çift durdu, hatta kocasının koluna girmiş olan kadın başını geri çevirerek üvey ablamın dar eteğiyle otomobile binişini izledi. Hemen arkamda annemin babama seslenişiyle iliklerime kadar irkildim. Annem kendisine seslendiğinde daima önce "efendim?" diyen ama yanıt beklemeden hemen annemin yanına giden babam, gördükleri karşısında şaşırmamış gibiydi. "Şu işe bak," dedi gülerek, "bizim Mahringer!" Ardından yeniden gazetesine döndü ve kaldığı yerden okumaya devam etti. Kısa süre sonra babamın en sevdiği yemek olan rosto ile patates köftesini yiyorduk. Annem konuşmadı, ancak anlaşılan babam bu olağandışı durumu hâlâ fark etmemişti. Beklenen fırtına tatlıdan sonra, armutlu badem pudinginin ardından patlak verdi ama ne yazık ki, olan bitene şahit olamadım, çünkü annem bu kez beni odadan dışarı yollamakla kalmadı, epey vaktimi alacak kadar çok sayıda marmelat ve kompostoyu getirmem için bodruma gönderdi.

Bizimle aynı evde yaşayan bir kız kardeşle geçirdiğim dönem üç hafta sürdü. Pazartesi sabahı banyoya girdiğimde üvey ablamın diş fırçası, tıpkı pazar akşamı olduğu gibi yerinde değildi. Pazartesi akşamıysa banyoda lavabonun ba-

şında kızarmış gözlerle yüzüne su çarpan anneme rastladım. Neler olduğunu sorduğumda, "yok bir şey," diye yanıt verdi. Babam bu sırada üvey ablamla kapısı kapalı oturma odasındaydı. O anda ortak yaşamımızın sona erdiğini anladım.

Aslına bakılacak olursa hepimiz rahatladık. Annem tabii ki rahatlamıştı; babam bundan böyle iki taraf arasında bocalamadan rahat rahat gazetesini okuyabilecek, bense artık üvey ablamı haklı bulmak zorunda kalmayacaktım. Hep annemin tarafını tuttuğu gerekçesiyle korkak olmakla suçladığı ortak babamız hakkındaki fikrini desteklemek özellikle ağrıma gitmeye başlamış, bu arada babamı sevdiğimi, üvey ablamın, babamın Külkedisi'nin babası gibi korkak olduğu görüşüne katılırken kendimi bir hain gibi hissettiğimi fark etmiştim. Üstelik bu benzetme yüzünden bana da iltimas geçilen üvey kız kardeş rolü düşüyordu; ancak üvey ablamın siyah beyaz desenli eteği, kıpkırmızı bluzu ve Bay Mahringer'in üstü açık otomobili karşısında bu rol keyfimi kaçırıyordu. Babam Spallerhof'ta bulunan bekârlar sitesinden bir oda ayarladı üvey ablama, ama ablam orada pek uzun kalmadı. Kısa süre sonra Münih'e taşınıp yabancı dil eğitimine başladı.

Bazen bütün gün hiçbir şey görmez, sonra pencereye konan bir sineği büyüteç altındaymış gibi inceleriz. Sineğin altı adet bacağı vardır ve zar kadar ince, parıltılı kanatları. Bir zamanlar sahip olmuş olmamız gereken kedi gizlice ona sokulur. Bir karga gibi sesler çıkarıp sıçramak üzere gerilir. Kuyruğu titrer. Sinek tuhaf şekilde her şeyden habersiz. Kediye doğru ilerler. Kedi ansızın yerinden fırlayıp sineği yakaladığında irkiliriz. Ama kedi sineği öldürmez, yeniden

yakalamak üzere kurtulmasına izin verir. Zar kadar ince, parıltılı kanatlar çoktan hasara uğradı. Sinek pencere pervazında bir o yana bir bu yana yürür. Kedi onu nihayet öldürdüğünde yemez de. Öylece pervazın üzerinde bırakır.

Sahip olduğumuz alan daralmayı sürdürür, yatak odasıyla kısıtlanır. Yataktan kalktığımızda artık giyinmeyiz bile. Hep yatağın yanında duran sabahlığı sırtımıza geçirir, terliklerimizi giyer ve ağır hareketlerle banyoya gideriz. Burada zorlana ıkına ihtiyacımızı gideririz. Kimi zaman dişlerimizi de fırçalar, yüzümüze su çarparız. Bazen bütün günü yatarak geçirir, mümkün olduğunca az sıvı alırız. Tırnaklarımız çabuk uzar. Görebilsek bile –öyle ya, hiçbir gözlük bize uymaz– onları kesecek takatimiz yoktur. Özellikle sağ elinkileri. Sol elimiz o denli zayıflamıştır ki hiçbir şeyi tutamaz. Bir gün çocuklarımız eve bir tekerlekli sandalye getirip yatağın yanına koyarlar. Sabahları yataktan tekerlekli sandalyeye geçmemiz istenir. Hatta banyo kapısını bile tekerlekli sandalyenin kolayca geçmesi için çıkarırlar. Kapının yerinde olmayışı aklımızı karıştırır. Banyoya gitmek isterken kendimizi mutfakta buluruz, çünkü oranın kapısı hiç olmamıştır. Kimi zaman evimizin yokuş olduğunu sanırız. Yokuş aşağı kayarken tekerlekli sandalyenin frenini zamanında çekememekten endişe duyarız. Tekerlekli sandalyede oturmak canımızı yakar. Bizi aşağı doğru bastıran yerçekimidir. Bir deri bir kemik kalmış olmamıza rağmen, hâlâ fazla ağırızdır. Bazen vücudumuz iki yana akıyormuş hissine kapılırız, sanki giderek incelir, aynı zamanda da genişler gibiyizdir. Kurutma kâğıdına düşen bir mürekkep damlası gibi. Giderek kâğıtlaşan bir ciltten meydana geliriz. Aynada artık kendimizi görmeyiz. Önemli değildir, çünkü bize ait olduğunu bildiğimiz yüz aynadan bize bakmaktadır zaten.

Bize ait olduğunu bildiğimiz yüzümüzü tekerlekli sandalyeden kalkmadan yıkar, bize ait olduklarını bildiğimiz saçlarımızı tararız. Çocuklarımız bakımevinden daha sık bahsetmeye başlamıştır artık. Giderek daha çok yük haline geliriz ve evlatlarımız bize yabancılaşır. Bize o kadar yabancılaşırlar ki günün birinde sürpriz bir ziyarette bulunduklarında onları tanıyamayız. Evimizin içinde kendi evleriymişçesine rahatça dolaşan bu yabancılara, hayatımızın uzatılacağı bir bakımevine gitmek istemediğimizi açık seçik bir sesle söyleriz. Evlatlarımız olan yabancıların yüzündeki dehşeti görürüz. O anda yaşar gibi görünecek gücümüz kalmadığını anlar ve beyin kanaması geçiririz. Koyu kırmızı lekeler kaplar her bir algımızı. Kurtuluş gibidir bu. Bedenimiz bir süre havada asılı kalır, kendi etrafında döner, yerçekiminden ve her türlü çabadan kurtulmuş halde. Yukarısı aşağısı olmuştur, aşağısı da yukarısı. Bedenin yaşının önemini yitirdiği durum budur demek ki. Havada taklalar, perendeler atarız. Serin bir esinti sıcak cildimizi ferahlatır. Ama henüz vakit gelmemiştir. Henüz ölmemişizdir. Her şey ansızın donakalır, bir tek biz hariç. Kendi etrafımızda o kadar uzun süre döneriz ki sonunda midemiz bulanır, kusarız. Tanrıya şükür içimizde bir mekanizma bizi bilinçten kurtarır. Uyandığımızda başımızın üstünde büyük bir ağacın yapraklarının rüzgârda titreştiğini sanırız. Neredeyizdir? Yapraklar koyu kırmızı bir gökte gümüş yeşil renkte parıldar. Tüm bunlar bize bir şeyleri hatırlatır (ama neyi?). Dalar gider, yeniden kendimize geldiğimizde nerede ve ne amaçla ayıldığımızı bilmeyiz. Ama bunu umursamayız. Etrafımızda yüzler, sesler vardır, bazen ışık, bazense karanlık, kimi zaman etraf yine kırmızı olsa da artık çoğunlukla beyazdır. Zamanla daha da beyazlaşır ve hâlâ odamızda olduğumuzu anlarız. Ne var

ki bir alacakaranlık haline gömülmüşüzdür. Artık iletişim kuramadığımızdan her türlü sorumluluktan muafızdır. Mekânımız bir tek yatağımıza indirgenmiştir, zamanımız kendi içine bükülür. Oysa kafamızın içindeki mekân sonsuz olmuştur ve zamanlar nihayet üst üste binebilir. Hepsi oradadır, tüm mekân ve zamanlar. Yatmak da canımızı acıtır ama acıyla dost olmayı öğrenmişizdir. Bize o kadar tanıdıktır ki artık bizimle hiçbir ilgisi yokmuşçasına yatağın kenarında oturmasına izin veririz.

Oraya okul otobüsüyle gittik. Sebebini bilmiyorduk. En azından başta. Sonra öğrendik. Ardından gerçekten de okulda kimse bizi karşılaşacağımız şeye hazırlamamış mıydı, yoksa biz mi kulak vermemiştik diye düşündüm sık sık. Tarih dersinde bizi hazırlamadıkları kesindi. Tarih dersinde hep Birinci Dünya Savaşı'na kadar gelirdik. Orada da ancak Saraybosna'da Veliaht Franz Ferdinand'a ateş edilmesine kadar. Ateş. Bitti. Bundan eminim, çünkü bu sebeple Saraybosna bugün bile bilinçaltımda bana tarihimizin sonu gibi gelir.

Mauthausen'e giderken otobüste "Mavi dağlara gideriz biz, mavi dağlara..." şarkısını söyledik ve okul gezilerinde âdet olduğu üzere kumanya ve harçlıklarımızı karşılaştırdık. Almanca öğretmenimizle tarihçi bize eşlik ediyordu. Tarih dersinde Kavimler Göçü'ne gelmiştik yine. Kavimler Göçü'ne neden bu kadar ders saati ayrıldığını anlamıyorum. Bugün dönüp baktığımda tüm tarih dersi Kavimler Göçü'nden oluşuyor gibi geliyor bana. Olsa olsa bir de erken, orta ve geç dönem Taş Devri. Kavimler Göçü hakkında doğru dürüst hiçbir şey bilmemem de bu yüzden çok şaşırtıcı. Tarih öğretmenimiz olan kadın şişmandı ama narin yanları

olan şişmanlardan. Bunun sebebi yüz hatları ve bacaklarıydı. Yüzünün biçimi yuvarlak olsa da, yüz hatları Asyalılarınki gibi narin, bacaklarıysa nispeten inceydi. Yanlara doğru taşan bedeni zar zor taşır gibiydiler. Kadın genellikle depresif bir izlenim bırakırdı ve muhafazakârdı. Almanca öğretmenimiz ise uzun boylu ve zayıftı, polisiye romanları ve gülmeyi severdi. Hep beraber, doğduğum kente otobüsle en fazla yarım saat mesafedeki Mauthausen'e gittik. Okula gitmeyip geziye katıldığımız için hepimiz mutluyduk. Otobüsten indiğimizde güneş açmıştı. Temerküz kampının arazisine adım attık ve neredeyse hepimiz ilk iş olarak eski SS lojmanlarının oradaki büfeden kendimize dondurma aldık. SS lojmanlarında her şeyin yuvarlak olduğunu gayet iyi hatırlıyorum, hatta sonradan gidip bunu teyit ettim. Yuvarlak gözetleme kuleleri, yuvarlak meydanlar, yuvarlak gözlem terasları; temerküz kampının içindeyse her şey dört köşeydi. Dört köşeli içtima alanları, dört köşeli barakalar, dört köşeli gözetleme kuleleri. Dondurmalarımızı yalayarak küçük bir kapıdan kampa girdiğimizde dikkatimi bunlar çekti. Bir de güneşin son derece parlak olduğu. Kampın içinde ağaç ve çalı yoktu, bir tek barakaların arkasında uzunlamasına iki tane dört köşe çimenlik. Onlar da çiçeksizdi. Çimenler kesilmiş, kurumuştu. Kamp, koca bir lambayı andıran güneş tarafından aydınlatılıyordu. Dondurmalarımızı yalayarak parlak güneşin altında büyük bir içtima alanını geçtik. Barakalardan ilkine girerken bile sınıf arkadaşlarımdan bazıları hâlâ "Gezmektir değirmencinin zevki," şarkısını söylüyordu ama Almanca ve tarih öğretmenlerimiz onları hemen susturdu. Sıra arkadaşım olan kızın dondurmasından bir parça yere düştü. Tarihçi dondurmayı bir kâğıt mendille hemen silmesini emretti. Hepimiz ses çıkarmadan sıra arkadaşımın

dondurma lekesini normalde tertemiz zeminden silmesini izledik. Barakaların içi, içtima meydanlarından farklı olarak serin ve loştu. Küçük baraka pencerelerinin camları silinmişti. Ranzalarla dolu birkaç odadan geçtik. Birimiz yataklardan birine oturdu. Bir gıcırtı sesi yükseldi ve Almancacı herhangi bir şeye dokunmamızı yasakladı. İtiraz ettik. Ne de olsa kiliseye gelmemiştik. Burası bir müze de değildi, zira etrafta sanat eseri falan yoktu. Nihayet sergi barakasına ulaştık. Her bir tarafta çizgili kıyafetler giyip şapkalar takmış insanların büyük boy fotoğrafları asılıydı. "Babamın pijaması gibi," dedi birisi, "ama babam bu kadar zayıf değil. Aksine." Bazılarımız kıkırdadık. "Benimkisi de!" Bunun üzerine tarihçi konuşmamızı da yasakladı. "Sessiz olun," diye bağırdı birkaç kez arka arkaya ve yuvarlak suratı kızardı. Almancacı yanı başında yürüyordu. İstisnai olarak gülümsemiyordu, gülümsediğindeyse hemen yine ciddileşiyordu. Artık sadece fısıldamaya cesaret edebiliyorduk. Fotoğraflardaki insanların avurtları çökmüştü. Ne de olsa o zamanlar savaş vardı. "Savaşta neredeyse hiç şişman insan yoktu," diye fısıldadı birisi. Üç büyük fotoğrafın önünde uzun uzun durduk. Fotoğrafların ilkinde yine çizgili kıyafet ve şapkalı kısa boylu, bodur bir adam görülüyordu, ikincisinde aynı adam çıplaktı, üçüncüsündeyse sadece iskeleti vardı. İskelet, sanki durmuş bize sırıtıyor gibi doğrultulmuştu. Genelde çıplak erkeklerin görüldüğü birçok fotoğraf vardı. Fısıltıyla yapılan birçok yorumun sebebi de bunlardı. Çıplak bir erkek karın içinde, kollarını bedenine yapıştırmış halde bir duvara yaslanmıştı. Kel kafasına büyük bir duştan su damlıyordu. Elleri bağlı değildi. Ayrıca ceset dağlarının olduğu fotoğraflar da vardı. Cesetler de çıplaktı. Başka fotoğraf anımsamıyorum. Barakalar da hayal meyal aklımda kalmış.

Duvarları fayans döşeli, ortasında taş bir masa duran bir oda vardı. Yan duvardaki bir taş çıkıntının üzerine bistüriler konmuştu. Ardından sıra büyük fırınların olduğu odalara geldi. Cesetlerin yakıldığı fırınların sonuncusuna, üzerine İtalyanca bir bant sarılmış taze bir çiçek buketi konmuştu. İtalyanca bilen Almanca öğretmenimiz yazıyı bizim için çevirdi: "Ligurya delegasyonundan selamlar." Bunun ardından nihayet yeniden açık havaya çıktık. Güneş gözlerimizi aldı. Gözlerimizi kırpıştırdık. Ansızın sıcak basmıştı. Mauthausen taş ocağına giden sayısız ve düzensiz basamakları inerken daha da sıcak oldu. "Ölüm merdiveni" yazıyordu oradaki bir levhanın üzerinde. Dönüş yolu daha da beterdi. Çoğumuz suratımıza ateş basmış halde, soluk soluğa ve terleyerek tırmandık basamakları. Buna rağmen SS lojmanlarının yanındaki büfenin önünden geçerken çok azımız dondurma aldı. Tarihçi, Almanca öğretmenimizin koluna girmişti. Zayıf bacakları devasa bedenini taşıyamıyor gibiydi. Dönüş yolculuğumuzu anımsamıyorum bile.

Tüm dünyanın benden uzaklaşması ve her şeyin üzerine koruyucu bir örtünün serilmesi de aşağı yukarı o zamanlara denk geliyor olmalı. Önce odam benden uzaklaştı, sonra evim, ardındansa kentimiz ve tüm dünya. Gözlerimin önüne yavaşça bir perde indi ve bundan sonra da kalkmak bilmedi. Yabancılaşma inanılmazdı. Kendi odamda orasını odam olarak göremeden oturuyordum. Raflara dizili, bir daha asla okuyamayacağım kitapları, bir daha asla oynayamayacağım bez bebekleri, artık ilgimi çekmeyen defterleri gri bir peçenin ardından izledim. Dolaplarda er ya da geç üzerime olmayacak giysiler, aslında hiçbir zaman beğenmediğim,

ama bunu ancak şimdi fark ettiğim kazak, bluz ve tişörtler vardı. Odamın uzunlamasına duvarlarından birinde, sanki çok uzakta bir yerde, önüne pembe perdeler gerilmiş cam kapakları olan, açık kahverengiye boyalı, cilalı bir dolap duruyordu. Kahverengi beyaz desenli ve bana son derece yabancı bir çekyatın üzerinde uyuyordum. Oturulan tarafı kaldırılıp sırt kısmı düzleştirilerek yatak haline getirildiği için, geceleri sırtımda bir yarığın varlığını hissediyordum. Babamın bodrumda yaptığı çalışma masası da aynı gri peçenin ardında kayboldu. Masanın kahverengi kaplaması ancak mat olarak görülebiliyordu ve ön taraftaki çıta kopup sarkmıştı. Ahşap izlenimi yaratması gereken kaplama motifi beni artık kandırmıyordu. Gözlerimi kapattım.

Gittiğim okul da benzer şekilde kayboldu. Bir konteynere yerleştirilmiştik. O zamanlar çok sayıda okul inşa ediliyordu ve neredeyse tüm okullar geçici olarak başka yerlere taşınmıştı. Bizim okulumuz Spallerhof'taki mandıranın avlusuna yerleştirilmiş, iki ilave sınıf için de mandıranın karşısına bir konteyner konmuştu. Okulu eskiden severdim, okul yolum Hummelhof korusundan geçerdi, açık ve kapalı yüzme havuzlarının hemen yanından; okuldan sonra yazları açık, kışlarıysa kapalı yüzme havuzuna giderdik. Ama ansızın okul benden uzaklaşıverdi ve ana binanın yanına kurulmuş, sıvaları dökülen, döşemeleri aşınmış, ve üzerleri karalama dolu, fazlasıyla küçük okul sıralarıyla tıkış tıkış ucuz bir konteynere dönüşerek peçenin ardında benimle ilgisiz bir yapı olarak kalakaldı. Ayrıca eskiden baştan aşağı gizemler ve saklanacak kuytuluklarla dolu Hummelhof korusu dünyanın bir ucundaki tozlu, ruhsuz ve trafiğin ortasın-

daki bir kent parkı, Hummelhof havuzu da yüzmeye giden istisnasız her çocuğun içine işediği klor kokulu bir lağımdan ibaret hale geldi. O güne dek gurur duyduğum kentinse aslında dar, pis, Vöest çelik fabrikası ve azot tesislerinin atıklarıyla yapış yapış olmuş, sakinlerine sağlıklı bir hayat sunmayı uzun süredir başaramayan harabeye dönmüş bir taşra kenti olduğunu görmüştüm. Evlerin üzerine yapışkan, yağlı kömür tozu çökmüş, hepsinin aynı derece gri ve dökük görünmesine sebep olmuştu. Tıpkı içlerinde yaşayanlar gibi: Gri, soluk, düş gücünden yoksun, parıltısız. Mizahtan yoksun. Duygusuz. Süssüz. Talepsiz.

Aynı şey annem ve babam için de geçerliydi. Babam artık başı dik bir emir değil, ufak, baş sallayan bir memurdu. Annemse tombulca bir ev kadını. Ve ikisi de o çaresiz, bir deri bir kemik kalmış, çıplak insanların Mauthausen'de öldürüldükleri zamanı yaşamış ve bunu engellememişlerdi. Artık ailem ve yuvam yoktu.

Odamı artık benim odam olarak göremiyor, dolayısıyla da öyle hissedemiyordum; bana yabancı, gri ve pespaye bir okula gidiyor, kente inip insanların, otomobillerin ve evlerin oluşturduğu kargaşaya şaşkınlıkla bakıyordum. Dünya geri çekilmiş, ardındaysa devasa bir çöplük kalmıştı. Üzerindeki gök büyük ve griydi ve tam tepede kara kuşlar daireler çiziyordu.

Dünya hâlâ yerindeydi ve kayboldu. Ölümümden önceki alacakaranlıkta insanlar kendi gölgelerine karıştı. Sürekli olarak bir yandan kocaman elli ve kolları kıllı erkekler, öte yandansa uzun, sık kirpikli dünya güzeli prensler beliriyordu. İkisi de gölgelerde yetişiyordu. Özellikle de karanlıkla

boy atıyorlardı: Kapı aralığında büyük bir el beliriyor, birisi gözünü kapatıyor, ışıklandırılmış karanlıkta gölgeler uzun, kollarsa kıllıydı.

Zaman kendi kurallarını yıktı. Her şey yan yana var oluyordu. Ya da aynı anda. Ya da aynı mekân içinde. Aynı zaman içinde. Ölümümden önceki zaman eriyip tek bir zaman haline geldi. Bunun dışındaki tek zaman ölümümden sonraki zamandı. (Ama burada kimse artık bundan bahsetmiyor.)

İçinde bulunduğum alacakaranlıkta kızım eriyip benimle, bense annemle bir oldum. Erkekler, kocaman elli tek bir erkekte birleşti, çeşitli manzaralar eriyerek tek bir manzara haline geldi, günler iki yıla ulaşana kadar eridi, saniyeler topaklaşıp günlere dönüştü. Bunların içinde her şey hapsoldu ve hareketsiz kaldı. Ama böylelikle aslında her şey hazır hale geldi. Tüm yaşamım hareketsizce karşımda duruyordu. Olduğum, olabileceğim her şey içimdeydi. Ama başkalarının da oldukları ve olabilecekleri de öyle. Tüm bunların adı artık "ben"di. "Ben"in de benimle bir ilgisi yoktu.

Bir parça daha geriledim. Uzak bir mesafeden aşağı bakıyorum. Orada yatmış ölüyorsun, ölmezden çok önce.

Görüntüler çıkıyor karşına, yanından geçip yeniden kayboluyor. Cangılların içinde şelaleler, buz denizlerinin üzerine dökülen ışık çağlayanları, çölün ürkütücü yalnızlıkları. Tüm bunlar sana muğlak şekilde bir şeyleri çağrıştırıyor (ama neyi?). Baban yatağının kenarına oturmuş, sana keçileri yiyen kurdun masalını okuyor. Dışarıda ya da içeride hafif bir rüzgâr esiyor, ilahi bir çocuğumuz oldu, başının

üzerinde bir hoparlör takılı, kafanın içindeki dünya tükenir gibi değil. Kimi zaman sadece renklerden müteşekkil, sonra koku ve görüntülerden. Senfoniler işitiliyor, çoktan ölmüş insanlar yeniden ayaklanıp bir kez daha ölüyor. Çiçeklerin ömrü giderek kısalıyor. Kimi zaman kafada belirmeleriyle solmaya başlıyorlar.

Ailenin evini terk edip gidiyorsun, neredeyse sokak kapısına varmışsın. Son bir kez arkana dönersin. Annenin elektrikli süpürgeyle yerleri süpürdüğünü görürsün. Alışverişe gittiğini, yemek pişirdiğini, bulaşıkları yıkayıp duruladığını ve yerleştirdiğini görürsün. Anneni elmalı çörek için hamur açarken görürsün. Hamuru masanın üzerine koyar, sonra da her bir yanından çekiştirir, hamur parşömen gibi incecik olur. Sonra yırtılır. Hamur yırtılınca annen kızar, onu yeniden yapıştırmaya uğraşır. Ama şekli artık o kadar güzel olmaz. Annenin elmalı çöreği, içine daha fazla elma koysa kesinlikle daha güzel olacaktır. Bir de daha az ekmek kırıntısı, biraz daha süt, içinin daha nemli olması için, biraz da kuru üzüm, bir tat daha katmak için, hatta belki biraz da vanilya, rom ve bir tutam tarçın, rendelenmiş fındık da katılabilir elmalı çöreğe ya da şamfıstığı taneleri. Annen yaptığı elmalı çöreğin içine, biraz elma ve bolca ekmek kırıntısı dışında hiçbir şey koymadığı için çörek toz gibi kuru ve yavan olur. Anne rosto da yapar. Baban annenin yaptığı rostoyu pek sever. Annenin rostosunun, tıpkı kendi annesinin yaptığına benzediğini söyler. Gerçekten de rosto annenin yaptığı en güzel et yemeğidir. Onun dışında kötü bir aşçıdır. Baban böyle düşünmez, hatta annenin yetmişinci yaş gününde yaptığı konuşmada onun ne kadar harika bir aşçı olduğunu bile

söyler. Düpedüz yalandır bu. Annenin yaptığı sığır sarması öyle serttir ki, kimse ısırıp koparmayı başaramaz, içine sardığı jambon da sırf yağdır. Annenin sosları da birer felakettir. Hepsini unla yapar, bu yüzden de topaklı ve ağır olurlar. Krep toz gibi kurudur, sığır kuyruğu tabakta lif lif ayrılır, mürdüm erikli lokmaların hamuru fazla kalındır, güveç kıkırdaklıdır, içinde de acıdan eser yoktur, şnitzel kayış gibidir, tavuksa yeterince gevrek değildir. Baban kendi sekseninci yaş gününde, annenin harikulade bir aşçı olduğuna ilişkin konuşmasını tekrarladı. Bunu yapmasının nedeni sekseninci yaş günü için hazırladığı konuşma metnini kaybetmiş olmasıydı. Babanda Alzheimer'in ilk belirtileri ortaya çıkmıştı ama sen bunları bilmezdin. Yaş gününün yarısını konuşmasını aramakla geçirdi, bulamayınca da doğaçlama yapmaya koyuldu. Ne var ki, büyük olasılıkla Alzheimer hastalığı yüzünden aklına, kesinlikle doğru olmayan, annenin harikulade bir aşçı olduğu iddiası dışında hiçbir şey gelmedi. Özellikle de rostosunu ve horoz mantarını övdü. Annenin, horoz mantarının sosuna soğan katmadığını anlattı baban sekseninci yaş gününde. Henriette Teyze onu cesaretlendirircesine başını salladı, annense bu doğaçlama konuşma sırasında lafını unutacağı, nerede kaldığını bile bilemeyeceği ve bunun sonucunda da depresyona gireceği endişesiyle babanın ceketinin yenini çekiştirdi, çünkü baban otomobiliyle başka birinin otomobiline çarptığında ya da yağmurda, siste bir kavşağı kaçırıp kaldırıma ya da bir adacığa çıktığında da günlerce depresyona girmişti. Baban aniden öfkelendi. Bugün Alzheimer hastalarının ani öfke nöbetlerine tutulduklarını ya da genel olarak saldırgan olduklarını biliyorsun, ama o zamanlar babanın hastalığı hakkında hiçbir bilgin yoktu. Ama babanın horoz mantarının sosuna katılan

soğan nedeniyle böylesine öfkelenmesinin sebebi Alzheimer değildi belki de; baban yumruğunu kokteyl kadehlerini titretecek şiddetle vurdu cam masaya. Bembeyaz oluyor, diye bağırdı, üvey annemin yaptığı horoz mantarının sosu; o kadar çok soğan koyar içine. Mantardan çok soğan olurmuş sosta, tabağı mantar yerine tepeleme soğanla dolarmış. Henriette Teyze babana kocaman açtığı gözlerle baktı, Friedrich Enişte piposuyla cam masaya vurdu, annen babanın ceket yenini çekiştirmeyi sürdürdü. Ancak hazırladığı yaş günü konuşmasını kaybeden, bu nedenle de doğaçlama konuşmasının sonunu getirmek zorunda olan baban oturmadı. Burnundan soluyarak bunun ardından ailesinden ayrıldığını anlattı. Daha lise öğrencisiyken. Annesinin erken ölümü sonrasında babası altı aylık yas döneminin ardından, horoz mantarı sosunu içine koyduğu onca soğanla beyaza çeviren –beyaz diye tekrarlar baban yükselen bir sesle, annen hâlâ ceketinin yenini çekiştirmektedir– üvey annesiyle evlendiği için kendine yeni bir mekân ile karnını doyuracak yemek bulmuştu. Sonunda annenin ceketini çekiştirdiğini fark etti. Ona baktı, gözleri yaşarmıştı. "Maria," dedi annene elini uzatırken, "harikulade yemeklerin için çok teşekkür ederim, yıllarca harikalar yarattın. Şu sirkeli rostonu düşünüyorum da," dedi baban, "hele horoz mantarı sosu." Annen ayağa kalktı ve ansızın nikâh için sunağın önünde durur gibi bir manzara oluşturdular, ikisinin de gözlerinde yaşlar vardı. Friedrich Enişte dilini şaklatıp karısına baktı. Henriette Teyzen de korkunç bir aşçıydı. Soğansız ve bol miktarda mayonezle hazırladığı patates salatalarını dehşetle anımsadın. Henriette Teyzenin patates salatalarıyla kıyaslandığında annenin patates salataları hafif ve sindirimi kolay sayılırdı. Aynı şey ringa balığı salataları için de geçerliydi. Annenin bü-

yüğü olan Henriette Teyzenin ringa balığı salataları soğansız olmakla kalmaz, çoğunlukla içine elma ve patates konmadan hazırlanır, sonuçta sadece ringa, kırmızı pancar ve mayonezden ibaret olur, şaşmaz bir şekilde mideni bozardı. Nihayetinde her şey geldikleri yerle alakalıydı. Teyzen de annen de Ruhr bölgesinden geliyordu ve orada yemeklerde etten çok unlu sos, mayonez ve ringa kullanılırdı.

Annem, yemek pişirmeyi öğrenmek istemediğimi kısa sürede anladı. Ütüyü de öğrenmek istemiyordum. Temizlik yapmayı da. Dikiş dikmeyi, nakış işlemeyi, örgü örmeyi, tığ işi yapmayı, sökük dikmeyi, fırçalamayı, dokumayı, overloğu, çamaşır yıkamayı, katlamayı, çırpmayı, karıştırmayı da öyle. Babam günün birinde, evdeki herkesin kendince bir görev üstlendiği sloganını ortaya attı: Annem ev işleriyle ilgileniyordu, kendisi para kazanıyor, bense okula gidiyordum. Böylece bir evin nasıl çekip çevrileceğini hiç doğru dürüst öğrenemedim ne yazık ki. Öte yandan testere, çekiç kullanmayı, duvar örmeyi, marangozluğu ya da tamiratı da öğrenmiş değildim. Bu görev dağılımı yüzünden. Evimizin de aralarında olduğu bloğun altındaki bodrumda bir marangoz atölyesi vardı, babamı burada tahtayla uğraşır ya da takma dişlerini törpülerken izlemeyi severdim. Ne yazık ki bu işlerin hiçbirini bana öğretmedi. Evden ayrıldığımda hiçbir şey yapmasını bilmiyordum.

Çocuk elimi tutmuş ağlıyor. Uzun sarı saçları, mavi gözleri var ve bir mucizenin gerçekleşmesini bekliyor. Ben de ağlıyorum, çünkü çocuk bana kendimi anımsatıyor. Kimi za-

man onu tutup yanıma, renklerin ve kokuların çözülüp dağılan dünyasına çekmek, bilinçsizliğe götürmek için yoğun bir arzu duyuyorum. Çocuk bu arzumu hissedip ağlamayı kesiyor ve elimi bırakıp uzaklaşıyor. Onu doğurduğum sırada, o zamanlar hâlâ düşmanım olan acıdan kendimden geçmiş haldeyken, ölmeyi ve bebeği benim hayatımı gözetmek zorunda kalmadan içimden söküp almalarını dilemiştim. İşte şimdi bunun vakti geldi. Kara gökyüzündeki tüm yıldızlar yanıp sönüyor, üzerlerinde tayfalar ve kara kediler geriniyor. Yıldız tozu dökülüyor. Yaşayanların hiçbiri, göğü ve yıldızlarıyla bu dünyanın ne kadar güzel olduğunun farkında değil. Üstelik bunun sebebi her şeyin bir şeyi anımsatması, onun da bir diğerini anımsatması ve bunun böyle devam etmesinden başka bir şey değil. Anıların iyice eskimeleri, uzak bir köşede kalmaları gerekiyor can acıtmamaları için. Ve acıya dair anıların da güzel olması için. İçimde, aslında orman olan kara lekeler var, aslında göl olan kobalt mavisi gözler; ormanlar kar kokuyor, göllerse balık. Bunlar bana bir şeyi anımsatıyor (ama neyi?). Annem kahve hazırlıyor ve solmuş bir karanfili buketten çıkarıyor. Nihayet yürümeyi unuttum, yemek yemeyi ve konuşmayı.

Kimi günler ansızın bir zamanlar gerçekten yaşamış olduğunu bilirsin. Gerçi hiçbir şey anımsamıyorsundur, ama içindedir bu aşk. Orada öylece durur ve sana gülümser, artık bir bedenin olmamasına karşın onun tamamıyla bedensel olduğunu hâlâ bilirsin. Ve tamamen ruhsal. İkisi de aynı anda. Şimdi, her şeyin geçtiği ve artık kimseye bir şey anlatamayacağın şu an, aşkın ulaşabildiğimiz en karmaşık durum olduğunu bilirsin. Bu kadar çok ipi sadece burada düğümleriz.

Aşka ilişkin seçimimizin ardındaki nedenleri çoğunlukla görememiz bu yüzdendir. Çözemeyeceğimiz kadar çok bağlantı, ilinti ve ip vardır. Nesnellikle, hakikatle en ufak bir alakası yoktur bütün bunların. Aksi halde anlaşılmaz kalacak bir bağlantının temelini oluşturmak üzere ansızın yüzeye vuran ya da bilinçli olarak ortaya çıkarılan uzun süredir gömülü kalmış kokularla, renklerle, deneyim ve anılarla ilgilidirler daha ziyade. Ve korkuya iyi gelir aşk. Unutmaya ve ölüme iyi gelir ve geçiciliğe. Ve zamana ve mekâna. Kısa olan her şey, aşkın eksikliğinde uzar, aşka duyulan özlemde mekânın hiçbir rolü yoktur. Dar olan nihayet genişler. Buna rağmen: Sınırlıdır. Ve hiçbir zaman ebedi değildir. Yatağının yanındaki komodinin üzerindeki vazo boştur.

Doğanın önündeki peçe, Alman filolojisi eğitimimin ikinci ya da üçüncü senesindeyken bir yaz günü, düzlenmiş Glan Irmağı'nın doldurulmuş kıyısında kalktı. Depresyonlarım öylesine artmıştı ki kimi zaman günlerce evden çıkamıyordum. Neredeyse aralıksız baş ağrısından mustariptim ve akla gelecek tüm ilaçları kullanıyordum. Parlak ışık ve güneş baş ağrımı artırdığından genellikle perdeleri çekili halde Maxglan'daki kendime ait ilk evde yatıyordum. Yurtlardaki gürültüye artık dayanamaz hale gelmiştim. O gün evden neden çıktığımı bilmiyorum, ne de olsa aydınlık, hatta göz kamaştırıcı parlaklıkta sıcak bir yaz günüydü. Herhalde köpeğim Dora yüzünden. Köpek dediğinin her gün dışarı çıkması gerekir! Sonuçta Glan'ın kıyısında, büyük olasılıkla Glan'ı düzlemek için kullandıkları o blok biçimli kara taşlardan birine oturmuş parlak ışık altında gözlerimi kırpıştırıyordum. Mutlaka midem bulanmış olmalı. O zamanlar hep midem bula-

nırdı. Köpeğim Glan boyunca uygun taşlar aramış, bulduklarını dikkatlice ağzına alıp önüme bırakmış ve taşı, yeniden bana getirmek üzere peşinden koşmak için çayırda uzaklara atmamı beklemiş olmalı. Oysa ben geri getirmemesi için taşı atmamış olmalıyım, çünkü taş taşımak bir köpeğin dişlerini mahveder. Dolayısıyla başımı hayır anlamında sallamış ve köpeğin hayal kırıklığının yarattığı vicdan azabı, parlak ışık ve sıcağa maruz kalmış olmalıyım. O zamanlar üzerime neredeyse sürekli çöken o kurşun ağırlığındaki yorgunluğu hissetmiş olmalıyım büyük olasılıkla. Etrafımda, hiçbir zaman pek haz etmediğim o arazi uzanıyor olmalı: tozlu çayırlar, tam ortalarından dümdüz akan düzlenmiş Glan, onun hemen yanında asfalt dökülmüş yürüyüş yolu ve arka planda, hem görüşü hem de ruhu sınırlayan bir duvar, Untersberg Dağı. Tam o sırada aniden gerçekleşmiş olmalı: peçe aşağıdan yukarıya doğru açılmış, yani dürülmüş olmalı.

Önce sadece Glan'ın bir kısmı açığa çıkmış olmalı. Glan'ın ansızın öncekinden daha mavi olduğunu fark etmiş olmalıyım. Daha önce donukken şimdi üzeri ışıldamış olmalı. Şaşırmış olmalıyım. Özellikle de Glan'ın etrafına döşeli kara taşların da ansızın ışıldamaya başlamasıyla. Bu taşların üzerinde kırmızı, yeşil, sarı yarıklar, maden damarları gibi parlamış olmalı. Oldukça şaşırıp bakışlarımı kaldırmış, ardından da gözlerimin önündeki peçenin tamamen kalktığını fark etmiş olmalıyım. Çayırın tozlu gri tülünü ansızın yitirip yeşillenişini, beyaz papatyaları, sarı renkli karahindibaları, kırmızı lekeli karanfilleri ve mavi peygamberçiçeklerini görmüş olmalıyım, çiçeklerin üzerine konan ya da onların etrafında uçuşan yabanarılarını, eşekarılarını ve böcekleri görmüş olmalıyım, yeşilin, mavinin ve kırmızının tüm tonlarını, bu çayırın üzerindeki devasa göğü ve Untersberg

Dağı'nın karanlık, kayalık yamaçlarını, kayşatları ve bodur çamları görmüş olmalıyım; hatta gölgede bir de karlık alan kalmış olmalı. Dağ sırtının zarif siluetini görmüş olmalıyım. Hayranlık duymuş olmalıyım. Yorgunluğum uçup gitmiş olmalı, bulantı ve baş ağrısı da öyle. Işık ansızın fazla parlak gelmemeye başlamış olmalı. Ayağa kalkıp etrafıma bakınmış olmalıyım ve çevrem olduğu renklere kavuşmuş olmalı, uzaklaşmak yerine yaklaşmış olmalı, devasa kalmış, büzüşmemiş olmalı, orada olmuş, benden kaçmamış olmalı. Her şeyin üzerinde bu eski, bu yeni ışıltı vardı. En sıradan kır çiçeğinin içinde bile, ışığa uzanan, taçyapraklarını sanki en derinlerindekini, kan kırmızısı, limon sarısı, menekşe moru ya da sade beyaz, bej ya da pembe renkler halinde korkusuzca dışarı vurur gibi açan çiçek ve bitkilerin sihri mevcuttu; çakıllar kıymetli taşların niteliklerine; tüm hayvanlar, böcek ve solucanlar bile, birinin diğerinden beceriklilik, dirayet ve cesaret açısından üstün olmasını sağlayan evrimin büyüklüğüne sahipti. Toz bile sanki varlığını önümde meşru kılması gerekiyormuşçasına yaz sıcağında rengârenk parlayıp ışıldıyordu. Renklerle beraber kokular da geri döndü. Hem de hepsi aynı anda. Sanki onları hep içimde esirgemiştim de şimdi boşanıyorlardı. Akan suyun, köpüren suyun, durgun suyun kokusu, güneşte kalmış taşın, sıcak ve soğuk taşın, üzeri yosun bağlamış ve çıplak taşın kokusu, çiy damlalarının otlara asılı olduğu sabah saatlerindeki çayırın kokusu, güneşin toprağı ısıttığı öğle vaktindeki çayırın kokusu ve akşamları, tükenmiş, yorgun ve gevşemiş halde geceyi bekleyen çayırın kokusu. Çayırın ilkbaharda taze, yazın tatlı kokusu ve kış sonunda, eriyen karın üzerlerinden çekilmesiyle güneşin ısıtan ilk ışınlarından yararlanarak doğrulmaya çabalayan ezik, sararmış otlar ortaya çıktığında yayılan ahır

kokusu. İşte onların arasında yuvarlanmak isterdim, çıplak ve derimin hemen altında bulunan ama bir türlü adlandırılamayan bir şeyleri hissetme açlığıyla. Renkler, biçimler ve kokularla beraber anılar da geri gelir. Anılarla da hayat. Sadece burada değil, her yerde. Ve her şey her şeyle birleşir. Nihayet yetişkin olmaktan sevinç duymuştum.

Dışımdaki mekân daraldıkça daralıyor. Komodin görüş alanımın dışında artık. Geriye sadece yorganım ve tavan kaldı. Tavanda bir çatlak var. Çatlaktan, ucunda mikrofon olan bir kablo sarkıyor. Yoksa hoparlör mü bu? İnsan tavandaki çatlağa bakarak koca bir ömür geçirebilir. Yine de onu anlayamayabilir. Hakikat insana söylenebilir. Peki ama hangi hakikat? Seni terk ettim, Lotte. Oysa tüm porselen yüzler içinde en güzeli seninkiydi. Kolların da yumuşacıktı ve bana güvenmiştin. Günbegün, bir ömür boyu güvenini boşa çıkardım. Her gün yeni bir kara haber, ardından yeni bir umut. Çocuklar inanılmaz cesur. Aynanın karşısına geçip kendilerini icat ediyorlar. Neler var neler. Seller, depremler, savaşlar. Cesur çocuklar kumu eşelemeyi sürdürüyor. Fark ettin mi çocuğum, bedenimin yükseldiğini fark ettin mi? Son zamanlarda yataktan birkaç santimetre yükseldim. Tavana ve odanın tavanındaki çatlağa doğru.

Günde üç kez belediyenin yaşlı bakım servisinden birisi geliyor. Beni yediriyor, yıkıyor, bezimi bağlıyor. Kimi zaman yatağımın üzerinde bir hemşirenin kocaman suratı beliriyor. Cildindeki gözenekleri ve çatlak dudaklarını görüyorum. İçimde büyük bir merhamet, ama bu da yaşayanlara göre değil. Hemşirenin gözlerindeki dehşeti görüyor ve yeniden

kendi içime gömülüyorum. Tüm hemşireler kızlarım oluyor. Seni öyle sevdim ki çocuğum. Bir insanın –benim?– sevebileceği kadar. Ama bu da işine yaramayacak. Rüzgârda salınan, arkandan vuran ışıkta altın rengi parıldayan sarı saçların aklaşacak, tatlı sesin kısıklaşıp bedenin yorgun düşecek. Tıpkı benimki gibi. Ölümü senin elinden alamam. Ama mümkün olsaydı, hiç tereddüt etmeden yapardım. Seni avutabileceğim yegâne şey, kendi ölümüm. Senin için onu önceden yaşayabilirim. Belki sonra, vaktin geldiğinde, bunu benim de başardığımı anımsarsın.

Başımın üzerindeki hoparlör cızırdıyor. Bana ne söylenmeye çalışıldığını anlamıyorum. Hoparlördeki ses de bunun farkında. Sürekli aynı sesleri tekrarlıyor: An-ne, ba-ba, ço-cuk. Çayır parlak yeşil, üzerindeyse masmavi gökyüzü. Arılar ve böcekler beyaz taçyapraklardan pembe, kobalt mavisi olanlara uçuyor salınarak. Hava öylesine ılık ki.

Hepiniz neden geldiniz? Ne işiniz var şimdi burada? Evlerinize dönün, kendi meselelerinizle ilgilenin. Mum yakıp çiçekler, çelenkler getiriyorsunuz. Dört bir yanda durmuş ağlıyor ya da mahcup mahcup gülüyorsunuz. Çocuklarınızın canı sıkılıyor, anlamıyor musunuz? Banyoyu işgal ediyor, tuvaleti kullanıyor, ocağın üzerinde bir şeyler pişiriyorsunuz. Kalabalık yapıyorsunuz. Bir koltuğa oturmaya yeltendim mi birisi benden önce oturmuş oluyor, her kullanmak istediğimde de tuvalet meşgul. Bir şey söylediğimde kimse beni dinlemiyor. Anlaşılmaz şeyler geveliyorsunuz. Ne zamandır dua etmeye başladınız? Üzerinizdeki bu iç karartan giysiler ve yabancı kokular. Mür ağacı, günlük otu, portakal kabuğu, tütsü çubukları. Neyin kokusunu bastırmaya çalışı-

yorsunuz? Kim söyledi size burada toplanmanızı? Kendi evlerinizde bir araya gelin, oraların havasını kirletin. Kendi tuvaletlerinizi kullanın, kendi banyolarınızı işgal edin, kendi ocaklarınızda pişirin pişireceklerinizi. Sessizliğe tahammülünüz yoksa onu kendi evinizde gürültüye boğun, huzur kaçırmaksa niyetiniz başka yerde yapın bu işi. Dua da etmeyin, sizi umutsuz vakalar. Aklınızı başınıza devşirin. Ne altın, ne mür, ne günlük ne de selamet. Kimseyi canlı canlı duvarlara gömmenize de gerek yok. Ezilip toz hale getirilmiş bedenleri tahıla katıp taşlara sıvamayın kuşların yemesi için, kimseyi mumyalamayın da. Kafataslarını saklamanız, içlerini güllerle süsleyip sergilemeniz gerekli değil, havasız yeraltı mezarlarında kol ve bacak kemiklerinden avizeler, kaburgalardan parmaklıklar, parmak kemiklerinden rozetler yapmanıza gerek yok. Yakma törenleri de olmasın! Hele ki ırmak kenarlarında, yaşayanların yıkanıp su içtikleri yerlerde! Mezar taşları, haçlar, anıtlar olmasın. Hiçbir şey olmasın! Birileri size ölüleriniz için altın ve kumaş ya da meyve ve şarap biçiminde kurbanlar sunmanız gerekip gerekmediğini sorduğunda onlara şöyle yanıt verin: Hayır. Kilise olmasın, tapınak olmasın, anıtmezarlar olmasın! Belli bir kıyafet giymenize de gerek yok ya da belli yüz ifadeleri takınmanıza. Tek bir çiçek bile solmasın, onlara yazık etmeyin bu uğurda, çelenk ya da kurdeleler yaptırmayın. Irmaklara sallar bırakmayın, yanan mumlar da. Ateşle oynayıp durmayın! Odundan sunaklar, bez bebekler yapmayın. Ağıtlar olmasın. Hele boyamalar! Ya da pahalı tahtalar. Son bir dilek olmasın. Defolun! Bir daha görünmeyin burada. Anırıp duran çocuklarınızı, sarhoş kayınlarınızı da alın. Sırf kendi derdine ağlayan şu isterik kadını evimden çıkarın! Yetişkin, gururlu ve yalnız olun.

Öğleden sonra saat üçte büyük salonun önünde buluştular. Mahcup mahcup duruyor ve birbirlerine ne söyleyeceklerini bilmiyorlar. Çocuklar biraz huzursuz, hava soğuk. Çıplak ağaçlar kara dallarını gri göğe doğru uzatıyor. Dallara kara kargalar tünemiş, bağırıyor. Mezarların üzeri çıplak, olsa olsa mezarlardan birinin üzerindeki vazonun içinde birkaç kuru dal ya da alışılageldik süpürgeotu demetleri. Kimi mezarın üzerini çalı bürümüş, yaprakları olmasa da kırmızı meyveler taşıyorlar. Irmak tarafından sokulan sis kaplıyor mezarlığı. Nem küçük damlacıklar halinde havada asılı. Hava sanayi ve egzoz kokuyor. Salonun kapısı açıldığında herkes, artık içeri girebilecekleri için rahat bir soluk alıyor. İçerisi sıcak. Uzun, tahta sıralara oturuyorlar. İlk sıradaki sarışın kadının beti benzi atmış. Şehla gözlü ve çıkık elmacık kemikli bir adam koluna girmiş. Arkalarında bir kadın yanında daha önce böyle bir yere hiç gelmediği belli olan bir oğlanla oturuyor. Oğlan annesine buranın neden bu kadar büyük olduğunu soruyor. Neden bu kadar yüksek olduğunu. Her yerin neden camla kaplı olduğunu. Tavandan sarkan büyük altın meleğin canlı olup olmadığını.

Tabutum, çiçek ve çelenklerle süslü, siyah cilalı, tekerlekli bir aracın üzerinde duruyor. Hemen önünde bu iş için öngörülmüş kancalara asılı çelenkler var. Cam cephenin ötesinde bir çayır uzanıyor.

Papaz gelip bir konuşma yapıyor. Geldiğimizden ve gittiğimizden bahsediyor, ebediyetten. Arkasında, çayırda

bir tavşan batıdan doğuya doğru hopluyor. Tabutun önüne konmuş çelenkteki bir karanfil daha şimdiden boynunu bükmüş.

Hoparlörlerden müzik yükseliyor. Dvořák'tan *Stabat Mater*. Bir mezarlık görevlisi gıcırdayan kocaman bir kapıdan içeri giriyor, herkes töreni bozanın kim olduğunu görmek için yana dönüyor. Mezarlık görevlisi siyah cilalı, tekerlekli aracın üzerindeki tabutu, salonun bir duvarını kaplayan perdenin önüne itiyor. *Stabat Mater* ölürken, önce perde açılıyor, ardından perdenin arkasındaki kapı ve tabut yavaşça karanlığa doğru yol alıyor.

Önce ana rahminde pusuda yatarsın, dokuz ay boyunca, katlanmış halde, yumurtanın içindeki civciv olarak; mağaranda ancak sığabildiğin kadar bir yere sahipsindir, etrafın bir su kütlesiyle çevrilidir, gürültü de vardır ama hiç değilse suyun içinde hafif hafif sallanırsın, kimse sana hitap etmeye kalkmaz; ışık loş, renkler de soluktur, kimsenin senden bir talebi olmaz; beslenirsin, rahat bırakılırsın, tüm bu olup bitenle ilgili görüşün sorulmaz. Öyle ya da böyle oluşum aşamasındasındır, istemli ya da istemsiz olmanın hiçbir önemi yoktur – sorgusuz sualsiz, önemli olan bu. Çok iyi bildiğin bir şey var: Başlangıç tamamen rastlantısal, son ise tutarlı, çünkü oluşman ve sonrasında dünyaya gelmen senin için başından itibaren bir doğa piyangosunun ikramiyesi, ancak bunu öylesine kabul edecek değilsin.

Bu nedenle başta aralıksız büyür, yetişirsin. El ve ayak parmakların uzar, şekillenir, tırnakların oluşur, saçların, kaş-

ların, cinsiyetin. Ama içinde olduğun beden, sana giderek dar gelmeye başlar, günbegün küçülür! Daha şimdiden başparmağını emmene izin vermeyecek ölçüde daralmıştır. Tüm darlığına karşın, bir ara olduğun yerde dönmeyi başarırsın. Bu sayede takla atmış olursun.

Ansızın dalgalar gelmeye başlar, kasılmalar, bir emme hareketi, onu kendi lehine kullanırsın. Dışarıdasın! Başın önde, kolların bedenine sıkıca yapışmış halde küçük gölünden dışarı, kaygan, kapkaranlık bir kanala dalarsın. İçinde büyüdüğün o darlığın, içine girdiğin bu hortumla kıyaslandığında kocaman olduğunu anlarsın. Ama artık geri dönmek mümkün değildir.

En kısa sürede kendini dışarı atmayacak olursan bu hortumun içinde ezileceğini hissedersin. Bedenini bu daracık kanalda mümkün olduğunca büzüştürüp kasarak kayma hareketini desteklersin, çünkü var gücünle dışarı çıkmaya çabalamayacak olursan boğulacaksındır, hem de ağır ağır ve acılar çekerek. Kalp atışların bir davul gümbürtüsünü andırır. Solungaçlarının olması bile işine yaramayacaktır, zira etrafını su değil, mukoza, kan ve darlık hissi sarmıştır. Kafatasın sıkıştırılır, suratın ezilir, göğüs kafesin burkulur. Susku içinde mücadele verirsin, kendi üslubunca; mücadele etmek, dayanmak anlamına gelir senin için; gerekirse susuz, havasız, yaşam alanından ve yüreklendirici sözlerden yoksun olarak dayanmak. Ve başarırsın: Gözkapaklarının kapalı olmasına rağmen karanlığın ucunda ışık belirdiğini görürsün. Oraya doğru gitmen gerekiyordur, bu kadarını bilirsin, karanlıktan çıkıp, aydınlığa kavuşmalısındır, iraden ya da bundan sonra riayet edeceğin program budur. Gerçekten de gün ışığına kavuşursun; ama nasıl: Üzerine binen ilave bir basınçtan ustalıkla kurtulursun, çünkü dışarıdan bir şey o

daracık kanala bastırıp daha da daralmasına neden olur, birisi seni çekiştirir, sana asılır, sesler işitirsin, öylesine korkunç ki, hayatın boyunca unutmayacaksındır: Soluk soluğa, ciyak ciyak, cırlak, tiz ve kalın sesler, bağrışlar; öylesine yakınından gelirler ki, *sen* inliyorsun, *sen* bağırıyorsun, *sen* çığlık atıyorsun sanırsın ama aslında sen değilsindir, içinden sökülüp alındığın beden inliyor, bağırıyor ve çığlık atıyordur, ışık giderek daha da parlaklaşır, çiğ bir ışıktır, kapalı gözkapaklarının ardından bile gözlerini alan şimşek gibi bembeyaz bir ışık.

Ansızın koltukaltlarından tutulup dar, kaygan kanaldan dışarı çekilir ve etrafında işittiğin ya da içinde olan o tiz, yüksek perdeden, ciyak ciyak ses senden gelene kadar ayaklarından baş aşağı tutulursun. Hemen anlarsın ki, bu sayede ciğerlerin nihayet temizlenmiş olur. Sana saldıran bir soğuk etrafını sarar, delirtecek sesler işitilir. Heyecan. Ama yine de başarırsın: Soluk alırsın. Ölesiye yorgunsun ama kendinden memnunsun da, çünkü başardın.

—